

《鲁迅小说集》世界语译稿修改建议

方善境先生搜集整理

王崇芳解说
温晋根审阅

ŜANĜPROponoj AL *NOVELOJ DE LUSIN*

FARITAJ DE DRESEN, JUNG KAJ DEGENKAMP

kolektitaj kaj ordigitaj de nia karmemora s-ro Tikos

**kun klarigoj de WANG Chongfang
Kontrolitaj de WEN Jingen**

e-Librigita de Elerno

dec. 2007

建国后在我国出版的所有世界书籍中，最优秀的译本首推《鲁迅小说集》的世界语译本。这部书无论按它的文学价值还是译文的语言质量来衡量，和其他国家出版的世界语最优秀的译本相比，都毫不逊色。该书译本之所以能取得这样高的水平，首先是因为这部书的译者都是中国第一流的世界语者，其中有徐声越 (S. J. Zee)，冯文洛 (Venlo Fon)，方善境 (Tikos) 等著名世界语翻译家。另一个重要的原因是译稿完成后，曾分别寄送给三位国外的优秀世界语作家和翻译家审读，请他们对译稿提出修改意见。他们是 Dresen, Jung kaj Degenkamp 三位优秀世界语者。他们分属不同国家，本民族语各不相同，因而能从各个不同角度发现译稿中我们通常不易察觉的问题。他们的修改意见和建议反馈回来以后，再由译者依据这些意见对译文作进一步修改，这无疑对译文质量的提高起着重要的作用。该书出版后方善境先生将这三位外国审阅者提出的意见全部收集整理出来并油印若干份，供报社工作人员内部学习之用。这是一份极其珍贵的资料。我有幸从方老处得到一份。这是一份可贵的资料。它对我后来的世界语学习和翻译实践帮助很大。

经方善境先生整理后的这份资料定名为“Ŝanĝproponoj al “Noveloj de Lusin” faritaj de Dresen, Jung kaj Degenkamp” (“《鲁迅小说集》世界语译稿修改建议”；审稿人：Dresen, Jung kaj Degenkamp)。资料共分下列几个部分：

Vortordo (词序)

Legebleco, Sonklareco kaj Belsoneco (语音的易读、清晰和优美)

Malpezigo de Formo kaj Stilo (形式和文体的简化)

Precizigo, Malnebuligo, Glatigo, simpligo kaj Plibeligo de la Stilo (文笔的清晰、流畅、简洁和优美)

Ŝanĝo de vortoj kaj parolturnoj neĝustaj, netaŭgaj, malfacile kompreneblaj aŭ nekutimaj (改正误用的或难理解的词语和表达方式)

Kelkaj Konsiloj (几项建议)

Akuzativo post Librotitoloj (书名后的宾格)

Kunigo kaj Disigo de Vortoj (词的合分)

Artikolo (冠词)

Prepozicioj (介词)

okupata / okupita (okupata 和 okupita 的用法)

ig / iĝ (ig 和 iĝ 的用法)

Interjekcio (感叹词)

Interpunkcio (标点符号)

Ĉinismoj kaj Bildaj Esprimoj (汉语表达方式的套用和形象化说法)

Anglismoj (英语表达方式的套用)

Pri Neologismoj (关于新词)

从上面的目录来看，修改意见实际上涉及到中国人学习和使用世界语所遇到的所有疑难问题。这些修改建议都是针对译文中译得不妥或译错的具体的句子提出来的，有的地方还简略地提出了修改理由，可以说，所有的建议都有针对性，是一份很难得的进修世界语的绝好教材。有感于世界语学友们在世界语写作和翻译实践中也常遇到各类问题，而且苦于一时难以找到正确的答案和解决办法，为了方便朋友们的学习，我把这份珍贵资料手工输入电脑，

另加上我个人的学习理解，以解说的形式，做成网络文件，在世界语论坛上陆续贴出，让朋友们与我共享这份财富。

本资料经整理并加上解说后，又经资深世界语者温晋根先生审阅。温先生在审阅过程中提出了许多中肯的意见。温先生的意见大部分融入了解说文字中，少部分以“温按”或“温注”的形式保留在本资料中。

附：Dresen, Jung kaj Degenkamp 三位世界语者的简介：

Hilda Dresen, estonino, radiotelegrafistino. Esperantistino de post 1913. Ŝi multe tradukis en Esperanton el la estona, rusa kaj germana lingvoj. Ŝiaj tradukoj kaj originalaj verkoj estis publikigitaj en la revuo Literatura Mondo. En ŝiaj originalaĵo ni renkontas lingvon pli esprimivan ol en ŝiaj bonegaj tradukoj.

Teo Jung, germano ĵurnalisto. Bone konata kiel redaktoro de *Heroldo de Esperanto*, duonmonata gazeto. Originala poeto de *LA ALTA KANTO DE LA AMO* kaj tradukisto de *LA MISTERO DE L' SANGO* de O. Forst.

G. J. Degenkamp, nederlandano, pentristo. Esperantistiĝis en 1915. Aŭtoro de eminenta *SESDEK JAROJ DE ESPERANTO*. Aktiva tradukisto. La tradukinto de *TAGLIBRO DE ANNE FRANK*.

Vortordo (词序)

1. ..., kia lia “morgaŭo” estos kaj kiel “la sekvonta minuto” estos.

→ ..., kia estos lia “morgaŭo” kaj kiel estos “la sekvonta minuto”.

Klarigo (解说)：在一句话中的各种句子成分之间，一般应在不影响句意的前提下“按较短的在前、较长的在后”的原则安排语序，因为较长的句子成分在后可以在听觉上给人以一种稳重感。

2. ... mi devas ĉeesti tre ofte la aplaŭdon ...

→ ... mi devas tre ofte ĉeesti la aplaŭdon ...

Klarigo (解说)：

世界语词序安排的总原则是：有直接关系的句子成分应尽可能互相靠近。由副词构成的状语，如果形式短小，一般应该放在被修饰的动词前。表示频度的副词如“ofte”、“ĉiam”等，通常也应置于被修饰的动词前。

3. Foje mi vidis tamen sur la ekrano ...

→ Foje mi tamen vidis sur la ekrano ...

Klarigo (解说)：

连词 *tamen* 通常置于所连接分句的句首，如：

Ŝia buŝo ekmoviĝis, tamen ĝi eligis nenian sonon. (Z) 她的嘴动了一下，但没有发出任何声音。但有时也可紧接在分句的主语之后，如果这个主语是由单音节的代词充当的。例如：

La boato balanciĝas, ĝi tamen ne moviĝas de sia loko. (Z)

Kvankam la pasintaj tagoj povis ŝin prepari al tia sorto, ĝi tamen estis surprizo.

kvankam ŝiaj graciaj piedetoj sangadis, ŝi tamen ridadis je tio ĉi. (Z)

柴门霍夫之所以这样安排 **tamen** 的词序，我想可能是从语音优美的角度考虑的，因为 **tamen** 是以重读音节开头的双音节词，把它放在分句的句首，不如把它置于一个轻读音节的代词后构成一个“轻重轻”的音节组在节奏上听起来和谐悦耳。

因此在本句中把 **tamen** 放在 **vidis** 之后，显然是不符合柴门霍夫的语言习惯的。

4. ... la unua paŝo estis kompreneble eldoni revuon.

→ ... la unua paŝo kompreneble estis eldoni revuon.

Klarigo (解说) :

从句子的意思看，“**komprenebe**”是用来修饰谓语动词 **estis** 的，按照前面说过的“有直接关系的句子成分应尽可能互相靠近”和副词在通常情况下（即在不需要强调的情况下）放在被修饰动词前的原则，应该把“**komprenebe**”置于 **estis** 之前。

5. ... ne povis satbabili kune pri sia ...

→ ... ne povis kune satbabili pri sia ...

Klarigo (解说) :

理由同上，“**kune**”应置于 **satbabili** 之前。

6. ... ĉiam estas kuraĝigata de apogoj kaj ...

→ ... estas ĉiam kuraĝigata de apogoj kaj ...

Klarigo (解说) :

副词“**ĉiam**”位置的移动，耐人寻味，体现了审稿人的细心和语言的审美能力。我个人认为此句的改动是基于这样的理由：

世界语复杂时态由“**esti** + 分词”两部分构成，形式比较笨重。为了消除这种笨重感，使句子的语音优美和谐，可以在 **esti** 和分词之间插进一个人称代词、指示代词或词形较短的副词。

例如：

Li estas ĵus veninta. 他刚来。

Se mi estus ŝin vidinta, mi estus la plej feliĉa homo sub la suno. 假如我见过她，我就是世界上最幸福的人了。

Se mi estus tion sciinta, tiam mi ne agus tiel krude kontraŭ li. 假如我知道那件事，我就不会那样粗暴地对待他了。

7. ... ke ili sentas eble solecon, ...

→ ... ke ili eble sentas solecon, ...

Klarigo (解说) :

改动的理由同前面的第4句和第5句。“**eble**”是用来修饰 **sentas** 的，因此应将它移到 **ili** 和 **sentas** 之间。

8. Mi lasas intence nekorektitaj.

→ Mi intence lasas nekorektitaj.

Klarigo (解说) :

理由同上。应将副词“**intence**”移到 **lasas** 之前。此句中的宾语（**erarojn** 或 **ilin**）被省略了。

9. Estas por mi plej nekomprenebla enigmo la virino, kiu ...

→ Plej nekomprenebla enigmo estas por mi la virino, kiu ...

Klarigo (解说):

改动后把表语“plej nekomprenebla enigmo”置于句首,起到了强调的作用;而且像这样把表语和主语分置于“estas”前后,句子读起来在结构上可以给人以一种平衡感。另外,这样的词序后也便于安排后边的从句。如果改为 *La virino estas por mi plej nekomprenebla enigmo*, 则 *kiu* 引导的从句就要插在 *virino* 和 *estas* 之间,意思虽然清楚,但句子结构却显得松散;如果把 *kiu* 从句放在后边,意义则不够明确:是修饰 *virino* 呢,还是修饰 *enigmo*? 模棱两可。

10. ... kondukis min hejmen perforte.

→ ... perforte kondukis min hejmen. aŭ:

→ ... kondukis min perforte hejmen.

Klarigo (解说):

从句子的是意思看“perforte”显然是用来修饰 *kondukis* 的,而原句把它放在句末,和它所修饰的动词相隔太远(这种词序的安排很可能是受了英语的影响)。按“有直接关系的句子成分应尽可能互相靠近”的原则来衡量,在上面的两种改法中,我倾向于第一种。

11. Li iris ankoraŭ ne malproksimen ...

→ Li ankoraŭ ne iris malproksimen ...

Klarigo (解说):

原句中把“ankoraŭ ne”放在 *malproksimen* 之前,这样的词序很可能是受了汉语原文的影响(他走得“还不远”)。但在世界语中,副词“ankoraŭ ne”只能用来修饰动词(按 PIV 的定义,“ankoraŭ”这个副词的词义是:“signifanta, ke iu ago ne ĉesis, sed daŭris ĝis la preparolata momento”表示“到所说的那一时刻为止某一行为没有停止,而在继续”),因此应该把这“ankoraŭ ne”移到动词 *iris* 之前。

12. Kiel la animo estas kvieta, ...

→ Kiel kvieta estas la animo, ...

Klarigo (解说):

在这句话中,“kiel”显然是用来修饰 *kvieta*, 应该把它移到“kiel”之后。但如果只把“kvieta”前移而不作其他移动, *kiel kvieta la animo estas, ...* 读起来似乎缺少句子结构上的平衡感,所以还应该把 *la animo* 后移。

13. ... tiam havos pacon ĉiuj.

→ ... tiam ĉiuj havos pacon.

Klarigo (解说):

在一般情况下,如果没有特定的目的(为了强调或因为句子结构的某种需要,如主语后面有较长的定语从句),主语是不宜后移的。像上面的这个句子,还是应该以人类大多数语言的“主+谓+宾”的习惯顺序来安排句子的词序的。

14. Mia frato ankaŭ malaperis.

→ Ankaŭ mia frato malaperis.

Klarigo (解说):

见句 15.

15. Se oni povas manĝi unu pecon, kompreneble oni ankaŭ povas manĝi la tutan korpon!

→ Se oni povas manĝi unu pecon, kompreneble oni povas manĝi ankaŭ la tutan korpon!

(La kazoj de malkonvena lokigo de la vorto “ankaŭ” estas tre multaj, verŝajne pro la influo de la vortordo de la ĉina)

Klarigo (解说):

在汉语中，“也”是最活跃的副词之一。“也”字在汉语中的词序比较固定（它通常被直接置于动词或状语之前，如果句中有状语的话）；在世界语中“ankaŭ”词序则比较灵活（它总是放在被强调的词的前面）。在上面的这两个句子中，“ankaŭ”的位置之所以安排不当，正如例句后面括号内的话所指出的那样，是因为受到了汉语词序的影响。值得注意的是：在译稿中因“ankaŭ”位置不当所造成的错误是很多的，这里所举的仅是其中的两个例子。这就不得不引起初学者甚至已有一定基础的世界语使用者的重视。

下面再举例简要地讲一讲“ankaŭ”的用法。

“ankaŭ”用来强调某一事物与其他事物“情况一样”，通常放在被强调的词的前面。例如：

Ankaŭ ŝi dancis hieraŭ en la korto. (强调“ŝi”，意思是：别人在院子跳舞，她昨天也在院子里跳舞。)

Ŝi ankaŭ dancis hieraŭ en la korto. (强调“danci”，意思是：除了唱歌或进行其他娱乐之外，她昨天在院子里也跳舞。)

Ŝi dancis ankaŭ hieraŭ en la korto. (强调“hieraŭ”，意思是：她不但今天，而且昨天也在院子里跳舞。)

Ŝi dancis hieraŭ ankaŭ en la korto. (强调“en la korto”，意思是：她昨天不但在房间里或在其他地方，而且也在院子里跳舞。)

需要指出的是：上面的这四句话如果简洁地译成汉语，恐怕只能译成“她昨天也在院子里跳舞”（第二句也可勉强译成“她昨天在院子里也跳舞”）。译者必须按照上下文决定“ankaŭ”的适当位置。

最后附带说一下，世界语中的“ne”、“nur”、“eĉ”等副词，与“ankaŭ”一样，也应该放在被强调的词的前面。

16. Kial vi tiel senbaze mian senkulpecon makulis?

→ Kial vi tiel senbaze makulis mian senkulpecon?

Klarigo (解说):

按照“有直接关系的句子成分应尽可能互相靠近”的原则，在一般情况下，如果没有特定的目的，还是应该以人类大多数语言的“主+谓+宾”的习惯顺序来安排句子的词序的。在上面的这个句子中，tiel senbaze 是直接修饰 makulis，没有必要用宾语把它们隔开。

17. ... pensante lin ridinda ...

→ ... trovante (aŭ: opiniante) lin ridinda ...

Klarigo (解说):

世界语中的动词 trovi (或 opinii) 作“认为某物或某人是什么样的”讲时，其句式为“trovi (aŭ: opinii) ion aŭ iun ia”，而动词 pensi 是不能这样使用的。顺便说一下，这个句子的改动其实并不属于词序范畴，但为了尊重原整理者，仍按原来的顺序，不另归入别的分类中。

18. Ili ankoraŭ ne foriris, sed la teleron fiksrigardis.

→ Ili ankoraŭ ne foriris, sed fiksrigardis la teleron.

Klarigo (解说):

改动的理由同句 16.

19. Laŭ-Ŝŭan ekiris sur la straton el la pordo.

→ Laŭ-Ŝŭan ekiris el la pordo sur la straton.

Klarigo (解说):

按动作发生的时间顺序应该是先出门, 然后再走到街上, 所以有必要把这两个状语的位置调整一下。需要指出: 本句中的“el la pordo”的表达方式可能是受了汉语习惯的影响(“el la pordo”的说法是不合逻辑的, 因为“pordo”没有立体空间“spaco”)。建议把介词“el”改为“tra”。请看柴门霍夫的用例:

La tekruĉo staris sur la tablo, sed nenia sambuka arbo kreskis el ĝi, kaj la maljuna sinjoro, kiu estis rakontinta, ĝuste en tiu momento intencis eliri tra la pordo kaj faris tion. (Z)

“Malĝentilulo!” diris la skarabo kaj eliris tra la pordo de la stalo, flugis malgrandan distancon ... (Z)

Ĉe la eniro tra la pordoj, ĝi kantas: ... (Z)

改动后的句子为:

Laŭ-Ŝŭan ekiris tra la pordo sur la straton.

可能有人会担心这样改动后句意不明确。我认为这种担心是不必要的。虽然“ekiri tra la pordo”孤立来看可能表达“进门”, 也可能表达“出门”的意思, 但在这句话中它的后面有表达动作方向的状语“sur la straton”, 因而它只能表达“出门”的意思。

20. Laŭ-Ŝŭan fose elprenis sian monon kun rapidemo.

→ Laŭ-Ŝŭan fose kaj kun rapidemo elprenis sian monon.

Klarigo (解说):

改动后把两个状语并列在一起, 固然是好的, 但我个人觉得原句并无缺陷, 可以不作改动。

21. Sed mi ĉifoje nenion profitis entute, ...

→ Sed ĉifoje mi entute nenion profitis, ...

Klarigo (解说):

原句把 entute 放在句末没有必要(副词通常只有在较长的情况下或者需要特别强调时, 才可置于句末)。改动后把 ĉifoje 和 entute 分置于主语的前后, 避免了给人以副词罗列的感觉。顺便说一下, ĉifoje 通常应写为“ĉi-foje”; “profiti”是一个不及物动词, 这里最好改为: “... neniom profitis”。

22. Kaj vi ankoraŭ ĉiam sentas vin malsata?

→ Kaj vi ĉiam ankoraŭ sentas vin malsata?

Klarigo (解说):

我个人感觉“ankoraŭ ĉiam”和“ĉiam ankoraŭ”都是可以的。也许审稿人的改动有一定的道理, 只是我还没有能够领会。

23. Profitante la okazon de bruado, ankaŭ malgranda Ŝŭan ektusegis plenforte, al kiu slpaŝis onklo Kang ...

→ Profitante la okazon de bruado, ankaŭ ektusegis plenforte malgranda Ŝŭan, al kiu alpaŝis onklo Kang ...

Klarigo (解说):

改动后把先行词“malgranda Ŝŭan”后移, 使它靠近它的定语从句, 这是完全必要的。顺便说一下, “profiti”是一个不及物动词, “Profitante la okazon”, 应该改为“Profitante de la okazo”。请看柴门霍夫的用例:

Leganto, se vi volas profiti de tiu ĉi malgranda historio, sekvu nur la vortojn de la Biblio: ...

Se mi ne povis profiti de via boneco, tio estas jam mia kulpo.

24. ... oni ne dormis ankoraŭ noktmeze: ...

→ ... oni ankoraŭ ne dormis noktmeze: ...

Klarigo (解说):

“ankoraŭ ne”这两个副词通常应该紧接一起, 不能颠倒, 也不能用其它词隔开。

25. ... mi legis en ĵurnalo pri turisma veturo al la Malaja Insularo kaj Ĉinio de iu doktoro Honda.

→ ... mi legis en ĵurnalo pri turisma veturo de iu doktoro Honda al la Malaja Insularo kaj Ĉinio.

Klarigo (解说):

“turisma veturo”是一个用名词词组表达的动作, 它的执行者是由“de iu doktoro Honda”来表示的; 从句法结构上看, “de iu doktoro Honda”是名词词组“turisma veturo”的修饰成分, 或称为定语, 两者之间在语义上有紧密联系, 应该尽可能靠近。

26. ... estas ne en ordo.

→ ... ne estas en ordo.

Klarigo (解说):

把“ne”移到“estas”的前面, 意味着是对全句的否定。此句在它的特定上文中很可能应该用全句否定。

27. ... sur la supraĵo de la akvo reregis ne sentebla iom post iom malvarmeto.

→ ... sur la supraĵo de la akvo ekregis iom post iom ne sentebla malvarmeto.

Klarigo (解说):

“iom post iom”在句意上是“ne sentebla”的状语, 应该前移。句中把“reregis”改为“ekregis”, 可能是应上下文句意的需要而改的。从读音上看, “ekregis”也似乎比“reregis”悦耳些。

28. Ju pli lin rigardis, des pli koleris la maljunua sinjora moŝto, ...

→ Ju pli la maljuna sinjora moŝto lin rigardis, des pli li koleris, ...

Klarigo (解说):

原句把主语“la maljunua sinjora moŝto”置于后一分句中, 从而造成了前一分句主语空缺, 这就在句意上令人费解, 因为前一分句没有提供“rigardi”这一行为执行者的任何信息。可能有人会对改动后的句子产生这样的疑问: 后一分句中的“li”和前一分句中的“lin”会不会混淆为同一个人呢? 这是不会的。依据世界语的语法习惯, 如果那个“koleris”的人和前一分句中的宾语“lin”是同一个人, 后一分句则应该改为“des pli tiu koleris, ...”。

29. Ĉu ĝŭangjŭan-o ne estas ankaŭ ...?

→ Ĉu ne ankaŭ ĝŭangjŭan-o estas ...?

Klarigo (解说):

改动后把副词 *ankaŭ* 放在 *ĝuangjüan-o* 前, 达到了强调这个名词的目的, 而且改动后以“*Ĉu ne ...?*”开头的句式所表达的否定修辞性疑问在语气上也比原句强烈得多。

30. Por pluraj jaroj A-Q ĝuis favoran situacion de post tio.

→ De post tio A-Q por pluraj jaroj ĝuis favoran situacion.

Klarigo (解说):

原句把 *por pluraj jaroj* 放在句首没有必要, 因为句子的开头位置通常具有强调作用, 如果特意把句子中除主语以外的某一本不该置于首句的成分放在句首, 会起到强调该成分的作用。改动后把 *por pluraj jaroj* 移到谓语动词前是相宜的, 当然, 放在句尾也是可以的。另外, 原句把表达时间的介词词组 *de post tio* 放在句尾也不如放在句首符合人们自然的思维习惯。

31. A-Q ĉiam nur insultis en la koro antaŭe.

→ Antaŭe A-Q ĉiam insultis nur en la koro.

Klarigo (解说):

和上句一样, 改动后把表达时间的状语“*antaŭe*”放在句首是比较妥当的。值得注意的是, 依据句意的需要, 把副词“*nur*”移到介词词组 *en la koro* 之前, 使它紧接在 *nur* 之后是完全有必要的。这就准确地表达了 A-Q 以前只敢在心里咒骂, 而不敢骂出声音来的心态。顺便说一下, 世界语中的副词“*nur*”和“*ankaŭ*”一样, 通常应放在被强调的词或词组的前面(请参阅句 15 的解说)。

32. Sed tio montris ĝuste ankaŭ lian singardemon.

→ Sed ĝuste tio montris ankaŭ lian singardemon.

Klarigo (解说):

世界语中的副词“*ĝuste*”和“*ankaŭ*”、“*nur*”一样, 通常应放在被强调的词或词组的前面(请参阅句 15 的解说)。原句把“*ĝuste*”放在“*ankaŭ*”之前, 实际上这个词是没有必要强调的。改动后的句意比较明确: 正是这件事(而不是其他的事)表现出他的谨慎。

33. “Konfesu!” ankaŭ la robuloj laŭte diris.

→ “Konfesu!” ankaŭ la robuloj diris laŭte.

Klarigo (解说):

关于“*diris*”用作对话的插入语中的词序, 我想多说几句:

当“*diris*”用在对话中作插入语时, 如果它的主语是名词, “*diris*”一般应放在主语前; 如果主语是代词, “*diris*”则应放在主语后(因为代词的词形较短, 而且通常没有单词重音, 不宜放在句末)。例如:

“*Vi estas prava,*” *diris* la knabino. “你说得对,”那女孩子说。(请比较: “*Vi estas prava,*” *ŝi diris.*“你说得对,”她说。)

“*Vivu!*” *ili kriis unuanime.* “万岁!”他们一致喊道。(请比较: “*Vivu!*” *unuanime kriis tiuj bravaj soldatoj.* 那些勇敢的士兵一致喊道。)

下面再举几个柴门霍夫和世界语著名文体家 Kabe 的例句:

“*Tio estas bedaŭrinda,*” *diris ŝi.* (Z)

“*Li povosciis pli ol peli cervon kaj malplenigi kruĉon, – tion oni baldaŭ vidos,*” *diris li mem.* (Z)

“*Mi ordonas, ke ĝi hodiaŭ vespere venu ĉi tien kaj kantu antaŭ mi!*” *diris plue la imperiestro.* (Z)

“*Kiu ajn mi estas, via beleco superas mian rangon*” *diris li subite.* (Kabe)

“Li do ĉiam pensas pri tio! ...” diris al si la ĉefpastro. (Kabe)

“Ni kredos al viaj vortoj,” diris Mefres, “kaj vi tuj estos libera.” (Kabe)

仔细研究上面的一些例句，如果按照柴门霍夫的语言使用习惯，本句也可改译为：

→ “Konfesu!” diris laŭte ankaŭ la robuloj.

34. Li estis rekte trenita el la ofidomo.

→ Li estis trenita rekte el la ofidomo. (La ŝanĝo estas bona ankaŭ pro tio, ke ĝi donas la veran sencon de la originalo.)

Klarigo (解说)：

原稿括号中的说明，可能是 Tikos 先生加上的。这个说明道出了副词“rekte”位置改动之妙：这一改动好就好在它准确地表达了原文的真正的含意(他被直接从办公室里拖出来而没有任何阻拦或周折)。

35. ... malestimantaj la migremon al malproksimo de la vojaĝanto.

→ ... malestimantaj la migremon de la vojaĝanto al malproksimo.

Klarigo (解说)：

从句法结构上看，“de la vojaĝanto”是直接用来说明“la migremon”的，两者之间在语义上有紧密联系，应该靠近。请参阅句 25 解说。

36. Tamen mi povas nur fari tion.

→ Tamen mi povas fari nur tion. (Noto de Dresen: Al kiu apartenas “nur”? Ĉu nur fari? aŭ nur mi? aŭ nur tion?)

Klarigo (解说)：

此句中如果副词“nur”位置不同，正如 Dresen 在括号中指出的那样，会对句意有很大影响。改动后把“nur”置于“tion”之前，可能是依据上下文的语境确定的：意思是他只能做那件事而不能做其他任何事。请参阅句 31 解说。

37. Disenterio furiozis je la aŭtunfino en la vilaĝo.

→ En la fino de la aŭtuno disenterio furiozis en la vilaĝo.

Klarigo (解说)：

介词“je”没有自己确定的意义，可以用在其他介词都不适用的情况下。但使用这个介词要有一定的限度，不可一遇到弄不清楚该用什么介词的场合就用它来凑合。语言实践证明，一个有经验的世界语者在绝大多数场合下都能找到适当的介词的。例如在这句中，应该使用介词“en”来代替“je”，而不是相反。另外，本句中把状语“en la fino de la aŭtuno”和“en la vilaĝo”分别置于句首和句尾，使句子有了一种平衡感。最后需要指出，原句中的复合词“la aŭtunfino”改为“la fino de la aŭtuno”后，在语音和文体上都更加明快快了。

38. Vej Lianŝu en infanaĝo perdis jam la gepatrojn.

→ Jam en infanaĝo Vej Lianŝu perdis la gepatrojn.

Klarigo (解说)：

改动后把“Jam en infanaĝo”置于句首，起到了“早在童年就...”的强调作用。

Legebleco, Sonklareco kaj Belsoneco (语音的易读、清晰和优美)

1. bazŝtono

→ bazoŝtono

Klarigo (解说):

在用世界语说话或写作时,应避免在合成词中或相邻的两个词之间产生啞音或唏音相连的现象,也应避免这类辅音在句中过多地出现,因为相连的啞音和唏音在听觉上会给人以很不悦耳的感觉。在这个合成词中 z 和 ŝ 相连,不但读音不清晰,而且也不悦耳,在两个词根中间加上名词词尾“o”之后,语音效果就好多了。下面再举两个在语句中避免相连或相邻啞音或唏音的例子:

David donis la vestojn al sia edzino, sed tuj ŝi disŝiris ilin. (ŝi 与 disŝiri 唏音很近,听起来很不悦耳。)

→ David donis la vestojn al sia edzino, sed ŝi tuj ilin disŝiris. (aŭ: ..., sed ŝi tuj ŝiris ilin en pecojn.)
大卫把衣服交给妻子,但她立刻把衣服撕碎。

Ĉia elekto de ia alia lingvo estus por ili rekte ne ebla, eĉ se ili volus ĝin elekti.

→ Ĉia elekto de ia alia lingvo estus por ili rekte ne ebla, se ili eĉ volus ĝin elekti. 即使他们愿意选择,他们也绝不可能选择任何一种别的语言。(按照逻辑,“eĉ se”是正规形式,但为了避免 ĉ 与 s 相连,柴门霍夫常用“se ... eĉ”代替。)

<注>在诗歌中有时为了一定的修辞目的或为了获得特定的语音效果,需要有意识地选用带有啞音或唏音的词。例如: Ĵus falsakorde sonas siblo de serpento. 和 La akvo ŝaŭmas, ŝiriĝas kaj ŝmacas kontraŭ la kanoto.

2. vivvojo

→ vivovojo

Klarigo (解说):

在合成词中有时会遇到两个相同的辅音相连的情况。相同辅音的相连,在读音上可能会造成语义含混不清。避免的方法有两个:一是尽可能在两个词根间加上适当的元音词尾,另一个方法是在两个词根间加一短划(如 viv-vojo),也就是隔音符,读的时候,可以在两个相同辅音间作短促的停顿或把两个相同的辅音连读起来并且读音适当延长,使人在听觉上能够感觉到所读的是两个辅音。

3. ... kiujn mi ne volas rememori kaj volonte lasas neniĝi...

→ ... kiujn mi emas rememori kaj volonte lasas neniĝi...

Klarigo (解说):

为了获得较好的语音效果,应尽可能避免在同一句子或分句中重复出现同一词根、同一词缀、同一语音结合甚至同一重读音节,除非这种重复是为了一定的修辞目的而特意安排的(例如修辞上的“反复”这一修辞格)。一般来说,重复的间隔距离越小,给人在听觉或视觉上造成的不快的感觉越大,反之则越小。在本句中“volas”和“volonte”这两个词都有相同的重读音节“vol”,所以改用近义词“emas”代替“volas”。下面再举几个同类的例子:

Se anstataŭe oni plantus alian grenon, la greno pli multe produktiĝus. (“greno”在句中重复出现,而且位置靠得很近。)

→ Se anstataŭe oni plantus alian grenon, la rikolto certe plimultiĝus. 假如改种别的作物,产量一定会更高。(用“rikolto”代替“greno”)

Boneco kaj kompatemeco karakterizis lian tutan konduton. (后缀“-ec”在句中重复出现。)

→ Boneco kaj kompatemo karakterizis lian tutan konduton. 善良和仁慈是他一生为人的特点。(用“kompatemo”代替“kompatemeco”,而且这一改动也符合构词法中的“必要和足够的原

则”“la principo de neceso kaj sufiĉo”。)

Ĉiuj egiptoj fosis por akvo por trinki. (介词 *por* 在句中重复出现。)

→ Ĉiuj egiptoj fosis pro akvo por trinki. 所有的埃及人都为寻找饮用水而挖地。(按句子的意思在 *fosis* 和 *akvo* 之间本应使用 *por*, 但为了避免重复, 可改用 *pro*。)

Tio ebligis kaj eĉ faciligis la aferon. (后缀“-ig”在句中重复出现。)

→ Tio faris la aferon (kaj) ebla kaj facila. 这使得这件事既可能又容易(办到)。(改动后避免了后缀“-igi”的重复)

La ĉambro estis malgranda kaj malluma. (前缀“mal-”在句中重复出现。)

→ La ĉambro estis malgranda kaj senluma. 房间又小又暗。(尽管 *malluma* 和 *senluma* 在词义上有细微差别, 但权衡利弊, 改用 *senluma* 似乎更为可取。此外, 这个句子也可以改为: *La ĉambro estis ne nur ne granda, sed ankaŭ malluma.* 房间不但不大, 而且很暗。)

Tiuj, kiuj diras tion, estas idiotoj. (句中的 *tiuj, kiuj* 紧紧相连。)

→ Kiu diras tion, (tiu) estas idioto. (aŭ: ĉiu, kiu diras tion, estas idioto.) 说这话的人都是傻子。

<注>按语法规则, “*tiuj, kiuj*”和“*ĉiuj, kiuj*”等都是正规的形式, 但它们在听觉上给人造成一定程度的不悦耳的感觉。在不影响句意的情况下, 可以改用单数形式 (*tiu, kiu; ĉiu, kiu*) 或改变句式, 以达到语音优美和谐的效果。

4. Al kio utilas transskribi ĉion ĉi tion?

→ Al kio utilas transskribi ĉion ĉi?

Klarigo (解说):

虽然“*ĉio ĉi tio*”和它的宾格形式“*ĉion ĉi tion*”可见于柴门霍夫和其他一些世界语经典文体家的笔下, 而且从逻辑的角度看也是比较正规的, 但从语音优美和谐的角度看, 此句中用“*ĉion ĉi*”代替“*ĉion ĉi tion*”似乎更好些, 而且读起来还减少了两个音节呢。(请参阅句 3 的解说。)

5. ... morgaŭ li devas reiri. Mia patrino konsilis al li iri al la kuirejo kaj revarmigi fanon.

→ ... morgaŭ li devas reiri. Mia patrino konsilis, ke li en la kuirejo revarmigu por si fanon. (Noto: por eviti “reiri” kaj “iri”)

Klarigo (解说):

正如上面括号中 *Noto* 所指出的那样, 本句的改动是为了避免“reiri”和“iri”中词根“ir-”的重复(请参阅句 3 的解说)。附带说一下, 我个人认为, 如果把“en la kuirejo”置于句末, 在文体上可能会更好些的。

6. vangfrapo

→ vangofrapo

Klarigo (解说):

vangfrapo 由于 *g* 和 *f* 之间没有元音字母, 读音不便, 必须在两个词根之间加上元音字母“o”。

7. lasttempe

→ lastatempe

Klarigo (解说):

lasttempe 由于在两个词根之间有相同的辅音字母 *t*, 读音不便, 必须在前一个词根之后加上形容词词尾“a”。(请参阅句 3 的解说)

8. Sed tio jam estis en multe pli postaj tagoj, ke li trovis, ke la mondo fariĝis ankoraŭ pli stranga.

→ Sed tio jam estis en multe pli postaj tagoj, kiam li trovis, ke la mondo fariĝis ankoraŭ pli stranga. (Noto: por eviti sinsekvajn “ke”)

Klarigo (解说):

此句的改动正如括号中 Noto 所指出的那样, 是为了避免连词“ke”的重复使用(请参阅句 3 的解说)。句中的第一个“ke”改为“kiam”, 不但合乎句子的原义, 而且更合语法。一字之改, 可见语言运用的功力。

9. Rapide kurinte pli ol sesdek paŝojn, li tiam ekpaŝis malrapide, ...

→ Rapide kurinte pli ol sesdek paŝojn, li tiam ekiris malrapide, ...

Klarigo (解说):

改动后避免了词根“paŝ”在句中的重复使用。(请参阅句 3 的解说)

10. Rondforma probable verdigre kovrita kupra monero ...

→ Rondforma probable de verdigro kovrita kupra monero ...

Klarigo (解说):

本句之所以这样改动, 可能是因为审稿人觉得“probable verdigre kovrita”不如“probable de verdigro kovrita”在形式上富于变化: 前者读起来比较单调, 后者读起来在语音上比原来更富有节奏感。

11. Ŝajne tute ne malmulte, inter ili multaj eble ...

→ Ŝajne ili abundas, inter ili multaj eble ... (Noto de Dresen: du foje “mult” stile ne estos bone.)

Klarigo (解说):

本句改动后避免了审稿人在括号内所指出的词根“mult”的重复使用。(请参阅句 3 的解说)

Malpezigo de Formo kaj Stilo (形式和文体的简化)

1. ... submetiĝis unu paŝon pluen al imperiismo...

→ ... submetiĝis unu paŝon plu al imperiismo ...

Klarigo (解说):

原句中“unu paŝon pluen”的汉语原文是“进一步”的意思。原译者可能考虑到既然向前进了一步就应该使用带有宾格词尾的“pluen”这一词形。其实这是不必要的。《世界语插图大词典》(PIV)在“plu”词条中已经明确指出“pluen”这一词形中的“-en”是多余的: “pluen: Akcentata nelogika formo, samsenca kiel plu②” (与 plu②同义的不合逻辑的强调形式)。依据 PIV 的这一说明, 既然 pluen 不合逻辑, 为什么不直接采用词形较短的 plu 呢?

2. la promeso ne prituŝi la politikon...

→ la promeso ne tuŝi la politikon...

Klarigo (解说):

“tuŝi”一词本身就有“涉及”、“触及”的意思, 没有必要再加前缀“pri-”。

3. Lusin hardis sin en komunisman batalanton, la plej korektan, plej kuraĝan, plej firman kaj plej fidelan...

→ Lusin iĝis hardita komunisma batalanto, la plej korekta, plej kuraĝa, plej firma kaj plej fidela...

Klarigo (解说):

改动后的句子, 避免了多处使用宾格词尾, 读起来也比较轻快。

4. El tio ŝi komprenis, ke la imperiestro devas esti surtroniĝinta, ke harplektaĵo devas esti absolute necesa denove kaj ke Sepĝin ankaŭ devas esti en granda danĝero.

→ El tio ŝi komprenis, ke la imperiestro kredeble estas surtroniĝinta, ke harplektaĵo denove estos absolute necesa kaj ke Sepĝin ankaŭ estas en granda danĝero.

Klarigo (解说):

原句各个宾语从句中的“devas”表示一种可能性的推测。改动后只在第一个宾语从句中用“kredeble”表达这种可能性, 这就避免了在各个从句中重复使用“devas”的笨重说法。另外, 句中的“denove”适当前移也是值得注意的改动。

5. Tiam ili estis surtabligitaj, kaj kandeloj kaj incenso estis bruligitaj ...

→ Tiam oni surtabligis ilin kaj bruligis kandelojn kaj incenson ...

Klarigo (解说):

世界语中较少使用被动语态, 除非是在非常必要的情况下(在这一点上世界语和英语不一样)。通常可以用不定人称代词 **oni** 作主语把被动句改为主动句。本句的改动就是一例。

6. ... knabo nudigita ĝis talio

→ ... knabo nuda ĝis la talio

Klarigo (解说):

表达“赤膊”, 也就是“光着上身”的意思, 应该译作“nuda (ĝis la tatilo)”。 “nudigita”有“被他人脱光”的含义, 故这里不合用。本句改用“nuda”后词形简短而且语义明快。另外, 句中的 **talio** 是确指名词, 它的前面应该加上冠词“la”。

7. En la komenco li povis aŭdi en siaj oreloj kion li mem diris en la buŝo, ...

→ En la komenco liaj oreloj aŭdis kion diris lia buŝo, ...

Klarigo (解说):

原句在表达上太啰嗦。改后的句子不但形式简短, 而且语意明快。

8. Li ne povis deteni sin de ekrigardo al sub la podio; ...

→ Li ne povis deteni sin ekrigardi malsupren de la podio; ...

Klarigo (解说):

“deteni sin”作“克制”讲时, 后面可以直接接用不定式动词, 不一定非要把动词改为“de+动名词”的形式。《世界语插图大词典》就收有这样的例句: **li ne povis sin deteni montri grandan intereson** (他情不自禁地表现出很大兴趣)。我们在学习用世界语写作或翻译时, 应该注意收集并模仿世界语名家的简洁生动的范句。另外, 把“al sub”改为“malsupren de”也是必要的, 因为后者更符合世界语的使用习惯。

9. Nur Zaŭ Fu unusola elvenis renkonte al li.

→ Nur Zaŭ Fu sola elvenis renkonte al li.

Klarigo (解说):

“sola”已经充分表达了“独自一人”的意思, 何必再加“unu”这个赘字?

Precizigo, Malnebuligo, Glatigo, simpligo kaj Plibeligo de la Stilo (文笔的清晰、流畅、简洁和优美)

1. ... kio povas plej bone ŝanĝi la spiriton estas ... unue la literaturo.

→ ... kio povas plej bone ŝanĝi la spiriton estas ... unuavice la literaturo. (Noto: En la libro estas akceptita la vorto “certe” anstataŭ la proponita “unuavice”.)

Klarigo (解说):

按译文的字面意思看,原句用 **unue** 是不妥的,因为 **unue** 通常用于多个事物列举的场合,如第一...第二...等。这里不是列举,因而审稿人建议改为 **unuavice** (这个合成词在《世界语汉语词典》中被译为“首先地,优先地”)。请看“**unuavice**”的用例:

Li estas unuavice lirika talento. 他首先是个天才抒情诗人。

Tiu periodo estis influita de la Parizaj esperantaj gvidantoj kaj unuavice de C. Brulet. 那一时期受到巴黎世界语领导人首先是 C. Brulet 的影响。

Unuavice, la internaciaj kontaktoj ĉiam plioftiĝis. 首先,国际接触日益频繁起来。

但上面括号中的注解,最后成书时译文采用了“**certe**”而没有采用“**unuavice**”,这可能是根据原文的上下文经过认真推敲后决定的。

2. ... la Ekspedicio al la Nordo de la Revolucia Armeo ...

→ ... la Ekspedicio al la Nordo fare de la revolucia Armeo ...

Klarigo (解说):

“北伐”可以译为“**la Norden-ekspedicio**”,也可以译为“**la Ekspedicio al la Nordo**”。世界语中的介词“**de**”语法作用很多。《世界语汉语词典》收入了它的十三个语法作用,其中包括了“表示后一名词为前一动性名词的施事者”和“表示后一名词为前一动性名词的受事者”。这里为了明确表示“**la revolucia Armeo**”是“**la Ekspedicio al la Nordo**”的施事者,有必要把单一的“**de**”改成“**fare de**”。

3. armita leviĝo

→ armita ribelo (ŝanĝopropono de Dresen)

Klarigo (解说):

“武装起义”中的“起义”在中国人的写的世界语文章和翻译中,似乎都喜欢用“**leviĝo**”而不用“**ribelo**”来对译。之所以产生这一误译,可能与这个词的汉语译文的词义色彩有关。。在汉语中“起义”只用于褒义(为反抗反动统治而举行武装暴动)。中国世界语者如果只查《世界语汉语词典》而不认真查阅世界语原文词典,是不敢大胆地使用“**ribelo**”来对译汉语中的“起义”的,因为“**ribelo**”在《世界语汉语词典》中的中文译词是“反抗、造反、反叛、叛乱、暴动”,其中除“反抗”是个中性词外,其他几个都是带有贬义色彩的词,唯独没有“起义”这个对译词。其实,世界语中的“**ribelo**”是一个中性词,它本身并没有贬义色彩。请看它的世界语释义:

“**Rifuzi obei la registaron aŭ aŭtoritatan instancon, penante ĝin perforte forigi**”*(拒绝服从政府或权力当局,力图用暴力消灭它)。从定义看,“**ribelo**”的行为可能是正义的,也可能是非正义的。在汉语中前者通常用“起义”来表达,后者一般称作“造反”、“反叛”、“叛乱”或“暴动”(不过,在一定的场合下,“造反”和“暴动”在近代汉语中也可用作中性词,如“造反有理”和“武装暴动”)。由于上述原因,中文世译者受汉语词义的影响,就喜欢选择一个带有中性色彩的世界语词“**leviĝo**”来表达“起义”这个概念。而实际上,只要查一下《世界语插图大词典》,我们就可以发现这个词丝毫没有“**ribelo**”的含义,用它来对译汉语的“起义”实在是一厢情愿的

事。

顺便说一下，在我国出版的世界语书刊中我们有时会遇到一些在中国世界语者的文章和译文中因袭使用的不规范甚至是误译的表达形式。用“leviĝo”来对译“起义”就是一例。早在三十多年前 Dresen 就已经指出了这是一个误译，可惜没有引起中国世界语者甚至是专业的世界语工作者们的注意，以至以讹传讹，流传至今。

* PIV 给“ribeli”所下的定义原文是：“Rifuzi obei la registaron aŭ aŭtoritatan instancon, penante ilin perforte forigi”。我在引用这个定义时按逻辑把其中的“ilin”改为“ĝin”。

“起义”也可以用世界语的“insurekcio”来表达。请看《世界语插图大词典》给它的定义：“Ekribelo de popolo kontraŭ tirana registaro”（人民起来反抗专制政府）。从这个定义看，它的词义相当于汉语的“起义”，在一定的场合当然也可以译为“暴动”和“造反”，但我认为是绝对不可以译成贬义的“叛乱”的。可惜《世界语汉语词典》没有注意到这个词的世界语原文的定义，在“insurekcio”词条下还特意加上了“<贬>叛乱”这个对译词。

中国世界语者误用“leviĝo”来对译“起义”的另一个原因，可能是受了英语“uprising”词义的影响。在英语中“uprising”有两个主要义项：①升起，立起，起床 ②起义，暴动。英世词典依据“uprising”的这两个义项分别给出了两个对译词“leviĝo”和“ribelo”，无疑是正确的。但如果中国世界语者不加区别，把“leviĝo”当作“ribelo”的同义词来使用，这就必然导致误译。中国人对英语的理解往往是有限的，翻译中“参考”英语必须慎之又慎！

以下是《汉语世界语大词典》中的释文：

【起义】 ribelo; insurekcio: 农民~ kamparana insurekcio / 敌军纷纷~投诚。Granda nombro da malamikaj soldatoj ribelis kaj kapitulacis. ◇ ~军 insurekcia armeo

【暴动】 ribelo; insurekcio; puĉo: 武装~ armita ribelo / 举行~ levi insurekcion / 革命是~, 是一个阶级推翻一个阶级的暴烈的行动。Revolucio estas insurekcio, ago de perforto, per kiu unu klaso renversas alian.

【秋收起义】 la Aŭtunrikolta Ribelo [Insurekcio] (armita ribelo gvidata de Mao Zedong en 1927 en Hunan-Jiangxi-a limregiono, kiu signis la sendependan konstruon de revolucia armeo de la Komunista Partio de Ĉinio)

【叛乱】 (armita) ribelo: 煽动~ provoki [veki] ribelon / 平息~ pacigi [sufoki, kvietigi] ribelon / 镇压反革命~ subpremi kontraŭrevolucion ribelon ◇ ~者 ribelanto

4. Ĝia prizorgo venis al nia vico nur post pli ol 30 jaroj.

→ Nia vico por prizorgi ĝin venis nur post pli ol 30 jaroj.

Klarigo (解说) :

从译文我们可以回译出原文大致的意思：“只在三十多年后才轮到我们来照管那件事”。原译者可能没有掌握好作“轮次或序次”讲的 vico 在句中的用法。汉语的“轮到某人做某事”在世界语中应该说成“venis al (aŭ: por) iu la vico fari ion”或“venis ies vico fari ion”或“nun estas la vico de iu fari ion”或“estis ies vico fari ion”。也就是说必须用“vico”作句子的主语。请看下面柴门霍夫的范句：

Ĝis nun oni atakadis aliajn urbojn, nun venis la vico al nia urbo: (Z) 直到现在其他的城市都受到了攻击，现在轮到我们的城市了。（《钦差大臣》）

Kiam por Ester venis la vico iri al la reĝo, ŝi nenion petis, krom nur tio, kion diris Hegaj, la reĝa eŭnuko, gardisto de la virinoj. (X) 到了以斯帖按次序进见王的时候，除子掌管女子的太监希该所派定给她的，她别无所求。（《圣经·旧约·以斯帖记》）

Nun estis la vico de la kvara elfknabino. (Z) 现在轮到第四个仙女了。（《安徒生童话集》）

本句改动后就是用“vico”作主语来安排句子的结构的。但如果按柴门霍夫的范句来衡量，句

中的“por”似乎也可以省略（类似的用法还有 *Estas tempo -i* 等），句子可以进一步改为：

Nia vico prizorgi ĝin venis nur post pli ol 30 jaroj.

最后还想说一下，原句的“*ĝia prizorgo*”在意思上也是比较晦涩的。按语法，“*ĝia prizorgo*”可以理解为“*ĝi*”是“*prizorgo*”行为的施事者（由“它”来照管），也可以理解为“*ĝi*”是“*prizorgo*”行为的受事者（“它”是被照管的对象）。修改后把动名词形式直接改为动词加宾语的形式，句意更明确了。

5. ... ke li ricevis eksterordinaran amon de la patro.

→ ... ke li estas eksterordinare amata de la patro.

Klarigo（解说）：

原句用过去时的“*ricevis*”，在字面上只表明他接受过父亲的钟爱，并不一定表明他父亲现在仍然钟爱着他。改后的句子用“*estas ... amata*”，明确地表达了他现在受到父亲钟爱的状态。之所以必须这样改，可能是为了适应上下文语境的需要。

6. ... li vidis multe en la urbo, kiujn li ne vidis antaŭe.

→ ... li vidis multon en la urbo, kion li ne vidis antaŭe

Klarigo（解说）。

原译者在使用关系代词“*kiujn*”的时候，可能在他的心目中前面所想要表达的意思是“城里的很多的事情”，所以就选用了复数形式的关系代词来指代前面所要表达的事物，但他忽略了关系代词和先行词在数的形式上的配合。改后的句子先行词为“*multon*”，关系代词改用“*kion*”和它配合。这种用法虽然并不常见，但我认为用“*kio*”这一在数的语法概念上中性的关系代词与前面的“*multo*”相配合，是完全恰当的。

7. ... kiam ajn ĝi estas videbla.

→ ... kiam ajn ĝi aperas.

Klarigo（解说）：

“*esti videbla*”不如“*aperi*”简捷明快。

8. ... liberhorojn

→ ... liberajn horojn

Klarigo（解说）：

按一般的世界语构词法规则，形容词应该和被修饰的名词分写，不能合并成一个名词性的合成词。形容词词根与名词词根合成的词，只能是形容词，不能构成名词。这就可以解释为什么只能有 *bonkvalita*，而不能有 *bonkvalito* 这样的合成词。世界语学习者在阅读中可以通过模仿成例而领悟这一类潜在规则。如果有疑问，可以参看《世界语分析语法》(PAG)中构词法部分。

9. ... mi bedaŭris pri lia malbona vivstato: ...

→ ... mi bedaŭris lin pro lia malbona vivstato: ...

Klarigo（解说）：

“*bedaŭri*”是一个及物动词，在通常情况下需要一个直接宾语和它配合，所以改动后的句子用“*lin*”作直接宾语，后面用“*pro*”表示“*bedaŭri*”的原因，是妥当的。也可以改用“*pri*”表示“*bedaŭri*”这一心理活动所涉及的事情（... *mi bedaŭris lin pri lia malbona vivstato: ...*）。我们甚至还可以把原句改为：*mi bedaŭris lian malbonan vivstaton: ...*。

10. apudrigardante

→ rigardante apude

Klarigo (解说):

按一般的世界语构词法规则, 副词通常和被修饰的动词分写, 不能合并成一个合成词。也可以把副词放在动词的前面, 写成 apude rigardante。

11. furiozrigardo

→ furioza rigardo

Klarigo (解说):

改动的理由同句 8。

12. ... kiu atendis, ke ...

→ ... kiu atendus, ke ... (Dersen proponis: kiu povis antaŭvidi, ke ...; Jung proponis: kiu atendus, ke ...)

Klarigo (解说):

从译文的原句和改后的句子来看, 汉语原文的意思应该是“谁会料想到……”或“谁知……”。在《世界语插图大词典》中“atendi”的第三个义项是“antaŭvidi ion kiel probablan” (把某事预想为很有可能的事), 《世界语汉语词典》把它译为“预想, 料想”。在汉语中“谁会料想到……”或“谁知(道)……”这样的反问句式并不表示真正的疑问, 而是表达“没有人会想到”或“没有人知道”的意思。在上面括号中给出的两种修改意见中, 我认为 Jung 的意见较为可取, 因为把陈述式过去时的“atendis”改为假定式的“atendus”, 可以准确地表达出这句话的真实含义。

下面再举两个从拙编《汉语世界语大词典》中摘出两个类似的例句:

谁能料到他会来? Kiu povus atendi, ke li venos?

我只是开个玩笑, 谁知她竟当真了。Mi nur faris ŝercon; kiu atendus, ke ŝi prenos ĝin serioze.

(当然, 如果把句中的“kiu”改为具体的代词“mi”, 分号后面的句子就应该改为: “mi ne atendis, ke ŝi prenos ĝin serioze”。)

顺便说一下, “kiu atendus, ke...”这样的句式, 也可见于中外世界语者的笔下。下面是我在网上搜索到的几个例子:

Ĉina Radio Internacia:

Tamen, kiu atendus, ke ĝuste pro ĉi tio okazis ...?

Pro Iŝtar – Ĉapitro X – Babel:

Kaj kiu atendus vidi vin ĉi tie, Omar? Mia surprizo certe estas tiel granda, kiel povas esti la via. - Sendube vi jam aŭdis pri la alveno de Hamul, la fama astronomo kaj saĝulo el Egiptujo...- Jes, la tuta urbo parolas pri li. ...

Archilochos (K. KALOCSAY):

Kiu atendus, ke kun seka Gorĝo,

sobre ni tranoktu nun ĉe tia staro de gard'!

13. antaŭ ol puŝegi lian kapon kvin-ses-foje kontraŭ io proksime; nur tiam ili kontente foriris triumfe

→ antaŭ ol ili estis puŝegintaj lian kapon kvin-ses-foje kontraŭ io troviĝanta proksime; nur tiam ili kontente kaj triumfe foriris

Klarigo (解说):

分三点来说明:

1. “antaŭ ol”这一复合从属连词的后面通常需要接用一个从句(即具有主语和谓语的从句形式),但如果从句和主句的主语相同,则“antaŭ ol”的后面可以略去主语而用动词不定式来表达。例如:

Li longan tempon turnadis sin en la lito antaŭ ol ekdormi. 他在床上翻来覆去,过了好长时间才睡着。

Mi perdis neniom da tempo antaŭ ol helpi ŝin. 我立刻就去帮助她。

Antaŭ ol ludi, lernu la lecionon. (你)要先学习功课,然后再去玩。(主句中省略了主语“vi”。)但本句的原句因为从句和主句都比较长,中间又有分号隔开,而且分号后面的主句又有表示时间承接关系的连词“nur tiam”,因此还是应该在前面的从句中把主语补出,这样在意思上就比较明确了。

2. 原句中的“proksime”是用来说明什么的?说明全句还是只说明句中的“io”?如果是后一种情况,改用“io troviĝanta proksime”来表达,就不会有歧义了。

3. 原句把两个副词分列在动词的前后(kontente foriris triumfe),不如用连词 kaj 把它们并列起来。并列后的两个副词在形式上比动词长,也可以把它们放在动词的后面。(...; nur tiam ili foriris kontente kaj triumfe)

最后提一下:我没有查阅译文“antaŭ ol”前面的文字。如果仅就已经给出的文字来看,本句可以有更简洁的表达方式。例如:

nur post kiam ili puŝegis lian kapon kvin-ses-foje kontraŭ io troviĝanta proksime, ili foriris kontente kaj triumfe

或:

ili foriris kontente kaj triumfe nur tiam, kiam ili jam puŝegis lian kapon kvin-ses-foje kontraŭ io troviĝanta proksime

或:

puŝeginte lian kapon kvin-ses-foje kontraŭ io troviĝanta proksime, ili foriris kontente kaj triumfe nur tiam

14. Cetere, post la ricevo de insulto kaj bato, ŝajne jam finiĝis ĉiuokaze iu afero, ...

→ Cetere, post la insulto kaj bato, ĉiuokaze ŝajnis finiĝi iu afero, ...

Klarigo (解说):

从译文的字面看,“la ricevo de”是多余的。谁“接受”打骂?句中并没有交待出行为的承受者,因此应该略去“la ricevo de”。略去后的句子不但简洁,而且在意思上也比较合乎情理(经过一场打骂之后,事情似乎结束了)。由于句中已经很清楚地交待出“打骂”和“结束”之间的时间的先后关系,原句中的“jam”就显得多余了,改后的句子把“jam”省略掉,是必要的。另外,在改后的句子中把“ĉiuokaze”移到谓语动词“ŝajnis”的前面达到强调的目的,也是适宜的。

15. ili interparolis tre konkorde kaj tuj fariĝis interakordaj samideanoj.

→ ili interparolis tre konkorde kaj tuj akordiĝis kiel samideanoj.

Klarigo (解说):

把“fariĝis interakordaj samideanoj”改为“akordiĝis kiel samideanoj”,这种利用世界语后缀“-iĝi”简化句子的表达方式,是值得学习和模仿使用的。

16. Sed apenaŭ ŝi grumblis tri frazojn.

→ Sed apenaŭ ŝi estis grumble dirinta tri frazojn.

Klarigo (解说):

世界语中的“grumbli”是不及物动词，不能带有直接宾格，所以应该把原译文中的“grumbli tri frazojn”改为“grumble diri tri frazojn”。改后的句子之所以用复杂时态，可能是因为上下文语境的需要。

17. Se estus somero, ĝi propre kalkuliĝus kiel nenio stranga.

→ Se estus somero, tio ja estus konsiderata kiel nenio stranga.

Klarigo (解说):

如果用“ĝi”，只能代替前面的“somero”；而从这个复合句的句意来看，代词应该是指前面整个分句的假设内容（假如是夏季），所以应该改用“tio”。另外，原译中的“propre kalkuliĝus”虽然意思并不错（kalkuli 也可以作 rigardi kiel 讲），但不如“ja estus konsiderata”表达得明快。

18. ... ne povas diri, ke ĝi ne estis io konektata kun la reformo por Vejĝuang.

→ ... ne povas diri, ke ĝi ne estis en Vejĝuang io iel ligita kun la reformo.

Klarigo (解说):

“konekti”虽然也有“连接”的意思，但通常只作电器术语使用。这里将“io konektata kun”改为“io iel ligita kun”甚为恰当。

19. En tiu tagoj, kiu iris al la urbo, estis nur la ...

→ En tiuj tagoj iris al la urbo nur la ...

Klarigo (解说):

原名用复合句形式，毫无必要。改用简单句，句式简单明快，句意更加清楚。

20. La kvar aŭskultantoj sinreturne lin rigardis surprizite.

→ La kvar aŭskultantoj returnis sin kaj rigardis lin surprizite.

Klarigo (解说):

这里所要表达的是两个并列的一先一后的动作：掉转身或回过头，然后看。将“sinreturne lin rigardis”改为“returnis sin kaj rigardis lin”句意更清楚，也更符合两个动作及其各自宾语之间的逻辑关系。

21. ordoni lin restariĝi (La originala teksto propre ne estas erara. La ŝanĝita verŝajne pli vaste uzata.)

→ ordoni al li restariĝi

Klarigo (解说):

审稿人在括号中说原句本身并不错。但我以为在柴门霍夫笔下不及物动词“ordoni”总是以接受命令的人作间接宾语（即由介词 al 引导），而以表达命令内容的名词或动词不定式作直接宾语。例如：

Ili ordonis al mi veni antaŭ la vesperiĝo. (Z)

Observu tion, kion mi ordonas al vi hodiaŭ. (Z)

Mi agis tiel, kiel estis ordonite al mi. (Z)

La kuracisto ordonis al li ripozon.

22. Oni devas fari ekzempligon al la publiko.

→ Oni devas doni nun ekzemplon al la publiko.

Klarigo (解说):

原译中的“fari ekzempligon”令人费解。汉语中的“示范”或“作出或树立榜样”只能用“doni ekzemplon”来表达。

23. ... ke la parolo celas al li.

→ ... ke la parolo estas direktita al li.

Klarigo (解说):

虽然按《世界语插图大词典》(PIV)的释义,“celi”的第二个义项有“direkti kritikon, parolatakon al iu”的词义,并收有例句“Ĉu tiu frazo ~as min?(这句话是说的我吗?)”,但如果只表达“话语是对某人说的”这一简单的意思,还用“la parolo estas direktita al iu”来表达为宜。

24. Laŭtkriante ili ĉirkaŭiĝis por rigardi.

→ Laŭtekriante ili ĉirkaŭstaris por rigardi. (Noto de Dresen: ĉirkaŭiĝis = igi ĉirkaŭita)

Klarigo (解说):

Dresen 的注解很中肯: ĉirkaŭiĝis = igi ĉirkaŭita, 意思是“被围拢起来”,显然与所要表达的意思相反。“ĉirkaŭstaris”意思是“围拢在四周观看”,与译文所要表达的意思相吻合。另外,“Laŭtkriante”改为“Laŭtekriante”,便于发音,读起来很清晰。

25. Ŝi estis iom kolera en la vortoj, sed restas senrimeda ŝi nenion povis entrepreni.

→ Ŝiaj vortoj enhavas iom da kolero, sed ŝi nenion povis entrepreni.

Klarigo (解说):

原句过于啰嗦,表达也不够明快,改变说法和去掉冗词后,译文简洁多了,句意也表达得更清楚。

26. ... saltante sin kaŝis en la truon.

→ ... forsaltante kaŝis sin en la truo.

Klarigo (解说):

原句按字面理解是“跳着藏进洞中”。这有点不符合动作的实际情况。实际上这里所有表达的意思应该是“跳开”,所以审稿人将“saltante”改为“forsaltante”。但我以为,“forsalti”是瞬间动词(= subite foriĝi),“跳开”这一动作不可能持续的,所以如果改为“forsaltinte”似乎更合逻辑。另个,按柴门霍夫的使用习惯和《世界语插图大词典》中的用例, sini kasi 或 kaŝiĝi 的表示藏匿场所的介词词组中的名词一律不用动向名词词尾“-n”。我们在用世界语写作或翻译的时候,应该尽可能按世界语的习惯方式来遣词造句。

27. nove alvenis ...

→ ĵus estis alveninta ...

Klarigo (解说):

这里提出了一个值得讨论的问题,即汉语中“新来的”中的“新”字,是不是只能用“ĵus”而不能“nove”来表达?翻开《世界语插图大词典》(PIV)我们可以在“nove”项下读到如下的例句: la nove veninta gasto; nove rikoltita rizo。所以,这里的 nove 不是非改为 ĵus 不可的。因为这里没有提供具体的上下文,我们无法对修改理由作深入的分析。

28. Mi povis nur sekvi de malproksime ...

→ Mi povis ilin sekvi nur de malproksime ...

Klarigo (解说):

“sekvi”是一个多义词，作及物动词和不及物动词，意思和语法作用有所不同。表示“跟在某人后边”的意思时，加上宾语“ilin”是必要的。“nur”的词序改动也是必要的。世界语中的副词“nur”应该直接放在所强调的词的前面。例如：

Ĉi tie ni nur parolas Esperanton. 在这里我们只讲世界语。(强调谓语动词 parolas, 意思是：在这里只讲世界语，不做别的事或进行其他活动。)

Ĉi tie ni parolas nur Esperanton. 在这里我们只讲世界语。(强调 Esperanton, 意思是：不讲其他语言。)

Ĉi tie nur ni parolas Esperanton. 在这里只有我们讲世界语。(强调 ni, 意思是：只有我们讲世界语，其他人不讲。)

Nur ĉi tie ni parolas Esperanton. 我们只在这里讲世界语。(强调 ĉi tie, 意思是：不在别处讲，只在这里讲。)

本句改动后将“nur”放在“de malproksime”前，表明只从远处跟随他们。

29. La aromo de ... sin blovetis kontraŭ niaj vizaĝoj.

→ La aromo de ... alblovetis kontraŭ niajn vizaĝojn.

Klarigo (解说):

动词“blovi”有及物和不及物两种用法。如果只表示空气的流动的吹，是不及物动词；如果利用空气的流动而产生某种效果，如把茶吹凉，吹乐器等，则可以带有宾语作不及物动词使用。这里的“alblovi”显然属于前者，不需要带有宾语“sin”。另外，介词词组“kontraŭ niaj vizaĝoj”只表示“对着我们的脸”的静态位置。这里所要表达的意思是香气扑面而来，是个动态过程，“kontraŭ”后面的“niajn vizaĝojn”应该加表示运动方向的动向格词尾“-n”。

30. Mi sentis iom laca.

→ Mi sentis min iom laca.

Klarigo (解说):

与上一句相反，这里的及物动词缺少应有的宾语。在词组“senti sin laca”（感到自己累了）中“sin”是直接宾语，“laca”是宾语的表语，和“oni opinias lin saĝa”（人们认为他聪明）这句话的结构相同。

31. ... ŝi sidis kantadi.

→ ... ŝi eksidis por kantadi.

Klarigo (解说):

句中的两个动词“sidi”（应该是“eksidi”）和“kanti”连用所要表达的要么是先后的并列关系（两个动词之间加 kaj 连接），要么是其中一个用作谓语动词，另一个表示谓语动词的目的或伴随方式等。修改后的句子意思是“坐下来唱歌”，“唱歌”作为谓语动词“坐下来”的“目的”处理。另外，动词“sidi”表达的应该是“坐”的静止的持续状态，而“eksidi”则是瞬间动作，即“开始坐”，“坐下”的意思。这里宜改为 eksidis (por ...)。

32. Tio, pri kio Ŝuanghi estis plej maltrankvila, estis ...

→ Ŝuanghi maltrankviliĝis nur pro tio, ke ...

Klarigo (解说):

原句用复合句结构，不如简单句结构简捷明快。从这里我们学得了一个重要原则：能用简单

句表达的，决不要用复合句表达；能用朴素的词语表达的，决不用华丽的辞藻表达。这与我们的先哲孔子所提倡的“辞达而已矣”的思想是一致的。

33. Ĉiuj iris al siaj respektivaj hejmoj.

→ Ĉiu iris al sia respektiva hejmo.

Klarigo (解说)：

从本句的修改中我们也同样学得了一条经验：能用“ĉiu”表达的，应避免使用“ĉiuj”。这里用“ĉiu”作主语，省却了四个多余的表示复数的字母“j”，而且句子的意思表达得更明快。

34. La mieno de ... plivigliĝis ol ĉe la alveno, ...

→ La mieno de ... iĝis pli vigla ol ĉe la alveno, ...

Klarigo (解说)：

将“plivigliĝis ol”改为“iĝis pli vigla ol”是必要的，因为“ol...”通常只用于形容词或副词的比较句中，而本句中的“plivigliĝis”从语法上看不再是比较级的形容词，而是由词根加准前缀和后缀构成的派生词。

35. ŝtele admonis

→ kaŝe admonis

Klarigo (解说)：

“ŝtele”虽然也可以表达“kaŝe”（暗暗地）的意思，但从《世界语插图大词典》给它的释义（kaŝe kaj sekrete, kvazaŭ ŝtelisto）看，改用“kaŝe”代替“ŝtele”，可以避免因联想产生的贬义色彩。

36. ... vokis la kelneron alporti taseton kaj manĝbastonetojn, ...

→ ... vokis la kelneron, petis alporti taseton kaj manĝbastonetojn, ...

Klarigo (解说)：

句子所要表达的意思是“叫侍者拿来杯子和筷子”。我以为原译的句式并不违反柴门霍夫的用法。按《世界语插图大词典》给“voki”的第二个释义“laŭtigi la voĉon, por komprenigi al iu, ke li venu aŭ ion faru”（大声叫某人过来或叫做某事）和这一义项下给出的例句“oni vokas la bovon ne festeni, sed treni (Z)”（把牛叫来不是让它赴宴，而是叫它拉车）来衡量，原句不是非改不可的。

37. Tiuj floroj venis el alia urbo.

→ Tiujn florojn oni transportis el alia urbo.

Klarigo (解说)：

原句在语法上和句子结构上都是正确的。之所以这样修改，可能因为按上下文的要求这里应该用“transporti”代替“veni”，以表达花是“从另一城市运来的”。

38. ... ke mi povus manĝi por tuta tago.

→ ... ke ĝi sufiĉus por la tuta tago.

Klarigo (解说)：

原译句意表达得不清楚。“manĝi”的宾语也没有表达出来。修改后的句子一看就能明白，是指“够吃一整天”。

39. ... okule akompanante ŝin eliri mem solece el ...

→ ... okule akompanante ŝin, dum ŝi mem solece eliris el ...

Klarigo (解说):

原译是想表达“目送着她孤身一人走出……”这样的意思。问题出在“akompani”是否可以像原译那样直接连用另一动词。在《世界语插图大词典》(PIV)的“akompani”词条中我们找不到这样的用例,在我的自备的语库中也只找到这样的例句:

Ili akompanis ilin ĝis ilia domo.

Mi akompanos vin al la nova loĝejo.

La funebra kanto, kiu akompanis vian patron al la tombo.

Mia beno vin akompanadu!

akompani ion per la okuloj

Ŝi akompanis lin per rigardo malvarma kaj moka.

Ŝiajn rapidajn paŝojn akompanadis zorgoplena rigardo de patrino.

Dio akompanas nin trans la morton!

在我编写的《汉语世界语大词典》“送”字词条下,带有“送”字的句子,都用适当的方法避免类似汉语中的两个动词连用的译法。例如:

送某人到车站 akompani iun ĝis la stacidomo

把客人送到门口 akompani vizitanton ĝis la pordo; elakompani vizitanton

送某人回家 akompani iun hejmen

学校离家远,我得每天送孩子上学。 Ĉar la lernejo estas malproksime de mia hejmo, mi devas akompani mian infanon al la lernejo ĉiun tagon.

按上面的分析,我以为修改后的句子,在结构上是符合世界语的习惯用法的。

40. insultas kalvan ŝteliston antaŭ senhara bonzo.

→ insultas kalvan ŝteliston en ĉeesto de senhara bonzo.

Klarigo (解说):

“当着某人的面”不可译为“antaŭ iu”,而应译为“en ĉeesto de iu”。例如:

当着大家的面把这件事谈一谈。 Parolu pri tio en la ĉeesto de ĉiuj.

请把钱当面点清。 Bonvolu kalkuli la monon en mia ĉeesto.

41. Mi aldonu por vi varman akvon.

→ Mi aldonos por vi varman akvon. (aŭ: Ĉu mi aldonu ...?)

Klarigo (解说):

汉语中的“我来给你加热水”译成世界语应该用将来时。如果用动词用命令式词尾,则表示一种意愿,有强加于人的意味,不妥。如果改为“Ĉu mi aldonu ...?”,句子就改变为询问对方是否有要我为你加热水的意愿,语气就婉转得多了。

42. Tia afero estis scivoliga novaĵo por ĉiuj en tiu dezerta monta vilaĝo.

→ Tia afero vekis scivolon de ĉiuj en tiu dezerta monta vilaĝo.

Klarigo (解说):

“estis scivoliga novaĵo por ĉiuj”显然不如“vekis scivolon de ĉiuj”简洁。

43. ... loko por kvar personoj estis ellasita ĉe la sidbreto.

→ ... loko por kvar personoj estis liberigita sur la sidbreto.

Klarigo (解说):

“把某个地方腾出来”译成世界语是“fari (libera) lokon por iu aŭ io; liberigi”而不是“ellasi”（让...出来；放出）。另外，“ĉe la sidbrito”的意思是“紧挨着供人坐的搁板”，改为“sur la sidbreto”就能准确地表达“在长条搁板上腾出供四个人坐的地方来”。

Ŝanĝo de vortoj kaj parolturnoj neĝustaj, netaŭgaj, malfacile kompreneblaj aŭ nekutimaj (改正误用的或难理解的词语和表达方式)

1. ... bonvenigis la Revolucian Armeon en la urbon.

→ ... bonvenigis la Revolucian Armeon en la urbo. (Noto de Dresen: aŭ: bonvenige invitis en la rubon.)

Klarigo (解说):

本句的所要表达的意思显然是“欢迎革命军进城”。按汉语的思维方式，似乎“en la urbo”中的“urbo”应该加表示运动方向的动向格词尾“-n”。但世界语中的动词 *bonvenigi* 没有这样的习惯用法。这要先从“bonvena”和“bonvenigi”的含义说起。按《世界语插图大词典》(PIV)的释义，前者的意思是“afable akceptata”（被亲切地接待），即“受欢迎的”，后者的意思是“montri al iu per paroloj aŭ mieno, ke li/si estas bonvena”（用话语或面部表情向某人表示他或她是受欢迎的），相当于汉语“欢迎某人”的意思。从世界语的释义来看，“bonvenigi”并没有“使...进入某地”的语义。实际上，人们在城里向革命军表达欢迎之情，意味着革命军已经进入城里了。从这一个意义上说，“urbo”也没有必要再加动向格词尾。

汉语中的“欢迎您！”可以有两种表达方式：Estu bonvena. 或 Bonvenon al vi!

“欢迎您到北京来！”则应译为：Bonvenon al vi en Pekino! (= Ni deziras al vi bonvenon en Pekino.)

2. ... la vastaj revoluciaj junuloj ...

→ ... la vastaj rondoj de revolucizj junuloj ...

Klarigo (解说):

汉语中我们可以说“广大革命青年”，但在世界语在“vastaj”不能直接修饰“junuloj”。这是由于汉语的“广大”的意义与世界语的 *vasta* 并不完全对等。当“广大”表示“人数众多”作修饰语时，我们可按具体情况在译文中作相应的处理。例如：

广大人民群众 la vastaj amasoj de la popolo

广大干部 grandaj nombroj da kadroj

广大读者 la granda leganta publiko

广大发展中国家 grandnombraj disvolviĝantaj landoj

3. ... elkontrastis la agadojn de la roluloj.

→ ... montris la kontraston de la agadoj de la roluloj.

Klarigo (解说):

将译文改为“montris la kontraston de ...”（表现出.....的对比）易于理解。原译用“elkontrasti”，而且作及物动词使用，令人费解。“kontrasti”原本是不及物动词，意思是形成对比，形成对照。“elkontrasti”我只在《世界语插图大词典》(PIV)的“fono”（背景）一词的释义中读到过。请看：

fono: efektive ebena aŭ pro malproksimeco ŝajne ebena parto, el kiu io elreliefiĝas aŭ elkontrastas.

(实际上平面的或由于距离远看上去像是平面的部分, 某物突出于这一平面或与其形成对比)

可以看出上面的“elkontrasti”是作不及物动词用的。

4. ... profundan konon pri la reala vivo en la duonfeŭda kaj duonkolonia socio.

→ ... profundan scion pri la reala vivo en la duonfeŭda kaj duonkolonia socio.

Klarigo (解说):

中国世界语者中不少人学过英语。这些世界语者受英语的“know”词义的影响, 中国世界语者常常混用世界语的 scii 和 koni 这两个动词(不是说学过英语的世界语者一定会出这类错误, 如果学习世认真深入, 是完全可以避免这类错的), 因此有必要辨析一下两个词的词义和用法。

“scii”和“koni”都可以作“知道”讲, 但词义和用法有区别。

koni 的意思是“对已经听说过、见到过或阅读过的东西还能记得”; 可以译为“知道”“认识”例如:

Mi konas ŝian nomon. 我知道她的名字。

La infano ankoraŭ ne konas la literojn. 这孩子还不认识字母。

scii 的意思是“对事物有透彻的、全面的了解”; 可以译为“知道”“懂得”“会”例如:

li scias la enhavon de tiu artikolo. 他知道那篇文章的内容。

Oni ne povas scii ĉion. 人们不可能什么都知道。

Ŝi scias sian lecionon. 她功课学得很好。

Li scias la francan lingvon. 他会法语。

由这两个动词的基本词义的区别中我们可以看出, “kono”只作一般意义上的“知道”和“认识”讲, 而“scio”则作对事物有透彻了解的“知道”“通晓”和“知识”讲。译文中既然有修饰语“profunda”, 当然就应该将“kono”改为“scio”。

5. ... la resto, kiun mi ne sukcesis forgesi, fariĝis la deveno de “Krioj”.

→ ... la resto, kiun mi ne sukcesis forgesi, fariĝis la origino de “Krioj”. (Noto de Dresen: Mi cerbumis pri la vorto deveno – verŝajne devas esti origino.)

Klarigo (解说):

Dresen 女士说, 她经过思考, 还是觉得应该用“origino”代替“deveno”。这句译文的原文是“这不能全忘的一部分, 到现在便成了《呐喊》的来由。”其实, “来由”译成“origino”和“deveno”都是可以的。《世界语插图大词典》(PIV)给“deveno”的释义是“origino, de kiu iu aŭ io devenas”, 可见这两个词的词义并没有什么差异。柴门霍夫曾写过一篇文章谈世界语的由来, 文章标题就是“Pri la Deveno de Esperanto”。由此我们可以看出, 原译中的“deveno”不一定非要改为“origino”。

6. registara ofico

→ ŝtata ofico

Klarigo (解说):

我个人认为, 汉语“官职”既可译成 ŝtata ofico, 也可以译为 registara ofico。汉语中的所谓“官”, 也就是公职人员, 在世界语中可以译为 ŝtatoficisto; registara oficisto; ŝtafunkciulo; ; dungito de la registaro。政府就是国家权力的执行机关, 即国家的行政机关, 因此, ŝtata ofico 和 registara ofico 其实意思是一样的。

7. ... kun gapantaj okuloj.

→ ... kaj gapi kun larĝe malfermitaj okuloj.

Klarigo (解说):

我认为原译中用 *kun gapantaj okuloj* 并不错, 至多不必使用现在分词形式。可将原句改译为 *rigardi iun per gapaj okuloj*。

8. malpersvadas

→ malkonsilas (Nota: nekomprenebla kaj neuzata)

Klarigo (解说):

“malpersvadas”确实很少见, 但我并不觉得有悖于世界语的构词法原则。也许从上下文来看这里改为“malkonsilas”更恰当些?

9. La interna aranĝo de drinkejo en Luĝen estas malsama ol tio de la alilokaj.

→ La interna aranĝo de drinkejo en Luĝen estas malsama ol tiu de la alilokaj. (Nota: tabela pronomo rilatanta al substantivo povas esti nur per finaĵo “u”.)

Klarigo (解说):

世界语相关词表中用来指示或代替具体事物的代词都以“-u”结尾, 因此这里的“tio”应该改为“tiu”。句中的“tiu”的作用是“用来代替前面已经出现过的名词, 以避免重复”, 具体地说, 这里的“tiu”就是代替前面的“la interna aranĝo”(de la alilokaj drinkejoj)。

10. ... eble ne povas servi la roboportantajn klientojn, ...

→ ... eble ne kapablas servi la roboportantajn klientojn, ...

Klarigo (解说):

世界语中的“povi”是个多义词。它既可以作“能, 能够”讲(表示“有能力”), 也可以作“可以”讲(表示有“权利”或有“权力”, 或表示“被准许”, “有可能”等义)。审稿人建议将“povi”改为“kapabli”可能是为了在特定上下文避免产生歧义(povi的第一义项与 kapabli 同义)。

11. Sed la robo ... estis ... kvazaŭ ne flikita nek lavita jam pli ol dek jarojn.

→ Sed la robo ... estis ... ŝajne ne flikita nek lavita jam pli ol dek jarojn.

Klarigo (解说):

这里涉及到“kvazaŭ”和“ŝajne”两个词的词义辨析。“kvazaŭ”在这里相当于一个副词的作用, 意思是“proksimume tiel, laŭŝajne, iamaniere”, 即“近乎于, 似乎可以这么说, 以某种方式”; “ŝajne”的词义是“nur en ŝajna maniero, sed ne laŭ la realo”, 即“(看上去)似乎, 好像, 仿佛”。我查了一下这句话的原文是: “穿的虽然是长衫, 可是又脏又破, 似乎十多年没有补, 也没有洗。”看来审稿人的修改建议是恰当的。

12. Mi fariĝis des pli senpacienca.

→ Mi fariĝis ankoraŭ pli senpacienca.

Klarigo (解说):

世界语中的“des”通常与 pli 或 malpli 连用, 构成“ju (mal)pli ... des pli ...”(越...越...)。如果在没有“ju (mal)pli...”的情况下, 想要表达“越发”的意思, 则应将“des pli”改为“ankoraŭ pli”或“eĉ pli”。例如:

过了中秋, 天气越发凉快了。Post la Aŭtunmeza Festo, la vetero fariĝas ankoraŭ pli malvarmeta. 她一听这话, 越发不高兴了。Aŭdinte tion, ŝi fariĝis eĉ pli malkontenta.

由此可见，审稿人建议将原译中的 *des* 改为 *ankoraŭ* 是必要的。

13. *dekkelkaj* (tiun formon Dresen ĉiam ŝanĝis en la formon “iom pli ol dek” aŭ proksimume dek”. Teo Jung ne proponis ŝanĝon. K-do Zee akceptis la ŝanĝoproponojn de Dresen, kvankam li trovis, ke Degenkamp ankaŭ uzis la formon “dekkelkaj” en sia traduko de la “Taglibro de Anne Frank”.)

Klarigo (解说):

这里提出了一个值得讨论的问题。汉语中表示大于十的约数“十几”，怎样译成世界语才比较相宜。

我认为 Dresen 女士提出的“*iom pli ol dek*”无疑是比较确切的。“*dekkelkaj*”的译法似乎有点 ĉinisma, 因而 Dresen 女士认为需要修改, 但 Teo Jung 对这一表达形式并没有提出异议。有趣的是在 Degenkamp 的译笔下也使用了这一形式。

我在 Google 上输入“*dekkelk*”和“*dekkelkaj*”搜索了一下, “*dekkelkaj*”几乎都只出现在中国人的世界语的文章或译文中。在柴门霍夫译的《Marta》中我们可以查到“*La gracia, bele vestita, tridekkelk-jara virino ...*”的句子。另有 Kabe 译的《Faraono》中我们也可以查到“*Oni kalkulis tie kelkcenton da domoj kaj dekkelkon da miloj da, loĝantoj*”的句子。按新版《世界语插图大词典》(NPIV) “*kelka*”词条的 Rim.3 中说“*kelk- uzeblas afikse por esprimi proksimuman nombron*” (*kelk-* 可以作词缀用, 表示约数)。例如: *kelkdek voĉoj* (Z) (= *kelkaj dekoj da voĉoj*); *dekkelke da sekundoj* (Z) (= *dek kaj kelkaj sekundoj*); *tridekkelkjara* (= *havanta tridek kaj kelkajn jarojn*)。但是, 既然是表示约数, “*kelkdek*”, “*kelkcent*”, “*kelkcent*”等也可能表示“*proksimume dek*”, “*proksimume cent*”, “*proksimume mil*”等, 因此还是避免使用这些形式, 代之以“*kelkaj dekoj*”, “*kelkaj centoj*”, “*kelkaj miloj*”等不致造成歧义的说法。

14. ... *ju pli mi proksimiĝis al la destino.*

→ ... *ju pli mi proksimiĝis al la celo.*

Klarigo (解说):

将“目的地”误译成“*destino*”可能是受了英语“假朋友”“*destination*”的影响。在英语中, “*destination*”可以作“目的地, 指定地”或“目的, 目标”讲, 但世界语中的“*destino*”只作“命中注定的事, 定数”讲。“目的地”译成世界语只能是“*celo (de vojaĝo aŭ veturo)*”或“*celata loko*” (也有 *celloko* 这样的说法)。

15. ... *tre ĝojis, sciante la revenon de lia sinjora moŝto ...*

→ ... *tre ĝojis, eksciinte la revenon de lia sinjora moŝto ...*

Klarigo (解说):

分清“*scii*”和“*ekscii*”的用法区别, 对于准确表达思想很重要。

“*scii*”是表示“知道”这一状态的持续性动词, “*ekscii*”的意思是“*komenci scii; akiri scion pri io nova*” (开始知道; 获得有关某一新事物的新知识), 由“*ekscii*”的定义我们可以看出, 它表达的是由不知而到知的变化过程, 这个过程不是持续性的, 而是瞬间的。本句所表达是获知主人回来以后, 非常高兴, 所以应该改为“*eksciinte*”。

16. *Estas nenio dum la vintro.*

→ *Estas nenio havebla dum la vintro.*

Klarigo (解说):

原译从逻辑上说是荒谬的。怎么会冬季什么也存在呢? 这肯定与原文所要表达的意思不符。修改后在“*nenio*”的后面加“*havebla*”, 意思是“什么东西也弄不到”, 就合乎逻辑了。

17. ... eliris kun li facilanime.

→ ... eliris kun li senĝene.

Klarigo (解说):

这里涉及“facilanime”和“senĝene”的词义辨析。按《世界语插图大词典》的释义，前者的意思是“agante sen sufiĉa pripensado, sen seriozeco”（轻率地，不严肃地，随便地），后者是“ne obeante konvenciajn trudregulojn”（不拘礼地，无拘束地，自然地）。通过这两个词的词义比较可以看出审阅者建议将“facilanime”改为“senĝene”是必要的。

18. ... la korvo staras senmove ... kun entirita kapo.

→ ... la korvo staras senmove ... kun altirita kapo.

Klarigo (解说):

我查了这句话的汉语原文是“那乌鸦也在笔直的树枝间，缩着头，铁铸一般站着。”又查了这句完整的译文是“Ankaŭ la korvo staris senmove, kvazaŭ fandita el fero, inter la rekte disetenditaj branĉoj de la arbo kun altirita kapo.”比较原文和译文，我觉得译文字面上有问题。从句子的词序安排看，“kun altirita kapo”和前面的“arbo”直接相连，这就是说，“kapo”（头）应该是“arbo”（树）的，而按原文应该是“乌鸦”的“头”。我仔细思考了一下，如果译文在“kun altirita kapo”前加一个逗号，句意就清楚了：Ankaŭ la korvo staris senmove, kvazaŭ fandita el fero, inter la rekte disetenditaj branĉoj de la arbo, kun altirita kapo.（如果把 kun altirita kapo 适当前移，意思会更清楚些：Ankaŭ la korvo staris senmove, kvazaŭ fandita el fero, kun altirita kapo, inter la rekte disetenditaj branĉoj de la arbo.）

原译将“缩”字译为“entirita”在这里是不恰当的。“缩”字不是一概不可以译为“entiri”，那要看

在什么场合下。在下面两句话中，“缩”字就只能译为“entiri”：

把头缩进皮领里 entiri la kapon en sian peltan kolumon

乌龟在遭到威胁时就把头缩到硬壳里。 Kiam la testudo estas minacata de danĝero, ĝi entiras la kapon en sian karapacon.

19. La kantado ... antaŭ longe ĉesis ...

→ La kantado ... delonge ĉesis ...

Klarigo (解说):

这里涉及“antaŭ longe”（很久以前）和“de longe”（很久以来，已有很久）（请注意：按习惯通常应该将“de”和“longe”分写）。本句的原文很可能就是“.....早已停止”。这里改用“de longe”可能是为了强调“ĉesis”（停止）这一过去行为的状态到说话时为止还长久延续着。

20. ... tra la fenestro envenis la arĝentblanka aŭroro.

→ ... tra la fenestro envenis la arĝentblanka matena krepusko. (Noto: aŭroro kutime ruĝkolora)

Klarigo (解说):

“晨曦”和“朝霞”是有明显区别的。前者指清晨太阳初升前的微光，后者指早晨的云霞。霞，是彩色的云。既然是“arĝentblanka”（银白色的），只能看作是“太阳初升前的微光”，应该译作“mantena krepusko”。

21. Kiu atendis, ke ... suferos ...

→ Kiu supozis, ke ... suferos. (Noto de Dresen: aŭ povis antaŭvidi aŭ supozi.)

Klarigo (解说):

在世界语中“atendi”可以作“料想，预料”讲。如：

Ili tute ne atendis, ke mi rifuzos. (Z) 他们全然没有想到我会拒绝。

我没料到他会来。 Mi ne atendis, ke li venos.

所以我以为，没有必要将“atendis”改为“supozis”。但我又认为，这里的“Kiu atendis, ke”，似乎应改为“Kiu atendus, ke”，因为这里说的并非的一种真实的情况，而是一种假设。例如：

Mi nur faris ŝercon; kiu atendus, ke ŝi prenos ĝin serioze. 我只是开个玩笑，谁知她竟当真了。

22. ... ili havu suferplenan kaj vagantan vivon kiel ni, ...

→ ... ili havu suferplenan kaj vagan vivon kiel ni, ...

Klarigo (解说)：

分词形容词“vaganta”形容“正在流浪”的状态，如果只表达“流浪”性质的生活，就不必加现在分词词尾了。《世界语插图大词典》在“vagi”词条下就收有这个例句：la granda celo de lia vaga vivo (Kabe)

23. Se li havus alian nomon Lun-Pavilonon aŭ ...

→ Se li havus kiel alian nomon Lun-Pavilonon aŭ ...

Klarigo (解说)：

原译把“Lun-Pavilonon”作“alian nomon”的同位语处理，在表达方式和语法上都没有错误。改后的句子用“kiel”表示两者的同位关系，在句式上较原译活泼。

24. Ni estis antaŭe en prospero multe pli granda ol vi.

→ Ni ĝuis antaŭe multe pli grandan prosperon ol vi.

Klarigo (解说)：

修改后的句子用动词“ĝui”作谓语动词和“multe pli grandan prosperon”构成动宾关系，在表达上平淡的原译“Ni estis antaŭe en prospero ...”增色不少。另外，原译中的比较级形容词“pli granda”与“ol vi”紧靠在一起，很容易使人将这两者在意思上联系起来。

25. Tio estis la plejaĝa filo de Kian, ankaŭ la homo plej abomenata de A-Q.

→ tio estis la plejaĝa filo de Kian, samtempe la homo plej abomenata de A-Q.

Klarigo (解说)：

将“ankaŭ”改为“samtempe”，是必要的，这种改动在意思上很微妙，常被人忽略。世界语中的“ankaŭ”表达的是“plie; krome; tiel same”（此外；如此同样地）；汉语中的“也”，按《现代汉语词典》（第5版）的释义是“表示同样”。假如本句前面说的“Tio estis la plej malica filo de ...”，后面用“ankaŭ ...”，就顺理成章了。而原句中的“la plejaĝa filo”（长子）和“la homo plej abomenata”在性质上并无共同之处，因此不宜用“ankaŭ”。审稿人建议改为“samtempe”是恰当的。

26. ... li plie vojaĝis al Japanio.

→ ... li plue vojaĝis al Japanio.

Klarigo (解说)：

这里涉及“plie”和“plue”的词义辨析问题。我们先来辨析一下“pli”和“plu”的词义：

副词 pli 表示更高的程度，一般要与 ol 连用，构成形容词或副词的比较级。例如：

lakto estas pli nutra, ol vino 牛奶比葡萄酒富有营养。

Lingvo arta estas almenaŭ kvinoble pli facila ol ĉia lingvo natura. 人造语比任何一种自然语至

少容易五十倍。

Ili parolas en Esperanto unu pli bone ol la alia. 他们世界语一个比一个说得好。

Mi ne deziras pli da kafo. 我不想喝更多的咖啡。

副词 **plu** 表示动作或状态在时间上的延续。例如：

li volis paroli plu, sed ŝi haltigis lin. 他要继续讲下去，也阻止了他。

Estas necese teni ĉi tion plu en sekreto. 有必要继续保守这件事的秘密。

Mi lin ne vizitos plu. 我不再去看望他了。

Mi ne deziras plu kafon. 我不再想喝咖啡了。

plu 还可以表示空间上的更进一步、更远。例如：

Iru ankoraŭ unu paŝon plu! 请往前再走一步！

Se vi legus plu, vi vidus, vi vidus, ke la fino estas pli interesa. 假如你再往下读，你就会发现结尾更有趣。

Ĝis tie, kaj ne plu. 走到那里就别再走了。

请注意下列句中 **pli** 和 **plu** 在意思上的区别：

Kuru pli rapide! 跑得更快些！

Kuru plu rapide! 继续快跑！

Mi jam faris pli, ol vi, kaj mi ne faros plu. 我已经做得比你多了，我不再做了。

有时 **pli** 和 **plu** 的意思很接近，这时需要区分它们的细微差别。例如：1

La aeroplano leviĝis pli alten. 飞机升得更高。

La aeroplano leviĝis plu alten. 飞机继续升高。

Li volis diri ion pli. (除了已说的之外) 他还想说一些话。

Li volis diri ion plu. 他想再说一些话。(继续说下去)

现在我们再来看一看“**plie**”和“**plue**”的词义区别：按《世界语插图大词典》的释义前者的意思是“**krom tio**”（此外），后者的意思是“**laŭ plua maniero**”（即表示“表示动作或状态在时间上的延续”和“空间上的更进一步、更远”，相当于汉语的“又，再，继续”等。因此，审稿人建议将本句中的“**plie**”改为“**plue**”是完全必要的。

27. Sed kontraŭ li alvenis ...

→ Sed renkonte al li alvenis ...

Klarigo (解说)：

汉语中的“朝着”或“迎着”某人走来，通常用“**renkonte al**”来表达。例如：

朝着（或迎着）某人走去 iri renkonte al iu

迎面走上去同他们打招呼 iri renkonte al ili por ilin saluti

鸟儿迎着太阳飞翔。 La birdoj flugas renkonte al la suno.

28. nove lavita; nove razita

→ ĵus lavita; ĵus razita (Noto: aŭ antaŭ nelonge)

Klarigo (解说)：

原译中的“**nove lavita**”和“**nove razita**”中的“**nove**”是否一定要改成“**ĵus**”值得探讨。请参阅“《鲁迅小说集》世界语译稿修改建议（文笔的清晰、流畅、简洁和优美）”中的第 27 条。另外，汉语中的“新剃的（头）”、“新刮过的（脸）”在世界语中也可用“**freŝe razita**”来表达。（温按：这些不同的表达法并无对错之分，只是不同作者的偏好与风格的不同而已。）

29. Ankaŭ tio estas inter la damnindaj karakteroj de la virinoj, ...

→ Ankaŭ tio apartenas al la damnindaj karakteroj de la virinoj, ...

Klarigo (解说):

世界语中的“esti inter ...”可以用来表达“在多数的人或事物之中”，有“包括在内”的含义。例如：

Majmonido, Spinozo kaj Bergson estis inter la plej famaj judoj. 在众多著名犹太人中有Majmonido, Spinozo kaj Bergson (Majmonido, Spinozo kaj Bergson 是三位最著名的犹太人)。

(见 PIV 中的“judo”词条)

“aparteni”有“应归入某一类”的意思。审稿人建议改用“aparteni al”当然是可以的，但我认为原译也是无可非议。

30. la juna s-ro Ĝaŭ estis permesita legi sub lampo.

→ al la juna s-ro Ĝaŭ estis permesite legi sub lampo.

Klarigo (解说):

世界语的及物动词如果有两个宾语，其中一个要带介词（也就是所谓间接宾语），另一个带宾格（也就是所谓直接宾语）。如：Mi donacis la libron al li. 不可套用汉语（或英语）的句式，两个都不用介词。在世界语中要表达“准许某人做某事”，“某人”和“某事”通常分别以间接宾语和直接宾语（或动词不定式）的形式出现在句中，例如：

Kio do fariĝus des pli al ni, se ni tion permesus al ni? (Z)

Permesu al mi diri, ke parte vi ankaŭ mem estis kulpa. (Z)

Tie oni eble permesos al mi tranokti. (Z)

Tio estas permesita al ni. (Z)

Bedaŭrinde la sorto ne permesis al li tion ĉi fari. (Z)

Doloroj kaj suferoj ne permesis al li plu labori. (Z)

原译将“la juna s-ro Ĝaŭ”当作被动形式的“permesi”主语，如果改为主动语态，“la juna s-ro Ĝaŭ”就应该是动词“permesi”的直接宾语了。这不合世界语的用法习惯。审稿人建议修改的形式在世界语中颇为常见。请看柴门霍夫的用例：

Ne estas permesite al mi pli diri. (Z)

Ankoraŭ dum du tagoj estas al ni permesite resti ĉi tie. (Z)

31. Bonfortune estis jam printempo, ...

→ Bonŝance estis jam printempo, ...

Klarigo (解说):

“好运”，“幸运”在世界语中通常用“bonŝance”来表达。原译中的“bonfortune”可能是生搬硬套了英语“good fortune”（好运，幸运）的结果。但在世界语中“fortuno”本身就含有“好运”的意思。请看它的定义：“konkreta rezulto de bona ŝanco”，因此在它的词根前面再加上“bon-”用以构成合成词，是不合理的。

32. Tiuj objektoj subite imitis la manieron de junaj fraŭlinoj.

→ Tiuj subjektoj subite imitis la manieron de junaj fraŭlinoj. (Noto: aŭ aĉuloj aŭ personoj)

Klarigo (解说):

汉语中的“家伙”和“东西”都可以用来称呼“人”。使用前者时，含轻视或戏谑意，使用后者时，多含厌恶或喜爱的喜爱的感情。我以为，在世界语中通常可以用“ulo”来对译（“ulo”按《世界语插图大词典》的释义是指“individuo, kies ecoj ne estas menciitaj, do ofte kun pejorativa

nuanco”，即指“表示没有提及特性的人，常用于贬义”）。如果带有较强的贬义，则可考虑译为“ulaĉo”例如：

那家伙是谁？ Kiu estas tiu ulo？

一帮坏家伙 bando da ulaĉoj

你这家伙真会开玩笑。 Kia ŝercemulo vi estas！

他是一个无耻的家伙。 Li estas senhontulo.

过来，小家伙。 Venu, etulo.

这小东西真可爱。 Tiu ĉi malgranda estaĵo estas vere ĉarma.

卑鄙的东西！ Kia malestiminda ulo！

原稿用“objektoj”指“人”，显然是错的，因为这个词没有这一引申用法。审稿人建议改为 subjektoj，也不妥，因为它用来指人时，只指接受治疗的病人或接受实验的人（homo, rigardata kiel havanta specifajn korpajn aŭ psikajn tendencojn, aŭ kies fizikajn aŭ psikajn reagojn oni studas）。

33. De tio A-Q estis des pli mirigita.

→ Pro tio A-Q estis ankoraŭ (aŭ: eĉ) pli mirigita.

Klarigo（解说）：

修改理由参见本文第 12 条。

34. La malamikoj intervidis sin per des pli akraj okuloj.

→ La malamikoj rigardis nun unu la alian per eĉ pli akraj okuloj.

Klarigo（解说）：

修改理由参见本文第 12 条。

35. sin interrenkontis

→ interrenkontiĝis

Klarigo（解说）：

按《世界语插图大词典》的释义，“interrenkonti”是不及物动词，不需要再用反身代词“sin”。这是该词典在“inter”词条中针对该词作前缀使用时的一个说明：“kun la kvin jenaj verboj oni ofte ne esprimas la refleksivan pronomon sin: interbati, interkisi, interrenkonti, interrespondi, interrigardi”。

因此，我认为如果修改成“interrenkontis”，可能会更简洁些。

36. havante malfacilaĵon en elspezado

→ havante monajn malfacilaĵojn

Klarigo（解说）：

原译语义不明确，“malfacilaĵon en elspezado”可能指没有足够的钱支付，也可以理解为在支付手续上有麻烦。修改后的句子只能有前一种理解，从而消除了可能的歧义。

37. Li alpaŝis frapi la pordon.

→ Li alpaŝis kaj frapis sur la pordon.

Klarigo（解说）：

句中的两个动词“alpaŝi”和“frapi”要么是先后的并列关系（两个动词之间加 kaj 连接），要么是其中一个用作谓语动词，另一个表示谓语动词的目的或伴随方式等。修改后的译文将一先

一后发生的“alpaŝi”（走过去）和“frapi”（敲门）作为两个并列的谓语动词来处理，是妥当的。请参见“《鲁迅小说集》世界语译稿修改建议（文笔的清晰和优美部分）”第 31 条

38. Nu, tiu estis la tempo por ke ...

→ Nu, tio estis la tempo por ke ...

Klarigo（解说）：

“tiu”作指示代词用通常指个体的人或物，而“tio”则通常用来指事物、思想或抽象概念。这里将“tiu”改为“tio”是必要的。

39. longa momento

→ longa tempo

Klarigo（解说）：

我认为，这里的 longa momento 不必改为 longa tempo。“momento”按本义说只能是“mallonga”（短的），但时间的长短，常由人的感觉而发生变化。人在焦急等待的时间，即使很短的时间也会感觉很长。原译“longa momento”可以看作是一种修辞手法。类似的例子可以在 Kabe 翻译的 *LA FARAONO* 中找到：

Post sufiĉe longa momento de la atendado, la pordego malfermiĝis. (Kabe)

“Vi promesas,” diris la faraono post longa momento, “vi promesas pagi po mil talentoj jare dum cent jaroj. ...” (Kabe)

40. oferis premion de ...

→ promesis (aŭ: proponis) premion de ...

Klarigo（解说）：

原译错误的原因在于没有弄清“oferi”的词义。《世界语插图大词典》给“oferi”的引申义是“fordoni ion valoran, por akiri alion, kion oni rigardas kiel pli valoran”或“fordoni ion valoran por la servo, utilo de io aŭ iu”即把某种有价值的东西奉献出来的意思。“premio”（奖品）当然不可能“奉献给”，而只能“promesi”（答应给）或“proponi”（提议给）。

41. ... portata je subbrako

→ ... portata subbrake (Noto de Jung sen ŝanĝopropono: ne klara)

Klarigo（解说）：

翻开《世界语插图大词典》但“brako”词条，我们可以知道“subbrako”的意思是“= akselo”，即“腋窝”，因而审稿人之一 Teo Jung 先生认为“portata je subbrako”语音不清。世界语中“胳膊下夹着某物”通常的表达方式是“teni [porti] ion sub la brako”。试举几个例子：

夹着书包 teni [porti] librojn sub la brako

他夹着一个公文包进来了。 Li eniris kun teko sub la brako.

审稿人将“sub la brako”简略为“subbrake”，同样也表达“胳膊下”夹着某物的意思。

42. Li elkore obeis fidele la komunan rezolucion.

→ Li per sia tuta koro fidele obeis la komunan rezolucion.

Klarigo（解说）：

这里涉及对“elkore”这一派生词词义的确切理解。“elkore”由形容词“elkora”转成。“elkora”的意思是“venanta el la koro; sincera”，即“出自内心的；诚挚的；衷心的；诚心诚意的”。审稿人建议改为“per sia tuta koro”，意思是“以整个的心”，即“全心全意地”（遵守共同的决议）。

43. La luno aperas adaĝe.

→ La luno aperas malrapide. (Noto de Dresen: “adaĝe” verŝajne nur en la muziko)

Klarigo (解说):

审稿人 Dresen 女士提醒说“adaĝe”作音乐术语用，意思是“以慢板的演奏方式”，“缓慢地”。从这里我们可以学到一个原则，在普通文章和日常话语中，如果没有特殊需要，应避免使用专业术语。

44. manka vico de dentoj

→ dentvico kun breĉoj

Klarigo (解说):

一排牙的缺损部分，通常用“breĉo” (= mankloko) 来表达。一个缺门牙的人，即“豁牙子”，我们可以称他为“homo dentobreĉa”或“dentbreĉulo”。原译令人费解：“manka vico de dentoj”是指整个一排牙都没有吗？

45. ... venis lin agnoski

→ ... venis por identigo de la persono

Klarigo (解说):

不能确定某人的身份，在这样的情况下，需要找一个认识他的人来确认一下，这就是我们通常说的“认人”。这个“认”字在世界语应该用“identigi”来表达。本句原译用“agnoski”是错误的。“aknoski”的意思是“正式认可”，“正式承认”。下面举几个用例：

agnoski ies rajton 承认某人的权利

agnoski rekordon 承认记录

Nur kiam Esperanto estos formale agnoskita de plej multaj registaroj, ni povos ekpensi pri ŝanĝoj.
只有当世界语被绝大多数政府正式承认时，我们才能考虑修改。

46. krieto de muŝo

→ zumado de muŝo (Noto de Jung: ĉu muŝo povas krii? Mi aŭdas ĝin nur zumi.)

Klarigo (解说):

动物的叫声，译成世界语按不同动物地声音有不同的处理方法，不能一律把“叫”字译为“krii”。例如：小鸟叫是 pepi，鸡叫是 kokokrii；kokeriki，狗叫是 boji，马叫是 heni 等。苍蝇的叫声不是用口器而是在飞行时由翅的振动发出的。所以，只能用“zumi”来表达。难怪审稿人在页边空白处加上了一个简短注：难道苍蝇会叫唤吗？其实这里仍是词义理解的问题：汉语的“叫”声音可大可小，而世界语的 krii 指大声叫嚷。但汉语其实也有很多表达法，如“唧唧”、“吱吱”、“嗡嗡”、“营营”、“汪汪”、“嗷嗷”、“嘍嘍”、“喔喔”等。

47. dekkelkaj ranidoj (Noto de Dresen: Ĉu kelkdeko? Verŝajne: pli ol dek ranidoj aŭ proksimume dek ...)

Klarigo (解说):

请参阅本文的第 13 条解说。

48. ... multe da kokidoj, kiuj diskuris ĉien en la korto kaj finpikis la junajn foliojn de la flegitaj herbetoj.

→ ... multe da kokidoj, kiuj diskuris ĉien en la korto kaj bekis la junajn foliojn de la flegitaj

herbetoj. (Jung notis sub la vorto finpikis: mi ne komprenas.)

Klarigo (解说):

确实如 Tio Jung 所指出的那样,“finpikis”令人费解:小鸡是没有某些昆虫的毒刺(pikilo)的,而且用“fin”和“piki”构成成语,意思也不明确。审稿人建议改用“beki”(啄),是恰当的。(温按:此处也可能是英语腔:pick[啄食]。粗通英语的人在写世界语时“参考”英语,一般是弊大于利。)

49. aŭditorio

→ salono (Noto de Dresen: aŭditorio pli = lekcio)

Klarigo (解说):

“aŭditorio”指大学里用来讲课的教室,如果不是授课用的,则应改用普通用词“salono”。

50. okupata (en senco de “mang”)

→ okupita (Tiun ŝanĝon proponis ankaŭ Jung.)

Klarigo (解说):

“我忙”译成世界语,有人译为“Mi estas okupita”,也有人译为“Mi estas okupta”。

关于这个问题,一直有所争论。国外世界语者在上个世纪五十年代末和六十年代初曾在世界语刊物上就“-ita”和“-ata”问题展开过一次学术讨论。有人倾向使用“-ita”,也有人倾向使用“-ata”,两派发表了大量文章,各执己见,争持不下,都没能说服对方。现在仍然有人在应该使用“-ita”的情况下由于受母语的影响而倾向于使用“-ata”。

其实,柴门霍夫在他的《Lingvaj Respondoj》中对这个问题早有专文论述。他认为,当我们要表达“我忙”这一意思时,应该说“mi estas okupita”,而不说“mi estas okupata”,因为前者不仅指明是某事已使我忙碌,而且还表示忙碌的状态在所涉及的时间里还在继续着;后者只单纯说明某事使我忙碌这一事实。柴门霍夫在论述了“-ita-ata”这个问题后,在文章结尾处这样说:

“Pri la vorto ‘okupi’ mi devas ripeti tion, kion mi diris pri multaj aliaj lingvaj demandoj: ĉiufoje, kiam la logiko ne donas al ni respondon tute klaran kaj senduban, kiu ne ofendus nian lingvan senton, ni devas peni konformigi nin al la ekzistantaj kutimoj; kaj la kutimo de la popoloj, kiel mi supre montris, postulas, ke ni diru ‘mi estas okupita’.”(谈到“okupi”这个词,我应该把我在谈论其他语言问题时曾经说过的话重复一遍:每当逻辑不能给我们以不违背我们语感的明确答案时,我们就应该努力使我们的语句符合现存的习惯;而正如我上文指出的那样,民族语的习惯要求我们使用“mi estas okupita”这样的表达形式。)

阅读柴门霍夫的作品,我们可以发现被动分词“-ita”的使用频率大大超过“-ata”,这也许是因为柴门霍夫受母语和他熟悉的几种外语的习惯的影响。既然我们都把柴门霍夫的作品看作世界语文体的典范,我们就应该在不违背逻辑的前提下尽可能模仿他的语言习惯和用法。所以,我个人倾向于在使用“-ita”和“-ata”犹豫不决的时候,依据上述原则选用前者。

51. Mi jam decidis forveturi la sekvantan tagon ĉiel ajn.

→ Mi jam decidis ĉiuokaze forveturi la sekvantan tagon.

Klarigo (解说):

汉语中的“无论如何”和“不管怎样”,按《现代汉语词典》(第5版)的释义,表示不管条件怎样变化,其结果始终不变。但在实际使用中,译成世界语可以有多种方式。例如,可以译为 ĉiaokaze; ĉiuokaze; kio ajn okazas; je ĉia kosto; ĉiel; kiel ajn; ĉiaokaze; malgraŭ ĉio 等。下面举几个译例:

你无论如何得来一趟。 Kio ajn okazos, venu al mi. 或 Ĉiaokaze vi devas veni al mi.
我无论如何得把丢失的文件找到。 Je ĉia kosto [Ĉiel] ni devas trovi la perditan dokumenton.
咱们无论如何也要把他救活。 Ni devas ĉiakoste [ĉiel] savi lin.
我们无论如何不能急躁。 Ĉiaokaze ni ne devas esti malpaciencaj.
不管怎样我不想去。 En ĉia okazo [Ĉiaokaze] mi ne volas iri.
原译用“ĉiel ajn”这一形式是不规范的，具体说，“ajn”是多余的词，因为“ĉiel”本身已经有“以各种方式”、“千方百计”的意思了。本句所表达的意思应该是“我已经决定第二天无论如何（即在任何情况下）都要乘车（或船）离去。”所以，我认为如果将句中的“ĉiuokaze”改为“ĉiaokaze”可能更符合原意。

52. ĉia hezitado aŭ kalkulado ne elportos tri demandojn.

→ ĉia hezitado aŭ kalkulado ne eltenos tri demandojn.

Klarigo (解说):

这里涉及两个同义词“elporti”和“elteni”的词义辨析。虽然这两个词都有“忍受”的引申义，但它们的词义和用法有区别。《世界语插图大词典》(PIV)给前者的释义是：“havi sufiĉan moralan forton, por ne esti premegata de”（有足够的精神力量，不致过度在精神上受折磨或苦恼）。这个定义向我们指明，“elporti”只能用于主语是“人”（或其他有知觉的事物）的情况下；“elteni”则不同，既可用于物，也可用于人。请看 PIV 给它的定义：“rezisti, plu resti sencede antaŭ atako”（抵抗攻击和侵害，不退让）和“pacience toleri, persiste elporti”（忍受，承受）。使用“elteni”时，主语不一定要求是“人”。本句的主语是 ĉia hezitado aŭ kalkulado，所以不宜用动词“elporti”。

53. mankebla

→ malhavebla

Klarigo (解说):

汉语中“不可缺少的”译成世界语应该是“nemankigebla”或“nemalhavebla”，“可以缺少的”当然就应该是“mankigebla”或“malhavebla”。世界语中的“manki”（缺少）是一个不及物动词，而后缀“-ebl”通常用于及物动词词根后，因而用“mank”加后缀“-ebl”构成派生词前，应该先在词根“mank”后加后缀“-ig”，使它成为及物动词。因此，我认为，原译如果改成“mankigebla”，也是可以的（malhavebla = mankebla）。

54. Mi iom post iom plifaciliĝis dum la meditado.

→ Mi iom post iom sentis plifaciliĝon dum la meditado.

Klarigo (解说):

世界语中的“facila”作心情“轻松”讲，只是一种感觉。《世界语插图大词典》给出了如下的例句：

li sentis sin tiel facila, ke li povis kviete ekdormeti (Z) 他心里感到轻松，便安静地睡着了。

kun facila koro 怀着轻松的心情

可能考虑到这个原因，审稿人建议将原译“Mi iom post iom plifaciliĝis ...”改成“Mi iom post iom sentis plifaciliĝon ...”。但我认为，原句如果不改，也是可以的。

55. devojiĝante

→ deflankiĝante (en senco de “raodao”) (Noto de Dresen: ordinare devojiĝante = erariri.)

Klarigo (解说):

正如审稿人 Dresen 指出的，“devojiĝi”的词义是“deflankiĝi de la ĝusta vojo”，即“偏离正道，走上歧途”的意思。但审稿人建议将“devojiĝante”改为“deflankiĝante”，而且注明是“raodao”（绕道）的意思。这有点令人费解。汉语中“绕道”的意思是“不走最直的路，改由较远的路过去”。译成世界语应该是“fari ĉirkaŭiron [ĉirkaŭvojon]; ĉirkaŭiri; preni malrektan vojon”而不是“deflankiĝi”。例如：

前面有个水库，我们得绕道过去。 Troviĝas artefarita lago antaŭ ni. Ni devos fari ĉirkaŭiron.
你不要一遇到困难就绕道走。 Ne ĉiam penu eviti malfacilaĵojn per ĉirkaŭiro.

56. ... supreniris al la malgranda etaĝo. Ĉi tiu etaĝa ĉambro estis ...

→ ... iris al la malgranda supra etaĝo. Ĉi tiu ĉambro sur la supra etaĝo estis ...

Klarigo（解说）：

前一句的原译和修改后的句子，并没有本质上改变。我以为，如果改为“iris sur la malgrandan etaĝon”可能更好些。后一句中的“etaĝa”虽然没有收进《世界语插图大词典》中，但可以确定它的词义是“有楼层的”。这个词可以用来修饰“domo”。比如说“楼房”可以译为“(plur)etaĝa domo”或“etaĝdomo”。双层的公共汽车在世界语中是“etaĝa buso”。但“ĉambro”是不宜用“etaĝa”修饰的，所有第二句修改成“Ĉi tiu ĉambro sur la supra etaĝo estis”是必要的。

57. ... devas esti jam forputrinta ...

→ certe estas jam forputrinta ...

Klarigo（解说）：

“devas esti”表示在逻辑上所作的可能性的判断，意思是“可能是”，“大概是”，“想必是”，而“certe estas”则表示“肯定是”。

58. plej malfacile putrigebla

→ plej malfacile putrebla (Noto de Tikos: putri estas verbo netransitiva, sekve nekunigebla kun -ebl-. Eble taŭgas ĉi tie “malplej putrema”.)

Klarigo（解说）：

Tikos 建议用“putrema”来代替“putrigebla”，是可取的。原则上，“-ebl”应该用在及物动词后，但《世界语插图大词典》在“ebl”词条中特意加上了解释：La pasiva senco de ebl estas tiel forta, ke ĝi iafoje atribuas tiun sencon eĉ al verboj netransitiva. (ebl 的被动语义是如此强烈，以至它有时也将这一被动语义赋予一些不及物动词)。例如：irebla 可行的路，nerevenebla vojo 走不回来的路，不归路，nevelkebla (= nevelkema) 不凋谢的爱情，等。

59. Ili iom post iom similis al tiuj de la Lju Vejfu, kiun mi konis en la pasinteco.

→ Ili iom post iom eksimilis al tiuj, kiujn havis tiu Lju Vejfu, kiun mi konis en la pasinteco.

Klarigo（解说）：

“simili”（和...相似）是一个表示状态的静态动词。本句中它有了一个表示“逐渐”的变化过程，因而就有必要在“simili”前加前缀“ek-”，表达“开始逐渐和...相似”。修改后将“la Lju Vejfu, kiun ...”中的“la”改为“tiu”是为了和后面的关系代词“kiun ...”相呼应。

60. Ĉion ŝi faris kompetente.

→ Ĉion ŝi faris lerte.

Klarigo（解说）：

这里涉及“kompetente”和“lerte”的词义辨析。在同《世界语插图大词典》中，“kompetenta”的

意思是“kapabla ĝuste solvi aferon aŭ plenumi taskon aŭ oficon, pro sufiĉaj tiurilataj scioj”（有能力正确处理事务、完成任务或履行职务），“lerta”的词义是“kapabla facile kaj laŭcele fari ion pro rapideco kaj fleksebleco de siaj movoj”（能够很容易并符合要求地迅速灵活地做好一件事）。通过词义比较，我们可以看出本句将“kompetente”（能干地，能胜任地）改为“lerte”（灵巧地）的原因。

61. Fine mi lasis min persvadita kaj akceptis la inviton.

→ Fine mi lasis min persvadi kaj akceptis la inviton.

Klarigo（解说）：

这句话的中文意思容易理解：“我最终被说服，接受了邀请。”从字面上看“mi lasis min persvadita”（我让我被说服）是合乎逻辑的。但审稿人却建议改为“mi lasis min persvadi”。这个建议是正确的，符合世界语的习惯用法的。这两种说法，前者符合逻辑和语法，后者符合世界语的语言习惯。是遵循逻辑还是遵守约定俗成的语言习惯？在两者选一的情况下，我们宁可选取后者。

我们来看一看《世界语插图大词典》(PIV)是怎样阐述这个问题的。该词典在“lasi”词条第6义项 Rim.3 中这样说：“Kiam la subjekto de la infinitivo estas la sama, kiel tiu de ‘lasi’, la infinitivo akiras pasivan sencon”（当不定式的主语与 lasi 的主语相同时，则不定式获得被动含义）。接着便举出如下的例句：

Mi lasis min kapti. (Z) 我让我被捉住。(kapti = (esti) kaptita)

Ŝi lasis sin peli de la ondoj, kien ili volis. (Z) 她让自己随着波浪漂流。

Pacience ŝi lasis sin levi sur la dorson de la ĉevalo. (Z) 她忍耐着让自己被抬到马背上。

Nur tre malmultaj lasis sin kapti per lertaj vortoj. (Z) 只有很少的人被花言巧语所骗。

Ĉi tiu viro ne lasis sin fortimigi. (Z) 这个人没有被吓走（直译为：不让自己被吓走）。

Li ne lasis sin konsoli. (Z) 谁也劝不了他（直译为：他不让自己被劝慰）。

La ĉefpastro ne lasis sin distri de siaj ideoj. (Kabe) 祭司长不让自己分神。

Ŝi lasis sin trompi de li. 她被他骗了（直译为：她让自己被他骗了）。

顺便说一下，这样的句式在法语、德语、俄语等语言中是常见的。比如我就在法语中见到过这样的句子：

la prisonniere s’ est laisse entraîner par les agents de police. (La malliberulino lasis sin fortreni de la policanoj.) 那名女犯人任凭警察把她拖走了。

这种句式简单灵活，富有表现力，所以被广泛引进世界语中并深受世界语文体家们的喜爱。这也算是语言中约定俗成的一个规则吧？只要留意，多查《世界语插图大词典》，慢慢也会习惯的。

62. ... sed malgraŭ ĉio ili estis faritaj el veluro.

→ ... sed certe ili estis faritaj el veluro. (Noto de Jung: Kial “malgraŭ ĉio”? Eble: ĉiuokaze aŭ certe.)

Klarigo（解说）：

我们先得弄清“malgraŭ ĉio”这个词组所表达的意思。《世界语插图大词典》没有给这个词组提供任何信息。我们只能从柴门霍夫和其他优秀文体家的作品中的具体用例中体会它的语义：

Suferi mizeron mi devas, sed toleri ofendojn malgraŭ ĉio mi ne povas. (Z)

Kiom multege da pacienco oni bezonas posedi, por malgraŭ ĉio ne lasi fali la manojn! (Z)

Malgraŭ ĉio la afero ĉion kuraĝe eltenis kaj stariĝis fine sur fortaj piedoj.

Mi malgraŭ ĉio ĝin venkos. (Z)

Do, malgraŭ ĉio mi klopodu konduti ĝentile.

Malgraŭ ĉio, kuraĝon!

从以上六个例句中我们可以归纳出它的语义大致相当于汉语的“不管怎样”，“仍然”，“然而” (= tamen 但词义比 malgraŭ tio 强)

审稿人之所以建议将“malgraŭ ĉio”改为“certe”（肯定地），可能是由上下文的意思决定的。

63. Pro tio mi restas ĉi tie unu tagon pli.

→ Pro tio mi restas ĉi tie unu plian tagon.

Klarigo（解说）：

“unu tagon pli”这样的说法不符合世界语习惯。“pli”用在后面，似乎只见于“nenio pli”的说法。

例如：“如此而已，岂有他哉”可以译为“Tio estas ĉio, kaj estas nenio pli”。

“unu plian tagon” = unu aldonan tagon.

64. ... sciigis lin, ke ...

→ ... sciigis al li, ke ...

Klarigo（解说）：

原译给及物动词“sciigis”安排了两个直接宾语是不妥当的。修改后将“al li”作间接宾语处理，而保留由“ke”引导的分句作直接宾语从句。

65. Ĉiuj kuntiris sian kolon.

→ Ĉiuj levis siajn ŝultrojn. (Noto de Dresen: Kuntiri la ŝultrajn muskolojn, sed kolon?)

Klarigo（解说）：

这是一个很有趣的翻译问题。汉语中习惯说“缩起脖子”，而按事理来说，脖子是由颈椎构成的，是不可能随意伸缩的。难怪审稿人 Dresen 提出疑问：是收缩（kuntiri）肩部的肌肉还是脖子？实际上，我们看上去的缩脖子，只是耸肩（levi la ŝultrojn）的动作而已。

66. ... levis la fragmitan trunketon de li ludata, ...

→ ... levis la fragmitan trunketon, per kiu li ludis, ...

Klarigo（解说）：

这里涉及“ludi”这个动词的搭配用法的问题。“ludi”可以作及物动词也可以作不及物动词。作及物动词用，它的宾语通常是表达游戏内容和游戏种类的词语，如 ludi blindulon (aŭ: blindoludon) 捉迷藏, ludi hejman vivon 过家家, ludi briĝon 玩桥牌, 等。表示游戏手段或玩具的词，通常用介词“kun”或“per”引导。例如：ludi kun sia pupo 玩洋娃娃, ludi kun koto 玩泥, ludi per fingro pri ŝiaj haroj 用手指玩她的头发, ludi per vortoj 玩文字游戏, 等。本句中的“fragmita trunketo”（芦苇茎）只起玩具的作用，所以审稿人建议将句子中改为“... trunketon, per kiu li ludis”，是恰当的。

67. Lia vizaĝo sulkiĝis kiel sekigita oranĝo.

→ Lia vizaĝo sulkiĝis kvazaŭ sekiĝinta oranĝo.

Klarigo（解说）：

这里涉及“sekigita”和“sekiĝinta”所表达的词义之间的细微差别。前者是由词根加“-igita”构成，表示是因人为或外来因素使之干燥的，后者由词根加“-iĝinta”构成，表示是自然变干的。人们当然不会故意让橙子变干的，肯定是由于存放久了自己变干的。

68. pasteĉoj nevaporiĝantaj

→ pasteĉoj neaporantaj

Klarigo (解说):

“vapori”本身就是不及物动词，意思是“冒热气”。“pasteĉoj neaporantaj”的意思就是“不冒热气的馅饼”。

69. ... kiu detordas sin al la ekstero ...

→ tiel ke ĝi turnas sin for de la spektaklo ...

Klarigo (解说):

我没有查到这句话的汉语原文。但从字面上看原译“... detordas sin al la ekstero”所表达的意思令人费解。“tordi”的意思是“捻”、“搓（绳子）”，转义为“扭曲”、“歪曲”，用这个词根组成的句子“... detordas sin al la ekstero”是难以理解的。修改后的句子至少在字面是容易理解：转身离开那个表演场面。（原译中 sin tordas 表达的是“扭着身体”，即上身下身作相反方向运动。）

70. haltanta fore de dekkelkaj pordoj

→ haltanta fore, post pli ol dek pordoj

Klarigo (解说):

我没有查出这句话的汉语原文。从字面看，原译表达的意思不清楚。“fore de”的意思是“在远离某处的地方”，“haltanta fore de dekkelkaj pordoj”应该理解为“在远离十几道门的地方停着的”。按这个意思的衡量，修改后的句子似乎更准确一些，读下来也更上口一些。

71. Li fariĝis iom indigna kaj sufiĉe malpacienca en la mieno.

→ Li fariĝis iom indigna kaj lia mieno sufiĉe malpacienca.

Klarigo (解说):

应该说原译在语法上并没有错误，只是不如修改后的句子用 *lia mieno* 作主语在表达上更直接，更明快。

72. jen proksimume sama jen ne, ...

→ kelkloke proksimume la sama, aliloke ne ...

Klarigo (解说):

这里涉及“jen ... jen ...”的基本用法问题。按《世界语插图大词典》的释义，这组相关连词的作用是“uzata por esprimi, ke du ebloj efektiviĝas alterne (unufoje ... aliffoje ...)”（用来表达两种可能的交替实现，相当于“一会儿...一会儿...”，“时而...时而...”）。例如：

Li trinkas jen teon, jen kafon. 他时而喝茶，时而喝咖啡。

Jen ŝi kantis, jen ŝi dancis. 她一会儿唱歌，一会儿跳舞。

Li skribadis jen per kraĵono, jen per plumo. 他时而用铅笔写，时而用铅笔写。

从上面的释义和例句来看，“jen ... jen ...”只用于时间意义，而不用于空间意义上。

从本句修改后的句子看，这里涉及的不是时间意义，因而用“kelkloke ... aliloke”（某几处... 另几处...）来代替。

73. La plafono estis el flaviĝinta kalko, en ties centro estis reliefa cirklo, ...

→ La plafono estis el flaviĝinta kalko, en ĝia centro estis reliefa cirklo, ... (Noto de Jung: ĝia = de la plafono, ties = de la kalko)

Klarigo (解说):

这里涉及到代词 *ties* 的一种特殊的替代作用 *uzata tiam, kiam ĝi reprezentu vorton, kiu ne estas la subjekto de la antaŭa propozicio* (用来代替前句中不作主语的词)。例如:

La infano ludis kun sia pupo, kaj subite ties kapo frakasiĝis. 那孩子玩着玩具娃娃, 突然玩具娃娃的头破碎了。(句中用“*ties pupo*”, 指玩具娃娃的头; 如果用“*ĝia kapo*”则指“那孩子的头” = *la kapo de la infano*。)

本句中显然指的是天花板的中央, 所以应该改为 *ĝia centro*。

74. *se li turnas la rigardon suben*

→ *se li turnas la rigardon malsupren*

Klarigo (解说):

“*sube*”通常表达在具体物体的下面, 而“*malsupre*”只表示一般空间概念的“在下处”, “在低处”。

在《世界语插图大词典》“*sub*”词条中我们可以读到找到这样的例句:

La hundo, ekvidinte tablon, kuris suben. 狗见到了桌子, 就跑到了桌下。

这个例句中说的是狗跑到“桌下”, 所以用“*suben*”。而我们现在所讨论的这句译文说的是“往下看”, 所以宜改用“*malsupren*”。

75. *subiris la podion*

→ *malsupreniris de la podio*

Klarigo (解说):

《世界语汉语词典》将“*subiri*”译为“到...下边去”, 是不确切的。实际上这个派生词只用于太阳向地平线下落去。请看例句:

kiam la suno estis tuj subironta 当太阳快要落山的时候

la suno subiris sub la akvon 太阳落到水下

en la momento de la sunsubiro 在日落时刻

de la sunleviĝo ĝis la sunsubiro 从日出到日落

《世界语插图大词典》给“*subiri*”的释义是“*iri sub la horizonto*”, 我以为, 应该改为“*iri sub la horizonton*” (落向地平线下)。

本句所要表达的意思是“走下讲台”, 所以改为“*malsupreniris de la podio*”是恰当的。

76. *salutis al la gastoj*

→ *salutis la gastojn*

Klarigo (解说):

“*saluti*”是及物动词, 故应该改为“*salutis la gastojn*”。

77. *Sed kun la paso de la tempo ŝanĝiĝis la moroj, tiel ke la homaj moroj fine ... fariĝis pli esperigaj, ...*

→ *Sed la moroj ŝanĝiĝas kun la paso de la tempo, tial ili fine ... ŝajnis al li pli esperigaj, ...*

Klarigo (解说):

总的来说原译在行文中比较啰嗦。修改的译文比原译简洁。“*la moroj ŝanĝiĝas kun la paso de la tempo*” (风俗随时间而变化) 用现在时, 表明这是适用于任何时候都如此的情况; 后一分句用“*ili*”代替前面的“*moroj*”, 使句简短了一些。原译用“*fariĝi*”, 修改后用“*ŝajnis*”, 表明并不是真的给人以希望, 而是“似乎是”, 这可能更符合上下文所要求的意思。

78. *ambaŭ signifas tre simile*

→ ambaŭ signifas ion tre similan

Klarigo (解说):

原译的毛病在于没有宾语。修改后将“tre simile”改变成“ion tre similan”，作 signifas 的 宾语。

79. ... mi aŭdis homojn ... aserti unuopinie

→ ... mi aŭdis homojn ... aserti unuanime (Noto de Dresen: unuopinie – ne eble: tiam jam ĉiuopinie)

Klarigo (解说):

“一致断言”中的“一致”，世界语中现成的表达方式：“unuanime”。审稿中 Dresen 认为不可能两人有一个意见“unuopinie”(unuanima = 1. havanta unu saman volon, opinio; 2. montranta tian samvolecon, samopiniecon 一致的；同心同德的)。如果一定要用“opini-”这个词根来表达，可以改为“samopinie”。

80. ... mankis kuracisto en la monto

→ ... mankis kuracisto en la monta vilaĝo (Noto de Dresen: en la monto? En la montaro?)

Klarigo (解说):

原译中的“en la monto”令人费解。“山的内部”怎么可能有医生呢？汉语的“山中”常表示在群山之中，而不是一座山的内部（与“城中”、“村中”等不同），如山中无老虎，猴子称大王。这句中的“en la monto”如果改为“en la montaro”（在群山中）似乎还能讲得通。审稿人建议改为“en la monta vilaĝo”（在山村里），肯定更符合原意。

81. ... ŝanĝos la malnovajn ceremoniojn al nova modo.

→ ... ŝanĝos la malnovajn ceremoniojn per la novmodaj.

Klarigo (解说):

我以为“将旧的仪式改变为新式（的仪式）”既可以译为“ŝanĝos la malnovajn ceremoniojn al la novmodaj”，也可以译为“ŝanĝos la malnovajn ceremoniojn per la novmodaj”。在这两种译法中“la novmodaj”应该理解为是一种省略说法（la novmodaj = novmodaj ceremonioj）。前一种说法的依据是：我们可以在《世界语插图大词典》“ŝanĝi”词条的第 3 义项中可以查到这样的例句：

Mi konsentas esti ŝanĝita al kafmuelilo, se tio ne estas vera!

另外，我也搜集到这样一个例句：

De tiu tempo mi tre ŝanĝiĝis al pli malbona. (Z)

因此可以认为原译文中的介词“al”可以不改变。

原译的不当之处不在于句式，而在于被改变的“la malnovaj ceremonioj”和改变成的“nova modo”两者不是同质的事物，有悖于逻辑。

当然，第二种译法中改用“per”来表达，也是可以的，并且有所依据。请看例句：

Ĉu mi povus ŝanĝi miajn nunajn vestojn per aliaj?

82. Ni ambaŭ kapkline salutis unu la alian samtempe kiel konatuloj.

→ Ni ambaŭ samtempe per kapklino salutis unu la alian kiel konatoj.

Klarigo (解说):

修改后的译文有两点改进：1. 将副词移到谓语动词前，比较符合世界语的词序习惯；2. 原译中的“konatuloj”去掉了多余的后缀“-ul”改为“konatoj”是必要的。

至于将“kapkline”改为“per kapklino”，并没有实际上的必要，因为以我看来两者意思相同

(kapkline = per kapklino)。

83. Unu harmoniko po persono.

→ Po unu harmoniko por persono.

Klarigo (解说):

按世界语语法,“po”是一个表示按同样的量进行分配的介词,它总是放置在表示被分配量的词前,而不能放在接受这些量的单位前(“po” enkondukas ĉiam la distribuatan kvanton, ne tiujn unuojn, inter kiuj oni ĝin dividas)。例如:

enmiksi po tri gutoj en glason da akvo 每杯水中掺入三滴 (不可说成: enmiksi tri gutojn po glaso)。修改后的译文意思是“每人一只口琴”。

84. Kiel kutime li drinkis tutanime.

→ Kiel kutime li drinkis avide. (Noto de Dresen: kun ĝuo)

Klarigo (解说):

用“avidе” (贪婪地) 或用“kun ĝuo” (愉快地) 来修饰动词“drinki”都是可以的, 但用“tutanime” (全心全意? 一心一意?) 来修饰, 很不得当。

85. ... trapaŝis la pordon senkonscie.

→ trapaŝis la pordon nekonscie.

Klarigo (解说):

这里涉及到“senkonscie”和“nekonscie”的词义辨析。前者的意思是“无意识地”, 后者的意思是“非自觉的, 未意识到的”。本句所表达的意思应该是“不自觉地走过那道门”。

86. fru-malfrue

→ pli aŭ malpli frue

Klarigo (解说):

“pli aŭ malpli frue” (迟早, 或迟或早) 的表达方式还可以简化为“pli- malpli frue”, 但切不可说成“fru-malfrue”。

87. ekster la fenestro

→ malantaŭ la fenestro

Klarigo (解说):

这里又提出一个值得探讨的问题。“窗外”应该怎么译? 译成“ekster la fenestro”肯定不行, 因为“窗”本身并不是具有空间的物体, 所以我们不能把“窗里”说“en la fenestro”或“interne de la fenestro”, 也不能说“窗外”说成“ekster la fenestro”。如果我们要说“向窗外看”, 应该说成“rigardi eksteren tra la fenestro”。那么在“在窗前”和“在窗外”应该怎么说法呢? 既然审稿人建议把“在窗外”说成“malantaŭ la fenestro”, 那么“在窗前” (即“在窗里”) 就应该说成“antaŭ la fenestro”。审稿人建议的说法也得到了我语料库中的一个例句的支持。请看:

Ni rigardas antaŭ malfermita fenestro en la naturon. 我们站在打开着的窗前看外面的大自然。

(TAGLIBRO DE ANNE FRANK. Tradukita de G. J. Degenkamp, p. 177)。

88. ... sendis tutan tablon da frandaĵoj

→ ... sendis tutan tabloplendon da frandaĵoj

Klarigo (解说):

我认为，原译由于表量介词“da”的作用，句子的意思还是很清楚的，即“一桌菜肴”。这种简洁的表达方式在世界语中也是常见的，例如 *kampoj da floroj*（田野上到处开放着的鲜花）。

89. *ne nur unufoje*

→ *pli ol unufoje*

Klarigo（解说）：

“*ne nur*”是“不只”的意思，而“*pli ol*”的意思是“不止”。可能原译者疏忽了两者的区别。

90. ... *post Vanggiahuĵ venos Pangĝuang.*

→ ... *post Vanggiahuĵ estos Pangĝuang.*

Klarigo（解说）：

原译没有必要用动词“*venos*”，改用“*estos*”比较恰当。

91. *tiu certe devis esti la Sapa Moŝta Sinjoro*

→ *tiu sendube estis la Sepa Moŝta Sinjoro*

Klarigo（解说）：

世界语中的动词“*devi*”表示在逻辑上所作的可能性的判断（*troviĝi en logike probabla kondiĉo esti ia, ion fari k.a.*），译成汉语相当意思是“该可能”，“想必”，因而不宜和表示“肯定”意思的副词连用。修改后的“*sendube estis*”，当然也可以有“*certe estis*”来表达（*sendube* 和 *certe* 意思基本相同）。

92. *Se mi ne kontentiĝos en la gubernio, restas ankoraŭ ...*

→ *Se oni min ne kontentigos en la gubernio, restas ankoraŭ ...*

Klarigo（解说）：

“*kontentiĝos*”是“满足于...”、“以...为满足”，通常要表达出使人满足的那个事物。例如：

kontentiĝi per vantaj paroloj 满足于空谈

满足于现状 *kontentiĝi je [pri] la ekzistanta stato de la aferoj*

审稿人建议将“*Se mi ne kontentiĝos...*”改为“*Se oni min ne kontentigos*”可能是因上下文意思的需要。

93. ... *diris kune ...*

→ *diris samtempe ...*

Klarigo（解说）：

原译者可能将汉语中的“一起”和“一齐”弄混了。前者是指行为发生在同一地点，后者是指发生在同一时间。“*diris*”宜用“*samtempe*”（同时）来修饰。

94. ... *sen eraro de la larĝo de hareto*

→ ... *ne erarante eĉ je larĝeco de hareto*

Klarigo（解说）：

“*larĝeco de hareto*”表示差错（或误差）程度的大小，应该用介词“*je*”而不能“*de*”。当然，原句如果改为“*sen eraro je larĝeco de hareto*”也是可以的。（请注意：*larĝeco* 前不需要用冠词 *la*。）

95. *Mi sciis el onidiro ke ...*

→ Mi aŭdis la onidiron ke ...

Klarigo (解说):

这里涉及语词使用中的搭配问题。人们通常只说“aŭdis la onidiron”而不说“sciis el onidiro”。另外，即使这样说，也只能用“eksciis el onidiro”，理由请参阅本文第 15 条。

96. Ĉie zumadis kvazaŭ abelujo.

→ Ĉie estis zumo kvazaŭ en abelujo.

Klarigo (解说):

因为句子的前部有“ĉie”一词，kvazaŭ所引出的必须是虚拟比较的地点状语“en abelujo”。

97. ... ke mi friponus de vi la vivon kaj trezoron

→ ... ke mi volus trompe forrabi de vi la vivon kaj trezoron

Klarigo (解说):

我们先来分析一下“friponi”的词义。《世界语插图大词典》给它的释义是“agi kiel fripono”，而“fripono”的词义是“tiu, kiu lerte trompas, ruze ŝtelas”（巧妙行骗，狡猾窃取的人）。这是一个贬义色彩很重的词，而且“friponi”是一个不及物动词，不能带有宾语。审稿人建议改为“volus trompe forrabi ...”是适当的。

98. ... subiĝis en la akvon

→ ... subakviĝis

Klarigo (解说):

我以为原译可以改成“subiĝis sub la akvon”，《世界语插图大词典》“sub”词条中收有一个柴门霍夫的例句可供参考：La virineto de l' maro ektimis kaj subiĝis sub la akvon. 当然，改为“subakviĝis” (= profundiĝi sub la akvon) 在表达上更简洁些。

99. novaj ŝtonoj almetiĝis

→ novaj ŝtonoj estis almetitaj

Klarigo (解说):

在一般情况下，行为的自动与被动应该分别用不同方式处理，前者通常用后缀“-iĝi”来表达，后者则用被动语态来表达。本句中所说的“石头”当然不会自动加上去的，按事理应该用被动语态来表达。

100. ... surgluiĝis afiŝo ...

→ ... estis surgluita afiŝo

Klarigo (解说):

修改理由同上。

101. Nek multe da varoj en la butikoj.

→ Ankaŭ ne estis multe da varoj en la butikoj.

Klarigo (解说):

“nek”通常成对（“nek ... nek ...”既不...也不...，既没有...也没有...）或用在前面的否定词之后（例如 ne），表示“也不”。如果前面没有任何否定词，则不能用“nek”。

102. papero verde fakliniita

→ papero verde kvadratumita

Klarigo (解说):

汉语“画上方格的”可以用“kvadratita”来表示(即不需要加后缀“-um”),例如“方格纸”译成世界语就是“kvadratita papero”。

103. iom sinmalŝata

→ kun ioma malŝato al si

Klarigo (解说):

原译中的“sinmalŝata”并不违反世界语的构词法规则,但在表达上不如“kun malŝato al si”明快。

104. literaturisto-lakeoj

→ literaturistoj-lakeoj

Klarigo (解说):

由两个并列的名词用连字符连接而成的复合名词(名词-名词),它们的两个组成部分都应各自带有自己的复数词尾。例如:

Ili volas amikiĝi kun esperantistoj-kemiistoj. 他们愿和懂世界语的化学家交朋友。

Ili estas verkistoj-filozofoj. 他们是作家兼哲学家。

Kelkaj Konsiloj (几项建议)

1. ... li publikis la unua energian verkon ...

→ ... li publikigis la unuan energian verkon ...

Klarigo (解说):

词根“publik”必须加后缀“-ig”才能构成派生词,作“公布”或“出版”讲。

2. Dresen malkonsilas la formon “anjo”, insistante, ke oni almenaŭ konservu la du unuajn literojn, do: avinjo. Ŝi rekonas, ke la formo “oĉjo” kaj “onjo” jam disvastiĝis, tamen opinias ke tia ne estas la kazo de “anjo”.

Klarigo (解说):

“-ĉj-”和“-nj-”是两个表示爱称的后缀,用在人名或表示亲属关系的词后,前者用于男性,后者用于女性。名词接用后缀“-ĉj-”时通常只保留词根的第一或第二个音节;接用“-nj-”可保留原词的1到5个字母。例如 Johano (约翰)加“-ĉj-”后,可以构成爱称“Johanĉjo”或“Joĉjo”; patrino (妈妈)加“-nj-”后,可以构成爱称“panjo”; fratino (姐姐或妹妹)在接用“-nj-”后可以构成“franjo”。既然 onklo 和 onklino 可以分别有爱称形式 oĉjo 和 onjo,为什么我们不可以按世界语的基本构词法将 avo 和 avino 的爱称形式分别写成 acxjo 和 anjo?如果按审稿人 Dresen 的建议至少应该保留前两个字母,那么 avino 的爱称形式就不是“avinjo”而应该是“avnjo”,虽然“avinjo”的形式较为常见。

3. La unua traduko de “Yi dai buru yi dai” estis: “Ĉiu generacio estas malpli bona ol la antaŭa”. Ĝi estis ŝanĝita unue en “Ĉiu generacio degeneras de la antaŭa.” Poste ĝi estis korektita jene: “Ĉiu generacio degeneras pli malbona ol la antaŭa”. Al tiu Jung rimarkis: stranga esprimo, tamen ĝi ŝajnas al mi ne malkorekta. Dresen proponis aldonon de “iĝante” antaŭ la vorto “pli”. Fine ĝi estis

redaktita jene: “Ĉiu generacio degeneras en pli malbonan ol la antaŭa”.

Klarigo (解说):

在上面提到的“一代不如一代”几种翻译形式中,我倾向于第一种形式和最后一种形式,即:“Ĉiu generacio estas [fariĝas] malpli bona ol la antaŭa”和“ĉiu generacio degeneras en pli malbonan ol la antaŭa”。

4. Kelkiuj simple nur por adiaŭi, ...

→ Kelkaj simple nur por adiaŭi, ... (Noto de Dresen: oni nun malrekomendas “kelkiuj”).

Klarigo (解说):

在语言的实际使用中复数形式的“kelkaj”通常可作代词(可看作后面省略了名词“homoj”),用来指人,相当于汉语的“几个人”,“一些人”。例如:

Kelkaj dubas pri ĝia vereco. 有些人怀疑它的真实性。

Kelkaj el la paĝoj malligiĝis. 有几页书散了。

5. Kiel mi povus havi parencon kia vi? (Jung proponis: Kiel mi povus havi parencon kiel vi? / aŭ: kia estas vi / . – ŝajnas al mi, “kiel” ne konvenas ĉi tie. – Jung en alia loko proponis “kiel” por “kia” en la jena frazo: tia malerudiciulo kia mi.)

Klarigo (解说):

这句话是《阿Q正传》中赵太爷对阿Q说的一句话(“我怎么会像你这样的本家?”)。在该书的1963年的第一版中这句话译为:

Kiel mi povus havi parencon kia vi?

但在1974年的版本中,这句话修改为:

Kiel mi povus havi tian parencon kia vi estas?

我认为1974年版本的译法比较好,解决了审稿人Teo Jung先生在括号中所指出的初译中不存在的问题。)

6. A-Q ne malfermis sian buŝon kaj volis regresi. (Jung atentigis: kvankam Z-a estas “regresi”, tamen preskaŭ neniam uzata.)

Klarigo (解说):

汉语中的“后退”,可以有多种翻译,例如:retroiri; retropaŝi; retriĝi; retreti; regresi等。译文最后采取retroiri代替regresi是值得称道的,因为这个形式是各种译法中最常见的一种。这里给我们一个启发:我们的译文应该力争用最普通的词、最简单的语法结构表达最复杂的思想。如果没有特殊需要,应尽可能避免使用新词和生僻的词语。

7. nelonge poste (Tre multaj estis ŝanĝitaj de Dresen per “baldaŭ” aŭ “post kelka tempo”).

Klarigo (解说):

“nelonge poste”的译法可能是受英语“not long after”的说法的影响出现在译文中的。不过这样的说法偶尔也见于柴门霍夫的笔下,例如:

Unu momenton poste ŝi malaperis malantaŭ ili. (Z)

kelke da tagoj poste (Z)

kelkajn momentojn pli poste (Z)

不过我还是以为用“baldaŭ”或“post kelka [iom da] tempo”比较简捷。如果一定要用poste这个词,可以译为“iom poste”。

Akuzativo post Librotitoloj (书名后的宾格)

Ni antaŭe decidis uzi jenajn formojn:

Notoj-n de Giagianŝeng kaj De la Tero al la Luno-n. Dresen proponis forigon de la akuzativoj kaj uzon de citiloj. Tamen ŝi aldonis, ke oni povas ankaŭ ne uzi la citilojn aliiginte jam la litertipojn. Degenkamp ankaŭ proponis forigon de la akuzativoj motivante, ke oni ne povas konsekvence apliki ilin.

Sed ĉe la frazo “Li redaktis Bibliotekon de Sciencia Artteorio” Dresen notis: Eble ĉi tie povas resti “Bibliotekon”. Ŝajne estas malfacile ankaŭ konsekvence neapliki. Ni diru, ke tre ofte renkontata estas la formo Fundamentan Krestomation, kaj ke estas renkontebla ankaŭ la formo kia estas De la Tero al la Luno-n.

Klarigo (解说):

我以为，上面提到有关书名宾格问题的两种情况可以按如下原则来处理：

1. 可以书名是以便于读出的元音字母结尾的，可以在构成书名的每个词的后面加宾格词尾（介词后面的词除外）。例如：Fundamentan Krestomation, Plenan Analizan Gramatikon de Esperanto

2. 以介词开头的书名，如“De la Tero al la Luno”，不宜采用在最后加宾格词尾的办法。解决的办法有两个：

a) 如果有可能在书名前加“la libron”、“la titolon”等词。例如：

Li legas la libron *De la Tero al la Luno*.

b) 不加宾格词尾，只保留斜体，表明它是书名。相信在绝大多数情况下即使没有宾格词尾，读者也能正确判断主宾关系。例如：

Li legas *De la Tero al la Luno*.

c) 我们还可仿照在《世界语分析语法大全》(PAG) 第 234 页上提出一个解决的方法来处理，即将这类宾语放在句首而将句子的主语放在宾语之后。请看 PAG 中的例句：

La Gazette de Lausanne mi ricevis. (Z)

同样，如果有必要的话，我们也可以把上面的句子改写为：

De la Tero al la Luno li legas.

Kunigo kaj Disigo de Vortoj (词的分合)

1. Jenaj vortoj estis kunigitaj laŭ ŝanĝoproponoj:

ne videbla de malproksime → nevidebla de malproksime

ne esprimebla → neesprimebla

ne retenebla → neretenebla

ne certa → necerta

ne atendite → neatendite

ne pridubeble → nepridubeble

pli multiĝis → plimultiĝis
pli fortiĝis → plifortiĝis
malmulte kosta → malmultekosta
ne ordinara → neordinara
inter alie → interalie
ne intence (en “intence ne intence”) → neintence (en “intence neintence”
flanken klinita (kapo) → flankenklinita (kapo)
antaŭ longe → antaŭlonge
de longe (Dresen atentigis: oni nun pli uzas “delonge”. Sed por la lastaj du kazoj Jung preferis disigon.) → delonge

2. Jenaj vortoj estis disigitaj:

sinkaŝis → sin kaŝis
vole-nevole → vole nevole
igi plibona por ŝi → igi pli bona por ŝi
revenis plifrua → revenis pli frue
sindistris vagante → sin distris vagante
depost kiam ... (Noto de Dresen: Prefere du vortoj – P.V. – ankaŭ jam pro la akcento.) → de post kiam ...

3. En la jenaj vortoj “-” estis forigitaj: →

te-trinkejo → tetrinkejo
Kuomintang-o → Kuomintango
mon-kontribuo → monkontribuo
guberni-estro → guberniestro
dik-vizaĝa → dikvizaĝa

4. Al jenaj vortoj “-” estis aldonitaj:

ĉiprintempe → ĉi-printempe
vidalvide → vid-al-vide (Noto de Jung: Kun streketoj estas pli bone.)

5. Kunigo kun ellaso de finaĵoj:

efikis kune → kunefikis
li kune iros → kuniros
kiel kuna aranĝanto → kiel kunaranĝanto
luna kalendaro → lunkalendaro

Artikolo (冠词)

1. eŭropa imperiismo

→ la eŭropa imperiismo

Klarigo (解说):

当“imperiismo”的前面有修饰语，通常需要在修饰语前冠词“la”。例如：“la japana

imperiismo”。

顺便说一下，由于世界语中的冠词只有“定冠词”一种，所以我们下面就将“定冠词”简称为“冠词”。

2. la Kolekto de Modernaj Japanaj Noveloj; la Historia Skizo pri Ĉinaj Noveloj kaj Romanoj; la Civitana Novjurnalo (La difinaj artikoloj antaŭ la titoloj de la du unuaj libroj estis forigitaj de Dresen. La trian forstrekis ambaŭ kontrolintoj.)

Klarigo (解说)：

世界语中冠词的用法由于受西方民族语用法习惯的影响，至今还不很一致，但这不一致一般并不引起理解困难。一般来说，专名不需要加冠词，但也有不少世界语作家笔下由普通名词构成的专名前用冠词。例如世界语唯一的权威辞书 *Plena Ilustrita Vortaro de Esperanto* (《世界语插图大词典》) 前面不加冠词“la”。但这部辞书的新版的书名改为 *La Nova Plena Ilustrita Vortaro de Esperanto*，我怀疑这里的“La”是否真有必要？

我赞同审稿人 Dresen 女士将上面提到的三个书字中的冠词全部划掉。(柴门霍夫建议，冠词宁少勿多，拿不准时宁可不用。)

3. la “Sanga Okazaĵo de la 18-a de Marto” (Noto de Dresen: “la” ne bezona, ĉar komenciĝas per majusklo kvazaŭ propra nomo.)

Klarigo (解说)：

专名前一概不用冠词，看来是 Dresen 女士坚持的一贯原则。“三一八惨案”作为专名，可以不用冠词。

4. Veneno en parolo, ponardo en rido.

→ Veneno en la parolo, ponardo en la rido.

Klarigo (解说)：

我认为从语法角度看在“en parolo”和“en rido”中并没有一定要加冠词的理由。在谚语中，有时出于节奏的考虑遇到可用可不用冠词的情况，可以灵活处理。但这里似乎不属于这种情况。

5. Ĝi ĉiam manĝas la karnon de l’ mortinta estaĵo.

→ Ĝi ĉiam manĝas la karnon de mortinta estaĵo.

Klarigo (解说)：

冠词用在单数名词前可以表示类属，但它不可能吃所有各种死了的动物的肉，所能这里还是不用冠词为宜。

6. kvindeka datreveno de sia naskiĝtago, ...

→ la kvindeka datreveno de sia naskiĝtago, ...

Klarigo (解说)：

五十岁生日，是特定的日子，应该在“kvindeka datreveno”加冠词“la”。

7. ... la demando ... pendas en aero.

→ ... la demando ... pendas en la aero.

Klarigo (解说)：

“pendi en la aero”是世界语中的一个惯用语，意思是“(事情)还捉摸不定或毫无着落；成败未知”。请看柴门霍夫的句子：

Ĝis tiam nia afero pendas en la aero. (直到那里我们的事业还悬在空中。)

这里需要指出，在柴门霍夫的笔下“en la aero”有时带有冠词，有时则不带冠词。请看：

Ili tenis la manojn eltirite en la aero.

Se li mortos, aŭ forveturos Afrikon, tiam mi restos kun mia familio en la aero.

下面是不带冠词的例子：

Kastel' en aero — malsato sur tero. 空中的楼阁——人间的饥饿。(意为：空想解决不了生活中的实际困难。)

El aero al tero. 从空中掉到地面；完全出乎意外；回到地面（不再幻想）；如梦初醒（这是世界语中的一个惯用语。它在《世界语插图大词典》中的形式是 el aero al la tero，但在《世界语谚语集》(Proverbaro Esperanta)中却是 el aero al tero。)

Ĝi estas ankoraŭ pasero en aero. 它还是一只空中的麻雀。(意指：那还是计划中的、尚未实现的事；那还是一件没有把握的事。“en aero”在《世界语插图大词典》中的形式是“en la aero”，但在《世界语谚语集》(Proverbaro Esperanta)中则没有冠词。)

由此可见，在谚语或惯用语中可能出于某种考虑，在相同情况下，有时用冠词，有时则不用冠词。

8. La formo “l” en prozaĵoj estas plejparte ŝanĝita en “la”.

Klarigo (解说)：

冠词“la”省略元音的形式“l”通常只用在诗歌和抒情散文中。在普通的散文作品中不宜用这样的形式。

9. ... havis en hejmo.

→ ... havis en la hejmo.

Klarigo (解说)：

当人们在谈到“家”时，这个“家”通常是有所指的：或是指某个具体人的家，或是指人人都有那个家，所以在一般情况下，“在家中”译成世界语应该是“en la hejmo”。从句子的意思看（家里有...），这里的 en hejmo 应该是 en sia hejmo，当然也就是 en la hejmo。

10. ... metante sur la tablo la trinktason, manĝbastonetojn, vinkruĉon kaj teleron.

→ ... metante sur la tablo trinktason, manĝbastonetojn, vinkruĉon kaj teleron.

Klarigo (解说)：

把杯子、筷子等餐具放到桌子上，如果摆放的不是前文曾提到过的那套餐具，在一般情况下是不该在这些餐具前加冠词的。另外，表示把东西放到桌上，应该译为“... metante sur la tablon trinktason ...”

11. la duono de la ĉambro estis plena de ...

→ duono de la ĉambro estis plena de ...

Klarigo (解说)：

事物如果分成两个部分，当我们提“duono”时，可能指的是这一半，也可能指的是另一半。如果不是确指其中的哪一半，就不应该在“duono”的前面加冠词。例如：

Bela vizaĝo estas duono da doto. 标致的脸蛋，嫁妆的一半。

但在下面的这句话中，“duono”的前面就应该加冠词了：

他枉活了半辈子。 Li malŝparis la duonon de sia vivo.

一个人的生命大致可以分为已经活过来的半辈子和未来的半辈子。这枉活了的半辈子，当然就是确指的了，所以应该在“duonon de sia vivo”前加“la”。

附拙文《冠词的用法》:

冠词的用法

因为世界语中只存在一种冠词，即“定冠词”（*difina artikolo* ——表示特指的限定修饰性词类；相对应的是表示泛指“不定冠词”。这两种冠词都是汉语所没有的），所以我们这里所要讨论的“冠词”当然就只指“定冠词”而言。冠词是世界语中使用频率最高的词之一，也是中国人难以掌握的一个词。冠词的主要用法可以归纳为需要使用冠词和不需要使用冠词的两类情况：

1. 冠词主要用在下列情况下：

1) 用在确指的名词前，表示特定的人或物。例如：

Donu al mi la krajonon. 请把（那支）铅笔给我。（指眼前的那一支铅笔。试比较：*Donu al mi krajonon.* 请给我一支铅笔。）

Kie estas la gazeto? （那份）杂志在哪里？（指当月的或曾经提到过的杂志。请比较：*Kie estas gazeto?* 哪里有杂志？）

Li donacis al mi vortaron. La vortaro estas tre utila por mi. 他送给我一本词典。那本词典对我很有用。（第一句中的 *vortaro* 是非确指名词，第二句中的 *vortaro* 是确指的名词，即第一句中提到的那本，不是任何其他词典。）

2) 用在单数名词前表示类属；用于复数名词前表示全体。例如：

La hundo estas besto. 狗是动物。（这里说的不是具体的某一条狗，而是“狗”这一类别。请比较：*Mi vidas hundo.* 我看见一条狗。）

Nur la homo kapablas paroli. 只有人才会说话。

Amu kaj respektu la kuraciston, ĉar li kvietigas viajn suferojn kaj kuracas vin de viaj malsanoj. 热爱和尊敬医生吧，因为他减轻你的苦痛并给你治病。

La fiŝoj vivas en akvo. 鱼都生活在水中。（复数名词 *fiŝoj* 前加有冠词 *la*，表示所有的鱼。请比较：*Li aĉetis fiŝojn hieraŭ matene.* 他昨天早晨买了几条鱼。）

Oni forhakis la arbojn apud la vojo. 人们把路旁的树全部砍掉了。（请比较：*Oni forhakis arbojn apud vojo.* 人们砍掉了某条路旁的一些树。）

3) 加在单数名词前，表示该名词所表示的事物是独一无二的。例如：

La suno jam leviĝis. 太阳已经升起。

La ĉielo estas blua. 天空是蓝色的。

En la mondon venis nova sento. 新的感情来到了人间。

Mortis la ĉevalo. 马死了。（指马厩里唯一的一匹马。请比较：*Mortis ĉevalo.* 死了一匹马。）

Ĉiumatene la kapo doloras min. 我每天早晨头疼。

Li estas la plej diligenta lernanto en la klaso. 他是班上最用功的学生。（既然用“最”来形容，只能看作是独一无二的。）

2. 不需要使用冠词的情况:

1) 专有名词前一般不用冠词。例如:

Zamenhof 柴门霍夫

Ĉinio 中国

Danubo 多瑙河

Varsovio 华沙

Alpoj 阿尔卑斯山

Doktoro Szilagy 西拉奇博士

但如果专有名词有形容词作修饰语,则需要加冠词。例如:

la bela Pekino 美丽的北京

la kvieta Danubo 静静的多瑙河

la brava Johano 勇敢的约翰

然而这也要看具体情况决定是否需要使用冠词。请比较下列两句:

Ŝia frato estas nova Paganini. 她哥哥是帕格尼尼再世。(帕格尼尼是十九世纪最著名的小提琴家。这里借用他的名字说明她哥哥小提琴演奏技巧高超。)

Ŝia frato estas la Paganini de la dudeka jarcento. 她哥哥是二十世纪的帕格尼尼。“Paganini”前加了冠词,表明她哥哥是二十世纪唯一能与帕格尼尼媲美的小提琴演奏家。)

2) 物质名词和抽象名词前不用冠词。例如:

Oro estas pli peza ol fero. 金比铁重。

Malfeliĉo ofte kunigas homojn, feliĉo disigas ilin. 不幸常使人聚合,幸福常把人分开。

但是,如果物质名词和抽象名词带有修饰语,则需要加冠词。例如:

La grandaj malfeliĉoj ĉiam estas silentaj. 巨大的不幸总是悄然无声的。

La ŝtalo el tiu lando estas bona. 那个国家生产的钢质量好。

3) 在 ĉiu, ĉiuj, ambaŭ, kies, ties, tia, tiu 等词的前后或在介词 da 的后面,不用冠词。(举例略)

4) 在 mia, via, lia 等物主代词前后不用冠词,但如果物主代词的后面略去名词,则物主代词前需要加冠词(冠词在这种场合下的作用似乎相当于代替一个被省略的名词)。例如:

Ŝia elparolo estas pli bona ol la mia (= ... ol mia elparolo). 她的发音比我的(发音)好。

5) 最高级副词前不用冠词(这很容易理解:副词的任何形式都不加冠词,但最高级形容词前通常需要用冠词)。例如:

Li kuras plej rapide el ĉiuj. 他在所有的人中跑得最快。(请比较: Li estas la plej alta el ĉiuj. 他在所有的人中个子最高。)

6) 呼语前不用冠词。例如:

Atendu momenton, sinjoro. 先生,请等一下。

Prepozicioj (介词)

1. Lusin revenis de Japanio hejmlanden en 1909.

→ Lusin revenis el Japanio hejmlanden en 1909.

Klarigo (解说):

介词“de”和“el”用于空间概念时，前者用来表达出自空间概念上的一个点，后者用来表达出自一定空间的内部。“从日本回国”的“从”字，当然宜用“el”来翻译。

2. Vi ree kreos multe da homoj suferantaj por nenio utila!

→ Vi ree kreos multe da homoj suferantaj pro nenio utila!

Klarigo (解说):

介词“por”和“pro”分别表示目的和原因。这里宜用“pro”表达受苦“suferantaj”的原因。

3. ... ŝi ankoraŭ povas helpi Bofratinon Sepĝin por diversaj hejmlaboroj.

→ ... ŝi ankoraŭ povas helpi Bofratinon Sepĝin ĉe diversaj hejmlaboroj.

Klarigo (解说):

原译用表示目的的介词“por”和动词“helpi”（帮助）搭配使用，是不妥当的。

“帮助某人做家务”至少可以有两种表达方式：

1. helpi al iu fari hejmlaborojn

2. helpi al iu ĉe hejmlaboroj

第二种表达方式中的“ĉe”可以理解为“在某事上”，“在某方面”。类似的句子我们可以在《世界语插图大词典》“helpi”词条中找到例句：

Li iom helpis ĉe la manovro de la veloj. 他协助操作风帆。

Mi helpas al li ĉe la franca leciono. 我帮助他学法语。

4. ... helpas al la laboro

→ ... helpas ĉe la laboro

Klarigo (解说):

原译用介词“al”和“helpi”搭配使用，也不妥。理由同上。现再举一例：

La edzo helpas al ŝi ĉe la hejma laboro. 丈夫帮助她做家务。

Neniu kuracisto povas helpi ĉe lia malsano. 没有一个医生能治他的病。

5. distranĉitajn en duoncolaj pecoj

→ distranĉitajn je duoncolaj pecoj (Uzante “en” oni devus skribi: en duoncolajn pecojn – noto de Tikos)

Klarigo (解说):

“把某物切成碎片”中的“成”字，正如 Tikos 指出的，在世界语应该用介词“en”加宾格词尾的名词来表达，当然也可以用通用介词“je”代替。

6. ne vidita jam por tri jaroj; por longa tempo

→ ne vidita jam dum tri jaroj; dum longa tempo

Klarigo (解说):

表示行为的持续时间，在世界语中通常用介词 **dum** 或用带宾格词尾的表持续时间的名词来

表达。原译中用“por”代替“dum”的功能，可能是受英语用法的影响。

7. Tiel ekvekiĝis al li rememoroj kaj indigno.

→ Tiel ekvekiĝis en li rememoroj kaj indigno.

Klarigo (解说):

这里涉及到介词用法的习惯的搭配问题。下面提供几个柴门霍夫的例句:

veki en iu envion, kompaton, intereson, teruron, varmegan kunsenton kaj scivolecon ktp (Z)

En ŝia kapo nun la unuan fojon vekigis penso akuzanta. (Z)

La unua sento, kiu klare vekigis en ŝi, estis envio. (Z)

Kaŭze de fiereco, kiu denove en ŝi vekigis, ŝi parolis malmulte. (Z)

8. ... kiu servis ĉe la domo de tia persono.

→ ... kiu servis en la domo de tia persono.

Klarigo (解说):

本名很显然应该用介词“en”表示在那人的“家里”。

9. ... kaŭzi malfacilaĵojn kontraŭ li

→ ... kaŭzi malfacilaĵojn al li

Klarigo (解说):

这里也涉及介词的习惯搭配用法。在世界语我们通常只说“kaŭzi ion al iu” (给某人引起、惹起、造成某事)。下面举一起柴门霍夫的例句:

Tio kaŭzis al li multe da plezuro. (Z)

Tio kaŭzis al ŝi pezan maltrankvilecon. (Z)

Tiuj vortoj kaŭzis al ŝi nenian timon aŭ dubon. (Z)

Al vi tio certe kaŭzos nenion malbonan. (Z)

Li kaŭzadis al siaj gepatroj nur ĝojon. (Z)

Vi iras en blanka vesto, kiu al via patrino kaŭzis tre grandajn elspezojn. (Z)

10. Li plej vigle parolis kun la tuta animo.

→ Li plej vigle parolis el la tuta animo.

Klarigo (解说):

将原译“kun la tuta animo”中的“kun”改成“el”，与“el la tuta koro” (= tutkore 由衷地) 相似。似乎更好一些。

11. eltrenita el la kradpordo

→ eltrenita tra la kradpordo

Klarigo (解说):

本句中的“el la kradpordo”的表达方式可能是受了汉语思维习惯的影响。“el la pordo”的说法是不合逻辑的，因为“pordo”没有立体空间 (spaco)，所以应该把介词“el”改为“tra”。在世界语中“出门”一般应该说成“eliri tra la pordo”。请看柴门霍夫的用例:

La tekruĉo staris sur la tablo, sed nenia sambuka arbo kreskis el ĝi, kaj la maljuna sinjoro, kiu estis rakontinta, ĝuste en tiu momento intencis eliri tra la pordo kaj faris tion. (Z)

“Malĝentilulo!” diris la skarabo kaj eliris tra la pordo de la stalo, flugis malgrandan distancon ... (Z)

Ĉe la eniro tra la pordoj, ĝi kantas: ... (Z)

12. la sekvanta antaŭtagmezo de la nokto ...

→ la sekvanta antaŭtagmezo post la nokto ...

Klarigo (解说):

只要稍加思考, 就会发现这里用“post”代替“de”是符合事理的。

13. Ĝi estas uzata al infanoj

→ Ĝi estas uzata por infanoj

Klarigo (解说):

本句中用介词“por”表示某物被使用的目的物或人。

14. ... ĝin ŝanĝis per ...

→ ... ĝin ŝanĝis je ...

Klarigo (解说):

将某物改变形状, 通常用“ŝanĝi ion en -on”的句式来表达。例如:

La feino ŝanĝis akvomelonon en kaleŝon. 仙女把西瓜变成了马车。

但也可以用介词“je”来表达。例如:

Ŝi ŝanĝis la pozon duonkuŝan je pozon sida. (Z) 她把半卧的姿势改为坐的姿势。

la reĝo ŝanĝis lian nomon je Cidkija. (Z) 国王将他的名字改成 Cidkija。

15. ... petata de aliaj por redono de ŝuldoj ...

→ ... petata de aliaj pri redono de ŝuldoj ...

Klarigo (解说):

这里涉及词的习惯搭配问题。“请求某人做做事”通常可以译为“peti iun fari ion”例如:

Mi petas vin pagi viajn ŝuldojn. (Z) 我请你还债。

但也可以用“peti iun pri io”的搭配方式来表达:

Mi petas vin pri pago de viaj ŝuldoj. 我请你还债。

顺便说一下, “还债”在世界语中通常译为“pagi sian ŝuldon”或“redoni la pruntitan (aŭ: la pruntitan monon), 而不说“redoni ŝuldojn”。请看《世界语插图大词典》“doni”词条中的一个例句:

Li ankoraŭ ne povis redoni la pruntitan monon. 他还不起债。

16. ŝvitante en sia tuta korpo (Jung proponis “je” por “en”, Dresen proponis “per”. K-do Zee ŝanĝis la tekston en: kun la tuta korpo ŝvitanta.)

Klarigo (解说):

汉语中的“全身出汗”译成世界语可以是:

esti banata (aŭ: kovrita) de ŝvito

Dresen 女士建议将“en sia tuta korpo”改为“per sia tuta korpo”, 似乎也不妥。“per la tuta korpo”我只在柴门霍夫的“tremi per la tuta korpo” (全身发抖) 的句子中见到过。

17. sub la tegmentrando de la malantaŭa fenestro

→ sub la tegmentrando ĉe la malantaŭa fenestro

Klarigo (解说):

介词“de”表示领属关系。“屋檐”显然是不可能属于“后窗”，只能是靠近后窗。

18. ekster la fenestro

→ malantaŭ la fenestro (Ĉe tia okazo Dresen ĉiam malaprobas “ekster”.)

Klarigo (解说):

由于“窗”本身并不是具有空间的物体，因而我们既不能说“en la fenestro”或“interne de la fenestro”，也不能说“ekster la fenestro”。审稿人 Dresen 建议将“ekster la fenestro”改为“审稿人建议把“在窗外”改成“malantaŭ la fenestro”，那么“antaŭ la fenestro”（直译是“在窗前”）就应该是“在窗里”（即在屋里）的意思。请参阅“《鲁迅小说集》世界语译稿修改建议（改正误用的词语）第 87 条。

19. eniri en la pordego (Jung atentigis: Ŝajnas al mi, ke oni ne povas eniri en pordegon.)

Klarigo (解说):

“进门”和“出门”，在世界语中应该分别说成“eniri tra pordo (en domon aŭ ĉambron)”和“eliri tra pordo”，因为“门”不是屋子，是没有立体空间 (spaco) 的。请参阅“《鲁迅小说集》世界语译稿修改建议（词序部分）第 19 条。

请看柴门霍夫的有关“进门”的例句：

Ĉiuj bonege povosciis babili, sed apenaŭ ili eniris tra la pordego de la palaco, ili tuj konfuziĝis. (Z)

20. je la unua vido

→ ĉe la unua vido

Klarigo (解说):

下列柴门霍夫的例句支持本句中将介词“je”改为“ĉe”：

Li larĝe malfermis la okulojn ĉe la vido de la nova amaso da mono. (Z)

La vido de la multaj grandvaloraĵoj povis simple kaŭzi kapturnon. (Z)

Tremo atakis ĉe tiu terura vido ĉiujn homojn. (Z)

Ĉe tiu vido la pia virino ekploris. (Z)

21. ... faris grandan tumulton el la tuta urbo.

→ ... faris grandan tumulton en la tuta urbo.

Klarigo (解说):

世界语中的“fari ion el io”的原义是“用某种材料做成某物”，并由此产生一些引申用法，如“fari ion el io”（无中生有）。请看柴门霍夫的几个用例：

tuko farita el blanka lano (Z)

El la diritaj vortoj ni povas fari aliajn vortojn. (Z)

Vi faris el mi la plej malfeliĉan mizerulon en la mondo. (Z)

Ili ne faru el mi objekton de sia mokado. (Z)

Li ne faru el nia afero ludilon por sia ambicio. (Z)

本句所要表达的意思是“使全城混乱”，也就是“在全城造成混乱”，因而审稿人建议将原译中的介词“el”改为“en”。

22. La neĝflokaj ... flirtis tra la tuta firmamento.

→ La neĝflokoj ... flirtis sub la tuta firmamento.

Klarigo (解说):

这里涉及到对“firmamento”的词义理解问题。这个词虽然也有“天”的意思，但它与“ĉielo”含义不同。后者指是一般意义上的“天空”，指日月星辰在其中罗列的广大空间。它是一个使用广泛的普通用词。例如：

Sur la ĉielo svarmas la steloj. 天上有很多很多的星星。

En la ĉielo pendas blankaj nuboj. 天上挂着朵朵白云。

Alte li staras, inter la tero kaj la ĉielo. 他耸立在天地之间。

Ne gutas mielo el la ĉielo. (谚语) 甜蜜非自天上来。

Kaj Dio kreis la firmaĵon, kaj apartigis la akvon, kiu estas sub la firmaĵo, de la akvo, kiu estas super la firmaĵo; kaj fariĝis tiel. Kaj Dio nomis la firmaĵon Ĉielo. 于是上帝创造了穹苍，把水上下分开；他称穹苍为“天空”。(《圣经·旧约》《创世纪》1: 7)

这最后一个例句中的“firmaĵo”实际上就是“firmamento”的同义词。由此我们可以知道“firmamento”的意思就是“苍穹”、“天穹”、“苍天”、“天”。古人认为天是拱形的坚实体，日月星辰在上面运行，firmamento 就是指这样的坚实体。这个词比较富于文学色彩，常用于文学作品中。例如：

La blua firmamento ridetas al li kaj malantaŭ ĝi li konjektas senfinan spacon. 蓝天向他微笑，他猜测在天的那一边会有无边无际的空间。

Kiam en bela somera nokto mi sidas sur benketo en la korto, tiam mi vole-nevole levas mian kapon kaj rigardas la stelplenan firmamenton. 当我在晴朗的夏夜坐在院子里小凳上的时候，我就会情不自禁地抬头仰望星空。

La nekalkulebla stelaro brilas, la luno lumas, kaj kelkfoje steloj kuras tra la firmamento. 无数星星在闪烁，月光照着人间，时而有流星划过长空。

既然“firmamento”是一个“坚实体”，雪花 (neĝflokoj) 怎么可能穿过它飘飞 (flirtis tra) 呢？因此审稿人建议将“tra”改为“sub”。

23. mi esperis ke io ne okazu kiel mia antaŭtimo

→ mi esperis ke io ne okazos laŭ mia antaŭtimo

Klarigo (解说):

“kiel”作从属连词用时表示比较、比喻，相当于汉语的“好像”、“如同”、“犹如”。本句没有比较或比喻的含义，不宜用“kiel”，而应改用介词“laŭ”，另外，如果语句使用动词“esperis”，它的宾语从句中的动词习惯上用直陈式将来时态而不可以用祈使式。

24. Jen estas ĉio, kion oni sciis el ŝia hejmstato.

→ Jen estas ĉio, kion oni sciis pri ŝia hejmstato.

Klarigo (解说):

“知道某事的情况”在世界语中通常用“scii pri io”来表达。例如：

Ŝi neniam sciis pri tiu poemo de Heine. 她从来没有听说过海涅的这首诗。

Ĉu vi scias pri mia filo? 你有我儿子的消息吗？

介词“el”通常与“ekscii”或“sciigi”连用。例如：

ekscii ion el letero, el la gazeto (Z) 从一封信中，从杂志上得知

Pri io simila mi sciigis nur el la libroj. (Z) 类似的知识我是从书本上获得的。

本句所涉及的是关于她家里的情况，而不是消息或知识的来源，所以不能用“el”，而应改为“pri”。

25. okupi sin de la preparado

→ okupi sin pri la preparado

Klarigo (解说):

汉语中“忙于某事”译成世界语可以是 *sin okupi* 或 *okupiĝi*, 与其连用的介词可以是 *pri*, 也可以是 *je*, 柴门霍夫初期作品中也有用 *per* 的, 但不可以用“*de*”。

Ne estas peninde okupi sin pri ili. (Z)

Kiu sin okupas je ĥemio estas ĥemiisto. (Z)

Kial vi okupiĝas pri tiaj bagateloj? (Z)

Pri la aferoj, kiuj koncernas la magazemon, okupas sin mia edzo. (Z)

Li okupadis sin per tiu penso. (Z)

Ĉu vi jam okupadis vin per instruado? (Z)

26. vekis al multaj homoj

→ vekis en multaj homoj

Klarigo (解说):

这里涉及到介词用法的习惯的搭配问题。请参阅本文的第 7 条。

27. tra la vivo

→ dum la vivo

Klarigo (解说):

原译用介词“*tra*”, 可能是受了英语介词“*throughout*”用法的影响。但实际上英语的“*throughout*”译成世界语应该是“*tra la tuta*”而不仅仅是“*tra*”。因此, 如果改译为“*tra la tuta vivo*”, 还是可以的。请看柴门霍夫手订的世界语《基础文选》(*Fundamenta Krestomatio*) 中的一个例句:
Fine ĉiuj senescepte sciigis, ke ili tra la tuta vivo kiel eble plej pene evitadis ekscitiĝojn.

这一用法也可以在《世界语插图大词典》“*tra*”的第三个义项的释义和所给的例句中得到支持。请看:

“*ke la ago daŭras la tutan tempon ekde la komenco; = dum: la koko krias tra la tuta nokto.* (Z); ...”

从上面的这个释义中我们可以看出审稿人建议将本句中的“*tra*”改为“*dum*”是恰当的, 当然, 如果改为“*tra la tuta vivo*”也是可以的。

28. foriras de la ĉambro

→ foriras el la ĉambro

Klarigo (解说):

介词“*de*”和“*el*”用于空间概念时, 前者用来表达出自空间概念上的一个点, 后者用来表达出自一定空间的内部。本句所要表达的意思是从房间里走出来然后离去, 所以应该用介词“*el*”。请参阅本文的第一条中的解说。

29. oni manĝas en luksa festeno

→ oni manĝas ĉe luksa festeno

Klarigo (解说):

本句“*luksa festeno*” (盛宴) 前用什么介词才算恰当, 是一个值得斟酌的问题。原译用“*en*”肯定是不妥当的。如果是参加宴会, 当然可以译为“*partopreni en festonado*”。但本句中的

“festeno”指的应该是“enhavo de festa manĝo”而不是“ago festena”，因而审稿人建议将“en”改为“ĉe”是可取的。

30. frapas ĉe la pordo

→ frapas al la pordo

Klarigo (解说):

这里涉及的词的搭配使用的问题。汉语中的“敲门”既不能译成“frapi la pordon”，也不能译为“frapas ĉe la pordo”，而应按世界语的使用习惯译成“frapi je [sur, al] la pordo”。

31. bedaŭro por la infano

→ bedaŭro al la infano

Klarigo (解说):

这里的“bedaŭro”应该理解为“为失去孩子而感到悲痛”。原译用表示目的的“por”肯定不行，我以为可以改为表原因的介词“pro”，或按世界语的搭配习惯改为“pri”。审稿人建议改为“al”，比较少见。

32. manĝi ĉe nia dometo

→ manĝi en nia dometo

Klarigo (解说):

介词“ĉe”的一个用法是“en la domo de”（在...家里）。例如：

Mi ne loĝas ĉe mia frato. 我不住在我哥哥家里。

Riĉa vidvino retenis lin, ke li manĝu ĉe ŝi. (Z) 一位有钱的寡妇留他在家里吃饭。

由此我们可以看出，原译也可以改为：

manĝi ĉe ni (= en nia dometo)

33. Certe ne ĉiuj de la vilaĝanoj ...

→ Certe ne ĉiuj el la vilaĝanoj ...

Klarigo (解说):

这里涉及的是词的习惯搭配用法。汉语“他们中每个人”和“他们中所有人”按世界语的表达习惯应该分别是“ĉiu el ni”和“ĉiuj el ni”，因此审稿人建议将“de”改为“el”是必要的。

34. forviŝante ... iom da blanka ŝaŭmo sur ŝia buŝangulo.

→ forviŝante ... iom da blanka ŝaŭmo de ŝia buŝangulo

Klarigo (解说):

请见例句：

Dio forviŝos de iliaj okuloj ĉiun larmon. 神也必擦去他们一切的眼泪。（《圣经·新约·约翰启示录 7:17》）

由此可见，审稿人的建议是有例证依据的。

35. ... ridis en ĝojo

→ ... ridis kun ĝojo

Klarigo (解说):

按世界语习惯说法，通常只说“kun ĝojo”。

36. inter la vaka spaco

→ en la vaka spaco

Klarigo (解说):

世界语中的介词“inter”表示“两个或两个以上的人或事物之间”，而我们这里所说的是一个没有任何东西的空间，因而只能用“en”表达“在（这样的空间）里”。

37. publikigis sur *Daĝong Tagĵurnalo* la artikolon ...

→ publikigis en *Daĝong Tagĵurnalo* la artikolon ...

Klarigo (解说):

这是带有普遍性的问题。汉语中的“在...上”在世界语中不一定都译成“sur”。当“上”用来表示范围或方面时，要按世界语的使用习惯选择适当的介词来表达。例如：

世界上 en la mondo

报纸上 en la ĵurnaloj

会上 en [ĉe] kunveno

实际上 en efektiveco

理论上 en teorio; teorie

在数量上占优势 superi en nombroj

思想上和政治上的毛病 ideologiaj kaj politikaj difektoj

从历史上来观察 konsideri el la historia vidpunkto

这里需要指出，汉语习惯说“在互联网上”或“在网上”，因而在中国人写的世界语文章上常常出现“sur la Interreto”这样的表达方式。其实，既然互联网是一种虚拟的网状物，我们就应该按世界语的表达习惯用“en la Interreto”来表达相当于汉语的“在网上”的这一概念。我特意在“Vikipedio”上搜索出“Interreto”词条来，并在该词条的文字中搜索出带有“en la Interreto”的两个句子来，但没有找到“sur la Interreto”的句子。这支持了我的看法，即“在网上”译成世界语应该是“en la Interreto”或“en la Reto”。

Gravaj apartaj retoj kiuj estis sukcese akomoditaj en la Interreton inkluzivas la Usenet-on kaj la Bitnet-on.

Iuj el la popularaj servoj en la Interreto kiuj uzas tiujn protokolojn estas retroŝto, mesaĝ-forumoj (newsgroups) de Usenet, dosier-interŝanĝo (“file sharing”), ktp

38. ne enuiga eĉ je centfoja relegado

→ ne enuiga eĉ ĉe centfoja relegado

Klarigo (解说):

柴门霍夫创造通用介词“je”目的是为了各国世界语者在需要使用一个介词而从意义上无法确定应该用哪一个介词的时候能相对准确地表达自己的思想提供方便。但是如果在文章中过多地使用“je”，不但破坏了世界语的文体美，而且还可能造成语义含混，因而应该避免滥用介词“je”，即不可在一时找不到恰当介词的时候用 je 来凑合。本句中的“je”改为“ĉe”是恰当的，因为“ĉe”可以用来表达“在...时”。例如：

ĉe la subiro de la suno (Z) 太阳落山时

Li malaperas ĉe la koka krio. (Z) 他在鸡叫时消失了。

39. ... kredis nur en la okcidentaj doktrinoj

→ ... kredis nur al la okcidentaj doktrinoj

Klarigo (解说):

动词“kredi”可以作及物动词用，也可以和不同的介词连用。用法不同，表达的意思也不不相同。例如：

“kredi”作及物动词使用时意思是“相信”（某事）。它的宾语可以是名词或从句。例如：

Ni kredas nur la veron. 我们只相信真理。

Mi kredas, ke Esperanto estas lingvo logika, belsona kaj esprimriĉa. 我相信世界语是一种逻辑性强的、读音优美的、富于表现力的语言。

“kredi al (iu)”的意思是“相信”（某人）。例如：

Li ne kredas al mi. 他不相信我。

Ne kredu al li eĉ unu vorton. 他的话你一句都不要相信。

Li preskaŭ ne kredis al siaj oreloj. 他几乎不相信自己的耳朵。（比喻用法）

Kredi je 的意思是“信奉”、“信仰”、“相信”，后面常接表示神、鬼或迷信物的名词。例如：

En sia infaneco li kredis je Dio kaj je senmorteco de la animo. 他在童年时代信仰上帝并相信灵魂不灭。

Ŝi ne kredis je la antaŭsignoj. 她不相信那些预兆。

我认为原译将句子译为“... kredis nur en la okcidentaj doktrinoj”可能是受了英语“believe in”（信奉，信仰）和“have faith in”（相信）的影响。但世界语中的“kredi”无论用的什么情况下都不会和介词“en”搭配使用的。

审稿人建议改为“kredis al”，我也认为不妥，因为按世界语使用习惯，“kredis al”只用来表达对人的相信，即相信他说真话。本句所要表达的意思是“只信奉西方的学说”，也就是成为西学的信徒。这里的信奉，也不宜用专用于信仰宗教等的“kredi je”来翻译。我建议采取变通的方式来翻译。可试译为：

esti adepto nur de la okcidentaj doktrinoj
sin teni nur je la okcidentaj doktrinoj
sekvi nur la okcidentajn doktrinojn

40. detranĉita de iu revuo

→ eltranĉita el iu revuo

Klarigo（解说）：

请看《世界语插图大词典》给“eltranĉi”第2个义项的释义：“*apartigi parton el folio per tondilo*”（用剪刀从一张报刊上剪下一部分来）。按这个释义，本句当然就应该改为“eltranĉita el iu revuo”。顺便说一下，与此相关的“剪报”译成世界语应该是：“*eltranĉaĵoj el gazeto [revuo, ĵurnalo]; gazeta [revua, ĵurnala] eltranĉaĵo [eltranĉo]*”

41. en la fundo de la forno

→ sur la fundo de la forno

Klarigo（解说）：

为了确定该使用什么介词，先要弄清“fundo”的确切词义。按《世界语插图大词典》的释义“fundo”是“*malsupra surfaco de artefarita objekto*”（器物的底部）。“malsupra surfaco”是物体底部的一个平面，它本身没有空间，怎么可以用介词“en”呢？所以只能说“sur la fundo de ...”。

42. ... vivos sur la mondo

→ ... vivos en la mondo

Klarigo（解说）：

这又涉及到汉语中的“在...上”在世界语中不一定都译成“sur”，而应译成“en”或其他适当的介

词。请参阅本文第 37 条的解说。

43. Evito de la uzado de “je”:

je la 4-a de majo 1919 → la 4-an de majo 1919

plena je amo kaj simpatio → plena de amo kaj simpatio

kuraĝa je la konservado de la malnova moro → kuraĝa en la konservado de la malnova moro

... ridaĉis je mi ... → ... ridaĉis pri mi ...

Mi estas plej fieraj je tio, ke ... → Mi estas plej fieraj pri tio, ke ...

这里涉及到在世界语译文中应尽可能避免使用通用介词“je”的问题。为了详细说明这个问题，现将拙文《介词“je”用法例释》附在下面，供朋友们参考。

介词“je”用法例释

(本文不厌其烦地罗列了 je 的各种习惯用法)

世界语中的“je”是一个没有确定意义的通用介词 (komuna prepozicio)。按柴门霍夫手订的十六条文规的第十四条的规定，在需要使用一个介词而从意义上无法确定应该用哪一个介词的时候，可以使用“je”。为什么世界语需要这样一个通用介词呢？要回答这个问题，必须了解一下自然语中介词使用的情况。我们知道，在自然语中介词的用法在很多场合下不是由逻辑意义，而是由约定俗成的习惯决定的。在这样的情况下，介词实际上已经失去它自身的词汇意义，而仅作为只具有语法作用的符号存在于语句中。语言都各有自身的惯用法。如果各国世界语者都按本民族语的习惯使用介词，就很可能影响他们之间的相互理解和交流。柴门霍夫清楚地意识到这一点。为了使各国世界语者能相对准确地表达自己的思想，他打破传统的语言理论的束缚，大胆地在自己的语言中创造了一个通用介词。

然而，世界上的一切美好事物都可能因处理不当而走向自己的反面。介词“je”的使用也是如此。如果在文章中过多地使用“je”，不但破坏了世界语的文体美，而且还可能造成语义含混。世界语初学者往往在找不到恰当的介词的时候喜欢用 je 来凑合。这种滥用 je 的现象有时连具有一定写作和翻译经验的世界语者也难以避免。

如前所述，je 只有在其他介词都不适用的情况下才能使用。语言实践表明，一个有经验的世界语者在绝大多数需要使用介词的场合下都是可以找到适当的介词准确地表达自己的思想的，只有在少数情况下才需要使用通用介词“je”，而且即使在这样的情况下，也应该尽可能减少 je 的使用频率。柴门霍夫在《基础练习》§29 中给我们提供了几个用名词代替“je”的实例：Mi ridas je lia maiveco (aŭ: mi ridas pro lia maiveco, aŭ: mi ridas lian naivecon) (我笑他天真)。事实证明，初学者之所以常常找不到恰当的介词，原因并不是世界语中缺少他的他们所需要的介词，而是他们没有能够全面掌握世界语各种介词的用法，也因为他们没有弄清 je 的适用范围，误认为在任何情况下都可以拿它来凑合使用。

在世界语一百多年的使用过程中，介词 je 已经形成了它自身的习惯使用范围。在对柴门霍夫和其它世界语优秀文体家的作品语言进行分析研究的基础上，各种世界语课本、语法书和词典都对“je”的使用范围作了具体规定。Kabe 编写的世界语原文词典《Vortaro de Esperanto》在 je 的词条中收了四个例句，代表了 je 的四种不同用法。《世界语插图大词典》(PIV) 对搜集到大量例句归纳出 je 的六种不同用法。《世界语汉语词典》在这个基础上把

这几种用法合并成三类。据笔者个人的看法，这几部词典所归纳的用法都不够全面，尤其是《世界语汉语词典》中的三个用法，似乎过于笼统。例如其中的第三个用法规定：je 可以用“在一些补语名词与前边一词关系不易确定时”，究竟是什么样的补语名词与前边什么样的词发生关系，该词典没有具体说明。这对世界语初学者和用世界语练习写作的人来说，肯定是不够的。下面就笔者所掌握的材料把 je 的用法尽可能全面地举例介绍给朋友们。

1. je 可以用在表示“富于”或“缺少”这类概念的形容词的补语之前(这类形容词有 abunda, riĉa, plena, sata, graveda, inkluziva, ekskluziva, kripla, dezerta, libera, sena, senigita 等)。例如：

tero abunda je rikoltoj 丰产的土地

maljunulo abunda je proverboj 说话喜欢大量使用谚语的老人

erco riĉa je kupro 含铜量多的矿石

libro riĉa je instruoj 一本很有教育意义的书

glaso plena je vino 盛满了酒的杯子 (plena 也可以和介词 de 搭配使用：glaso plena de vino)

Li estas sata je volupto. 他已享乐够了。(sata 也可以和介词 de 搭配使用)

virino graveda je ĝemeloj 怀着双胞胎的孕妇

decido graveda je gravaj sekvoj 可能会产生重大后果的决定

inkluzive je (aŭ de) 包括；算上

ekskluzive je (aŭ de) 除开；除外

kripla je la dekstra kruro 右腿残废的

La verkoj estas senaj je ĉia psikologio. 这些作品中没有任何心理分析。

Li estis senigita je ĉiuj rajtoj. 他被剥夺一切权利。

varoj liberaj je doganpagoj 免纳关税的货物 (libera 也可以和介词 de 搭配使用)

spirito libera je antaŭjuĝoj 没有偏见的人

Li estas liberigitaj je siaj ŝuldoj. 他还清(或被免除)了债务。

muroj nudaj je ĉia pentraĵo 没有挂任何画的墙

animo dezerta je amo 失去爱的灵魂

2. je 可以用在某些难于确定关系的形容词的补语前(这些形容词有 preta, malsana, kapabla, kontenta, bonŝanca, feliĉa, malfeliĉa, inda, avida, malsana, malseka, lama 等)。例如：

preta je ĉiuj oferoj 准备作出种种牺牲的

preta je preso (= prespreta) 可以付印的

malsana je brusto 胸部患病的

malsana je hejmsopiro 患思乡病的

lama je ambaŭ piedoj 双脚都跛的

surda je la dekstra orelo 右耳聋的

bonŝanca je la monludoj 赌运好；手气好

tero malseka je sango 渗透鲜血的土地

inda je la kredo (= kredinda) 值得相信的

Mi ne estas inda je tiu honoro. 这荣誉我受之有愧。

avida je gloro 渴望获得荣誉

avida je sango 嗜血的

krei lingvon similan je Esperanto (这里的 je 现在通常用 al 代替) 创造一种类似世界语的语言

homo kapabla je ĉio (这里的 je 可能用 por 代替) 什么都能做的人
Mi juĝis lin malkapabla je la laboro. 我认为他没有能力做这项工作。
Mia edzino estas kontenta je sia vestaro. 我妻子对自己的衣着感到满意。

3. je 可以用在某些特定的名词前, 构成具有固定含义的介词词组, 通常在句中作状语。
例如:

Je mia honoro mi diras la veron. 我以名誉担保我说的是真话。

Je honoro de tiu sanktulo estis konstruitaj tri preĝejoj. 为纪念那位圣徒建造了三座教堂。

Ĉiuj riĉaĵoj estas je ilia dispono. 所有的财产都由他们支配。

Mi estas je (aŭ: sub) via dispono. 我听候您的吩咐。

Je mia bedaŭro mi perdis mian brakhorloĝon. 使我感到遗憾的是我把手表弄丢了。

Je mia granda miro tiu malsaĝulo atingis brilan sukceson. 使我感到十分诧异的是那傻瓜取得了成就。

Je mia ĝojo ankaŭ li venis al nia kunveno. 使我感到高兴的是他也来参加我们的会了。

Je mia surprizo li ne plenumis sian promeson. 使我感到惊讶的是他没有履行自己的诺言。

La elektra drato estas tenata je konstanta distanco disde la grundo. 电线与地面保持不变的
距离。

Je kia prezo vi vendas la domon? 你以什么价格出售这幢房子?

je vorto de honoro 老实说; 说真的 (作插入语)

Je via sano! 祝你健康 (祝酒用语)

Je mia vorto! 我敢保证!; 一定!; 必定!

eldoni verkon je siaj kostoj 自费出版一部作品

akiri simplecon je la kosto de la klareco 以牺牲清晰易懂为代价获取文体的简朴

Li volas fariĝi prezidento je ia ajn kosto. 他不惜一切代价要当上总统。

La lernejo estas tenata je la kalkulo de la komunumo. 那所学校是社区出钱办的。

je (aŭ: en) la nomo de la leĝo 以法律的名义

Mi hodiaŭ spezis mil markojn en vian Zurikan bankon, je via konto. 我今天已把一千马克
转到祖里卡银行, 记入你的账户。

La elektito rifuzis akcepti la postenon je proteksto de manko de la tempo. 当选者以没有时
间为借口拒绝接受那一职务。

Karteloj ordinare stariĝas nur je la malprofito de la konsumantoj. 建立卡特尔通常只会
有损于消费者的利益。

“Esperanto je la servo de l’ Proletaro” estis la frapvorto de Lanti. “世界语服务于无产阶
级”曾经是朗蒂的口号。

La ĉefo devas konduki la armeon je sia propra respondeco. (军事) 首长应该按自己的决
断指挥军队。

fari ion je sia propra risko 自担风险做某事

Li turnis la ĉevalon je risko de sia vivo. 他冒着生命危险调转马头。

preni ion je kalkulo 赊购某物

Li volis ŝerci je ŝia kalkulo. 他想要取笑她的算计。

alprunti monon je rentumo (aŭ: je interezo) 计息放款

deprunti monon je rentumo (aŭ: je interezo) 借有息贷款

referaĵo pri la kosmaj radiadoj je difinita alto 关于在一定高度宇宙辐射的学术报告

muziko je du tempoj 二拍子的乐曲

4. je 可以用在结果状语前。例如：

Li disŝiris la vestojn je pecoj (aŭ: en pecojn). 他把衣服撕碎。

Ŝi ŝanĝis la pozon duonkuŝan je pozo sida. 她把半卧的姿势改为坐的姿势。

La florvazo disrompiĝis je pecetoj. 花瓶被打得粉碎。

bapti infanon je la nomo Petro 给小孩取教名为彼得

5. je 可以用在某些动词的难以归类的间接宾语或状语前（这些动词有：kredi, edziĝi, eksedziĝi, malsaniĝi, gravediĝi, preni, suferi, ridi, ktp.）。例如：

Mi ne kredas je Dio. 我不信仰上帝。

Li kredis je la senmorteco de la animo. 他不相信灵魂不死。

Ni estas nur homoj kaj suferas je homaj difektoj. 我们只是人（言外之意不是神），因而免不了有人的缺陷。

suferi je ftizo 患肺结核病

malsani je la koro 心脏有病

morti je (aŭ: de, pro) malsano 病死

gravediĝi je filo 怀上了儿子

Malpaciĝinte kun sia edzino li eksedziĝis je ŝi. 他和妻子争吵后离婚了。

Mi ridas je lia naiveco. 我笑他天真。

La lando abundas je riveroj kaj lagoj. 这个国家有许多河流和湖泊。

soifi je (aŭ: pri) kiso 渴望接吻

Multaj homoj sopiras je flugiloj. 许多人想望能长上翅膀。

Mi sopiras je mia perdita feliĉo (aŭ: mian perditan feliĉon). 我惋惜失去的幸福。

ĵuri je Dio 凭着上帝起誓；以上帝的名义起誓

veti je grandaj sumoj 以巨款打赌

Vi ne povas kalkuli je (aŭ: pri) aliaj: vi devas labori mem. 你不能依靠（指望）别人，你得自己干。

Ŝi enuas je la hejmo. 她感到在家里无聊。

Je (aŭ: Pri) kio li okupas siajn servistojn? 他让仆人干些什么？

Li estas okupita je enskribado de ciferoj en libron. 他忙于把一些数字写进一本书中。

Oni retenos lin ĉi tie, se li kontentiĝos je 400 guldenoj por jaro. 如果他对年薪四百盾钱感到满足，就会有人把他留在这里。

provizi kelon je (aŭ: per) vino 把酒贮备在地窖里

provizi iun je ĉio necesa 供应某人一切必需品

Multaj presejoj jam proviziĝis je niaj supersignitaj literoj. 许多印刷厂已经备有世界语加帽字母。

rezignacii je sia malvenko 无可奈何地承认失败；甘心失败

elpurigi la korpon je malbonaj humoroj (aŭ: elpurigi malbonajn humorojn el la korpo) 清除身体内的有害的体液

enamiĝi je iu (aŭ: en iun, al iu) 爱上某人

Oni povas taksi je cent mil markoj la deficiton de la tuta kongreso. 整个大会的赤字估计可达十万马克。

La bieno estis taksita je 10,000 frankoj. 这庄园估计价值一万元郎。

Mi senigas min je ĉiaj personaj privilegioj, kaj fordonas ilin tute al la publiko. 我放弃我的一切个人特权并把它们交给公众。

6. je 可以用在被动分词的某些状语前，以区别于表示施事者的介词 **de**。例如：

Ŝi estas apartigita je mi de la maro. 她被大海同我隔开。(请比较：La maro apartigas ŝin de mi. 大海把她同我隔开。)

Brano estas la grenŝelo, kiu estas apartigita je la faruno post la muelado. 麸皮是谷类经过磨碎与面粉分开后的皮屑。

La peza ŝarĝo de la koro estis forprenita je li de Dio. 他心头沉重的负担被上帝除去。(请比较：Dio forprenis de li la pezoŝarĝon de la koro. 上帝除去了他心头沉重的负担。)

La arboj estis senigitaj de vento je siaj folioj. 那些树被风吹掉了叶子。

7. je 可以用在某些动名词的受事补语（即宾语）前，以区别于表示施事者的介词 **de**。例如：

Tro longa estas la atendo de la pasaĝeroj je la pramo. 那些旅客等渡船等得太久了。

La provizado de la modernaj urboj je akvo estas grava problemo en somero. 现代化城市的供水在夏季是一个重大问题。

Forta estas la deziro de Frank je vivo. 弗兰克的求生欲望很强烈。

Oni povas vidi lian suferon je spirado. 人们可以看到她呼吸时的痛苦。

La princo havis rajton je (aŭ: pri) la trezoroj. 亲王对珍宝享有权利。

La enteno de la erco je fero estas 60%. 这种矿石含铁量为百分之六十。

Mi ne havas pretendon je indulga agado de via flanko. 我并不要求你的宽容。

Forta estas la deziro de Frank je vivo. 弗兰克的求生欲望很强烈。

soifado de iu je io 某人对某事的渴望

ĉasado de iu je io 某人对某事的追求

nostalgio de iu je io 某人对某地的乡愁

sufero de iu je io 某人所忍受的某种痛苦

8. je 可以用在表示被执持、接触的身体部位的词的前面，以区别于用来表示做某事的肢体或具有某种作用的器官的介词 **per**。例如：

Li prenis min je la mano. 他拉住了我的手。(请比较：Li prenis min per la mano. 他用手拉住了我。)

Ŝi prenis lin je la kolo. 她搂住了他的脖子。

Ŝi eksentis, ke oni tenas ŝin je la maniko. 她突然感到有人拉住她的袖子。

La infanoj tenis sin reciproke je la manoj. 孩子们手拉着手。

Ŝi eltiris je la kornaro nordan cervon. 她抓着一只北极鹿角把它拖了出来。

konduki iun je la nazo 牵着某人的鼻子走

Li kaptis la mastron je la brusto. 他一把抓住了主人的衣襟。

Li sin kaptis per ambaŭ manoj je la kapo. 他用双手把头抱住。

Li frapis tiun homon je la ŝultro. 他拍了拍那人的肩膀。

La besto estis alligita je la kapo per ŝnuretoj. 那动物头部被几根细绳捆着。

9. je 可以用在表示动作所涉及的具体地点的物体的名词前。这一用法可以看作是用法 8 的引申。例如：

Ŝi ekfrapis per la fingroj je la fenestro. 她用手指敲了一下窗户。

Iu frapas je la pordo. 有人在敲门。

Ŝi ekfrotis la alumeton je la muro. 她把那根火柴在墙上划了一下。

La ŝiprompiĝulo tenas sin je tabulo. 沉船遇难者抓着一块木板。

Li vundis al si la fingrojn je rompita glaso. 他的手指被破玻璃杯划伤。

Li pikiĝis je pinglo. 他被针刺了一下。

La entrepreno puŝiĝis je malhelpoj. 事业遇到了障碍。

Ŝi tenis sin forte je la kolharoj de la besto. 她用力抓着那野兽的鬃毛。

Tenu vin forte je mi! 紧紧抓住我!

Mi tenas min per ambaŭ manoj je la tablo. 我用双手扶着桌子。

Oni devas teni sin je la vero. 人们应该坚持真理。

Mi tenas min je mia opinio. 我坚持我的意见。

10. je 可以用在由名词词组构成的度量状语前（这类用法中的 je 通常可以用词尾“n”代替）。例如：

La strato estas longa je mil metroj. 这条街长一公里。（je mil metroj = mil metrojn）

Tiu knabo estas malpli peza ol lia frato je du kilogramoj. 那男孩体重比他哥哥轻两公斤。

Mi estas je unu jaro pli juna ol vi. 我比你小一岁。

Ŝi retiriĝis je kelke da paŝoj. 她后退了几步。

Vi estas certe je duono da kapo pli alta ol mi. 你肯定比我高半头。

La urbo distancas de ĉi tie je kvar kilometroj. 那座城市离这里四公里远。

Dum la tempo de la foiro la prezoj estas malaltigitaj je 20 procentoj. 交易会期间价格下降百分之二十。

11. je 可以用在表示时间、日期、节日的名词前。例如：

Je kioma horo li faris tion? — Je la naŭa matene. 他几点钟干了那件事? ——上午九点。

La probableco de lia vizito je tia horo estas tre malgranda. 在这样的时刻他来访的可能性是很小的。

Zamenhof naskiĝis je la 15a de decembro 1859. 柴门霍夫出生于 1859 年 12 月 15 日。

La unua skuo de la tertremo okazis je la dua kaj dek tri minutoj. 这次地震的初震发生在两点十三分。

Je la unua de majo oni celebras la feston de la laboro. 人们在五月一日庆祝劳动节。

je Kristnasko (Pasko) 在圣诞（复活）节

（注：以上说法虽有成例支持，但实际上只在表示时刻时用 je 为好，其他情况下宜用 en。）

12. je 可以用在“序数词+fojo”词组前，表示“第一次”、“第二次”等概念（这类用法中的 je 也可以用宾格词尾代替）。例如：

La koko kriis je la tria fojo. 公鸡叫了第三遍。（je la tria fojo = la trian fojon）

Je la lasta fojo mi vin petas: Formetu tiun ĉi antaŭjuĝon! 我最后一次请求您：抛弃这个成见吧!

13. je 可以用在某些感叹语和诅咒语前（这类表达方式可理解为省略了动词）。例如：

je la ĉielo! 天哪!（表示惊奇、痛苦、不信等）

je l' nomo de la dioj! 他妈的!
je la hundo! 倒霉!; 糟糕!; 该死!
je mia vivo! 以我的生命发誓!; 用我的生命担保!; 拿我的生命打赌!

okupata / okupita (okupata 和 okupita 的用法)

1. La kuracefiko estas garantiata.

→ La kuracefiko estas garantiita.

Klarigo (解说): 见下

2. Laŭ-Ŝuan estas ĉiam okupata.

→ Laŭ-Ŝuan estas ĉiam okupita. (Ambaŭ korektojn faris Jung. Mi trovas, ke regas tendenco uzi “-ata” ĉe ĉinaj esperantistoj post radikoj kiaj estas “okup-”, “garanti-”, “rezervi-” k.s. Tamen Z. preferas “okupita”, oni legu en Lingvaj Respondoj. – noto de Tikos)

Klarigo (解说):

我国已故世界语学者 Tikos 先生认为中国世界语在使用诸如“okup-”, “garanti-”, “rezervi-”等词的被动分词形式时, 大都倾向于采用“-ata”形式, 而在柴门霍夫的作品中, 这类动词被动形式通常采用“-ita”形式。为了阐述这个问题, 现将拙文《关于被动分词后缀“-ita”和“-ata”的用法》附在下面, 供朋友们参考。

关于被动分词后缀“-ita”和“-ata”的用法

在柴门霍夫译的安徒生童话《国王的新装》有这样一句话“Ĉiuj povis vidi, kiel okupitaj ili estis je la pretigado de la novaj vestoj de la reĝo” (所有的人都可以看到他们是如何忙着为国王赶制新装)。在表达“忙于做某事”这一意思时, 有人使用“esti okupita”, 也有人用“esti okupata”的说法。到底哪一种说法正确呢?

事实上“esti okupita”和“esti okupata”这两种形式都有人使用。关于这个问题, 一直有所争论。国外世界语者在上个世纪五十年代末和六十年代初曾在世界语刊物上就“-ita”和“-ata”问题展开过一次学术讨论。有人倾向使用“-ita”, 也有人倾向使用“-ata”, 两派发表了大量文章, 各执己见, 争持不下, 都没能说服对方。现在仍然有人在应该使用“-ita”的情况下由于受母语的影响而倾向于使用“-ata”。

其实, 柴门霍夫在他的《Lingvaj Respondoj》中对这个问题早有专文论述。他认为, 当我们要表达“我忙”这一意思时, 应该说“mi estas okupita”, 而不说“mi estas okupata”, 因为前者不仅指明是某事已使我忙碌, 而且还表示忙碌的状态在所涉及的时间里还在继续着; 后者只单纯说明某事使我忙碌这一事实。柴门霍夫在论述了“-ita-ata”这个问题后, 在文章结尾处这样说:

“Pri la vorto ‘okupi’ mi devas ripeti tion, kion mi diris pri multaj aliaj lingvaj demandoj: ĉiufoje, kiam la logiko ne donas al ni respondon tute klaran kaj senduban, kiu ne ofendus nian

lingvan senton, ni devas peni konformigi nin al la ekzistantaj kutimoj; kaj la kutimo de la popoloj, kiel mi supre montris, postulas, ke ni diru ‘mi estas okupita’.” (谈到“okupi”这个词, 我应该把我在谈论其他语言问题时曾经说过的话重复一遍: 每当逻辑不能给我们以不违背我们语感的明确答案时, 我们就应该努力使们的语句符合现存的习惯; 而正如我上文指出的那样, 民族语的习惯要求我们使用“mi estas okupita”这样的表达形式。)

阅读柴门霍夫的作品, 我们可以发现被动分词“-ita”的使用频率大大超过“-ata”, 这也许是因为柴门霍夫受母语和他熟悉的几种外语的习惯的影响。既然我们都把柴门霍夫的作品看作世界语文体的典范, 我们就应该在不违背逻辑的前提下尽可能模仿他的语言习惯和用法。所以, 我个人倾向于在使用“-ita”和“-ata”犹豫不决的时候, 依据上述原则选用前者。例如, 如果有人要我把“那两个座位被人占了”这句话译成世界语, 我就会毫不犹豫地把它译成“la du sidlokoj estas okupitaj”, 而不译为“la du sidlokoj estas okupataj”。

ig / iĝ (ig 和 iĝ 的用法)

1. la vojo kondukiĝas rekte al ...

→ la vojo kondukas rekte al ...

Klarigo (解说):

“konduki”在作“(道路)通往”讲时, 本身就作不及物动词用, 不必加后缀“-iĝ”。

2. ... elŝtelis

→ ... elŝteliĝis

Klarigo (解说):

将汉语“溜出去”译成世界语应该是“elŝteliĝis” (= nerimarkate eliri), 必须加后缀“-iĝ”。

3. ŝveliĝintaj okuloj

→ ŝvelintaj okuloj

Klarigo (解说):

动词“ŝveli”本身就是不及物动词, 意思是: “ricevi pli grandan volumenon”。

4. movetigis

→ movetis

Klarigo (解说):

动词“movi”本身就是一个及物动词, 即使加了后缀“et”, 也仍然是及物动词的性质, 因此不必后缀“-iĝ”。

5. etendigis

→ etendis

Klarigo (解说):

动词“etendi”本身就是一个及物动词, 不必后缀“-iĝ”。

6. motivigante

→ motivante

Klarigo (解说):

动词“motivi”本身就是一个及物动词，不必后缀“-ig”。

7. kuntrenanta vibrado

→ kuntreniĝanta vibrado

Klarigo (解说):

动词“kuntreni”是一个及物动词，这里作“拖长的”讲，用来形容“vibrado”（颤动的声音），应该加后缀“-iĝ”，使它改变成不及物性质的现在分词形容词。

8. oni pretendas komuniki kun spiritoj

→ oni pretendas komunikiĝi kun spiritoj

Klarigo (解说):

“komuniki”是及物动词，意思是“（把一件事）告诉别人，使大家都知道”或（把感情等）传递给他人，使成为共同的感受”。本句中的“komuniki”应该加后缀，成为不及物动词，“komunikiĝi kun spiritoj”的意思是“（在心灵上）与鬼神相通”。

Interjekcio (感叹词)

1. ... kaj u-ue ekzumis kanteton. (Dresen ne komprenis. Jung rimarkigis: Komence mi tion ne komprenis.)

Klarigo (解说):

（本句涉及的实际是象声词，Tikos 先生将本句合并后感叹词项下，不另分类。）

审稿人 Teo Jung 先生一开始看不明白按汉语原音译成世界语的象声词“u-ue”。我认为，翻译象声词可以有三种方式：1. 应尽可能选用世界语中已有的相对应的或相近的象声词来翻译汉语的象声词；2. 如果实在找不到对应的象声词，就只好按汉语读音转写成世界语用作临时的象声词，但这一方式有时可能会不被外国读者所理解；3. 有时可以采用回避翻译象声词的办法，以其他的词汇手段获得象声词的效果。例如本句可以改译成：... kaj mallaŭte kantumis. 或 ... kaj zum-zume kantetis.

附：部分世界语象声词 (onomatopeo):

aŭ!: 啞啞（表示乌鸦等的叫声）

bac!: 当！（用手指轻弹声）

baj... baj...: 对小孩催眠用语

bam!: 嘣！（撞击、跌倒、时发出的声音）

bang!: 砰（碰击、爆炸时发出的声音）

bim!: 当！（指钟声）

gaŭ!: 汪！（狗叫声）

gik-gak!: 嘎嘎（鸭子、大雁等的叫声）

glu-glu-glu!: （火鸡的）咯咯叫声

glump!: 模仿狼吞虎咽声

hu hu!: 表示猫头鹰的叫声

kling-klang!: 教堂大钟有节拍的声音

kva! kvak!: 青蛙叫声

kvivit!: 啾啾 (小鸟叫声)
 Lu...lu...!: 哄孩子入睡声
 pif! paf!: 噼! 啪 (枪声)
 riĉ-raĉ!: 唻唻 (撕布声)
 sss!: 啾啾啾 (烤烧食物时发出的声音)
 tra ra ra!: ①表示喋喋不休的快速说话声 ②表示急促的脚步声或奔驰的马蹄声
 trateratra!: 的的嗒 (表示军号声)
 ŭa!: ①哇! (婴儿哭声) ②汪 (狗叫者)
 (此外, 柴门霍夫也用某些动词的词根作象声词, 如 **plaŭd!** 等)

2. Ah, Oh, Eh, estis ĉie korektitaj en Ha, Ho, He de Dresen.

Klarigo (解说):

在世界语的文章或翻译中写出 Ah, Oh, Eh 等这类形式的感叹词, 可能是受英语影响所致。应该尽可能使用世界语规范的感叹词形式。

附: 世界语中的常用感叹词

adiaŭ!: 再见
 aha!: 表示期待或怀疑的事来临时的感叹
 ahem!: 嗯!, 唔! (表示不耐烦, 怀疑或故意不说)
 ahoŭ!: 喂! (用于呼唤; 海员招呼船或人的喊声)
 aĥ!: 表示很惊奇或惋惜
 aj!: ①表示突然的疼痛 ②〈免〉旧时形 aj 表示欢呼的意思 (此义现用 hura)
 aŭ!: 哎哟! (表示因突然的痛觉而发出的叫声)
 ba!: 噯!, 罢!, 啊! (表示轻视, 不屑一顾, 有反感, 但不在意)
 bas!: 下来!, 放下!, (命令语气) 别再...了!
 basta!: 得啦!, 够啦!, 别再...啦!
 be!: 咳 (表示难堪、慌乱)
 bis!: 再来一次!
 br! brr!: 表示寒冷和恐惧
 bu bu!: 呜!, 呸! (表示指责, 用以吓唬、羞辱等)
 ĉiĉ!: 咪! (唤猫的声音)
 ĉit!: 嘘! (叫人别作声)
 dirlididi!: 表示刚才说的事不值一提, 区区小事
 eheu!: (表示悲叹、失望、遗憾惋惜等)
 eĥ!: (=eĥe!) 噢!, 喔! (表示恍然大悟)
 eĥe!: 噢!, 喔!, 哦! (表示恍然大悟)
 ej!: 哼!, 哎! (表示有点怀疑或不赞成)
 eks!: 表示“该死!”
 fi!: 呸! (表示嫌恶、不满、轻蔑)
 for!: 滚!, 弄走!, 打倒
 fr!: 用以惊吓鸟类的声音
 fu!: ①吃吃 (表示受抵抑制的笑声) ②= uf!
 ha!: 啊! (对突然发现的好事或坏事表示意外、惊异、吃惊)
 haf!: 类似狗的叫声

haj!: 哄小孩睡觉声

haleluja!: 哈利路亚(犹太教和基督教的欢呼语,意为"赞美神")

halo!: 喂!,哈罗!(电话用语)

he!: 喂!(唤起注意或表示讽刺式的反对的喊声)

hej!: 嗨!,加油!,加把劲呀!(表示鼓励)

hejse!: ①喂!(用来招呼) ②好啦!(表示叫人慢一点或停下来)

hm!: 哼!,嗯!(表示疑问、不信;不同意但未说出;表示在场)

ho!: 嗨!,啊!,呵!(通常用以表示感情的激动,也用以表示怨忿不满)

hoj!: 喂!(水手从远处呼唤声)

hola!: (用于呼唤或引起注意)

hop!: 跳!(促使起跳的声音)

hot!: 赶牛马前进声

hoto!: 赶牛马前进声

hu ha!: 表示强烈激动或兴奋

hu!: ①表示惊恐、害怕 ②表示讥笑 ③表示喘气

huj!: 哎哟!(表示突然的痛觉)

hura!: ①乌拉!(表示欢乐或赞许的喊声) ②(冲锋是的喊声)冲啊!

huš!: 赶跑小动物的喊声

lo!: 喂!(打电话时的招呼)

ma!: 婴儿喊妈妈或要吃奶时的叫声

ne!: (adv.-interj.) (用于答句的句首,或用以代替整个答句)不,不是,没有

nen-!: (adv.-interj.) (=ne)

nu!: 好,唔,就是了(用以引起注意、鼓励,表示真正的或假意的同意)

oho!: (表示惊讶)啊,哟,哎呀

oj!: 表示遗憾、惋惜

okej!: 对,好,可以,行

oũ!: 对,好,可以,行

pa!: 表示不满,不愉快

ples!: (=bonvolu!) ①请!(表示允许作某事) ②请求

pru!: 吁!(使马停止的声音)

psit!: 喂!喂!(唤人注意)

pu!: 表示对恶臭或丑恶事物的厌恶心情(此词是由英国世界语者 Reto Rossetti 在其所译的莎士比亚名剧《奥赛罗》(Otelo)世界语译本中截取世界语单词 putra, putoro, putino, pulo, puso 等词开头的两个字母创造而成的)

rap rap!: 快!,加油!

ruk!: 哎嗨!

sat!: 够了!

stop!: ①【海】停止! ②(电报中代替)句号

sufiĉe!: ①足够,相当多 ②够,不少 ③还算够 ④够了

ŝiŝ!: (=ŝŝ!) 嘘!别作声!

ŝŝ!: 嘘!别作声!

ta ta ta!: 得了,得了!别胡扯了!

ta!: 得了,得了!别胡扯了!

tju!: 用以吓走野兽等的喊声

tpr!: 吁!(俄国马车夫止马声)

ts!: ①嘘!(叫别人别作声) ②喂!(用来呼唤非重要人物,如小孩、报童等)

uf!: 表示劳累或工作结束后松了一口气的轻松感觉

uhu!: 喂!(在远处招呼人的声音)

ve!: ①(表示悲痛、惋惜、遗憾、失望)唉!,咳!,哎呀!,呜呼! ②对别人的威吓或诅咒

Interpunkcio (标点符号)

1. En oktobro, 1911, eksplodis en Ĉinio la unua armita demokratia revolucio.

→ en oktobro 1911 eksplodis en Ĉinio la unua armita demokratia revolucio.

Klarigo (解说):

日期的写法,除了正式的社交性的通告和请帖外,一般没有必要写成“oktobro en la jaro 2007”这样的形式,而通常用“oktobro 2007”这样的简便形式。请注意月和年之间通常不需要用逗号。

2. en majo, 1918, li ...

→ en majo 1918 li ...

(Ambaŭ kontrolintoj forigis tiujn komojn. Multaj ŝanĝoproponoj estis fairtaj rilate al interpunkcio. Plenan listigon mi rezignas – noto de Tikos)

Klarigo (解说):

下面是世界语完整的日期的标准写法(括号中的词通常可以省略):

Estis la tria (tago) de Decembro (en la jaro) mil naŭcent naŭdek unu. (1991–10–03)

Hodiaŭ estas la dua (tago) de Majo (en la jaro) du mil sep. (2007–05–01)

Morgaŭ estos la dudekkvina (tago) de Julio (en la jaro) du mil dek. (2010–07–25)

下面的这一柴门霍夫的例句可以作为世界语中的完整的日期的写法的标准式样:

Georgo Vaŝington estis naskita la dudek-duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua. (Z)

书信等的落款的日期可以简略地写成:

lundon la 26-an de Novembro 1997

merkredon la 9-an de Marto 2001

还可以进一步简略为:

26 Nov. 1997

9 Mar. 2001

有人进一步用数字代表月月份将日期简写为:

26.11.97

9.3.01

但这样的简写方式各国理解不同,容易引起误解,例如“9.3.”是应该理解为九月三号还是三月九号?

如果是在同一个国家,由于有全民共识的支持,采用某一种写法在沟通上一般是不会有问题的,但是国际间,就无可避免会产生混乱与误会。这种情况在互联网上尤为显著。例如 2005 年 11 月 9 日发生的纽约世贸大厦遭受恐怖袭击的事件,如果用阿拉伯数目来简写,按欧洲大陆和英国方式是 11/9/2005;按美国英语的习惯则应写成 9/11/2005。这就是说美国称为 911 事件,如果是在法国,便会叫做 119 事件。因此日期的写法在国际间必须得到统一。

按照联合国国际标准组织 ISO 的规定，日期的国际标准写法既不按美国方式（即排列次序是月、日、年）也不按欧洲大陆方式（排列次序是日、月、年），而是按年、月、日的顺序来写，中间以短线隔开，例如 2005-11-09。这个规定，恰好与中国日期的写法不谋而合。国际标准组织之所以这样规定，是因为只有这种写法才符合人类的思维规律，才是最科学的写法。中国日期的写法得到全世界的认可，成为正宗，是值得引为国人自豪的。（温按：但这种“标准”的写法现只见于期刊目录等上，很多人仍按民族语习惯书写。在这种情况下，为了避免歧义，建议用世界语词的简写形式书写月份，如 2005-maj-8 或 8/maj/2005 等。）

Ĉinismoj kaj Bildaj Esprimoj （汉语表达方式的套用和形象化说法）

1. Li ne multe ŝanĝiĝis ol antaŭe

→ Li ne multe ŝanĝiĝis (aŭ: li restis preskaŭ la sama kiel antaŭe).

Klarigo （解说）：

所谓“ĉinismo”有两种含义。一是指世界语中源自汉语的为各国世界语者接受的特有的表达方式，如世界语中的惯用语“perdi la vizaĝon”据说就是来自汉语的“丢脸；失面子”。这类词语丰富了世界语词汇。世界语中从欧洲语言中吸收了大量的这类形象的表达方式，可惜从汉语中吸收来的还只是极少数。另一种“ĉinismo”是指我们这里所要讨论的只有中国人才懂得的不符合逻辑或不符合语法的表达方式，这些表达方式通常不为外国世界语者所接受，所以应该避免使用。

从这句话的原译来看，似乎不属于“ĉinismo”所要讨论的范畴，实际是一个语法错误。错误在于：“ol...”通常只用于形容词或副词的比较句中，而本句的“ne multe ŝanĝiĝis”没有比较级的形容词或副词，因而后面不可以接用“ol...”；从意思上看这部分实际上是多余的，去掉以后句子更加简洁，意思并不受影响。括号中提供的译法当然也是可取的。

2. Ĉiuj homoj unuvoĉe deklaris, ...

→ Ĉiuj samvoĉe deklaris, ... (noto de Dresen: Unuvoĉe ne estas logika. Ŝi proponis: ĉiesvoĉe.)

Klarigo （解说）：

多义词“voĉo”既可指嗓音，也可引申指意见的表达或表决中所投的票。因此这个词可以有如下用例：

unuvoĉa kanto 单声部歌曲

propono unuvoĉe akceptita 一致通过的提案

unuvoĉe oni decidis ... 一致决定

在《世界语汉语词典》中“unuvoĉa”译成汉语意思是“一致的，异口同声的，无异议的”。这三个译语都是准确的。

我认为本句中的“unuvoĉe deklaris”（一致宣称）并没有用错，因为“unuvoĉe”在意思上相当于“unuanime”（一致地）。

当然，如果按审稿人的建议将“unuvoĉe”改为“samvoĉe”，也是可以的。

3. vian patrinon (Noto de Dresen: Eble oni devos noti ke tio estas insulto. K-do Zee ŝanĝis la esprimon en: Malhonoro al via patrino.)

Klarigo （解说）：

这是我们的一种国骂形式。在鲁迅先生的《阿 Q 正传》中这个国骂的原文是：

“阿 Q，你的妈妈的！你连赵家的用人都调戏起来，简直是造反。害得我晚上没有觉睡，你

的妈妈！……”

原译把句中“你的妈妈的”照字面译为“vian patrinon”，虽然紧扣字面，却令外国世界语者费解，感到不知所云。S. J. Zee 先生建议改为“Malhonoro al via patrino”是这一国骂形式译法上的突破。上面这段话的世界语译文的定稿形式是：

“A-Q, malhonoro al via patrino! Vi aŭdacis eĉ amindumaĉi servistinon de Ĝaŭ-familio, vi simple ribelas. Vi kaŭzis al mi sendormecon dum la nokto, malhonoro al via via patrino! ...”

窃以为，如果把“Malhonoro”改为宾格，可能更为可取，因为我们可以将“Malhonoron al via patrino!”理解为“(Kaŭzu, Alportu aŭ Faligu) malhonoron al via patrino!”。

拙编《汉语世界语大词典》在此基础上将“她妈的”译为：

【他妈的】 [tāmāde] 〈骂〉 malhonoron al lia patrino!; diable!; diablo ĝin [lin] prenu!; Dio damnu!; ventro de Dio!; je l' nomo de la dioj!: ~!又下雨了! Diable! denove pluvas. / ~! 我的钱包丢了。 Mil diabloj! oni ŝtelis mian monujon. / 我~的才不干呢! Diablo prenu min [Dio damnu min], se mi faros tion!

可以看出，我是将“malhonoron al lia patrino!”作为推荐形式放在译语的最前面的，后面的各种译法都是西方人习惯的骂人语或诅咒语，只作为可选的参考译语。

4. Ni tri nepre povos elbalai el li la tutan bonharon!

→ Ni tri nepre povos elbalai de li la tutan bonharon! (Noto de Dresen: “elbalai” ŝajnas esti bona bilda esprimo.)

Klarigo (解说):

我没有查出这句话的汉语原文。从意思上看，可能说的是在麻将桌上三个人一定会把另一人钱全部赢过来。审稿人 Dresen 女士不但读懂了这句话而且很欣赏“elbalai”的这一转义用法，只是建议将“el”改为“de”，因为介词“de”和“el”用于空间概念时，前者用来表达出自空间概念上的一个点，后者用来表达出自一定空间的内部。本句所要表达的意思是从他身上的而不是身体内的钱赢过来，所以应该改用介词“de”。

5. salikfolieskaj brovoj (Noto de Dresen: nekutima sed tre trafe elektita esprimo!)

Klarigo (解说):

汉语中“柳眉”或称“柳叶眉”，是指女子细长秀美的宛如柳叶的眉毛。审稿人很欣赏世界语的译法，并给出“nekutima sed tre trafe elektita esprimo!”的赞语。这一“ĉinisma”表达方式，已经收进拙编《汉语世界语大词典》中：

【柳眉】 [liŭmēi] (也叫“柳叶眉” [liŭyèmēi]) salikfolieskaj brovoj — belarkaj brovoj (de virino): 她~倒竖。 Ŝi indignis kun akre streĉitaj belaj brovoj.

Anglismoj (英语表达方式的套用)

1. En tre multaj kazoj “ke” estis ŝanĝitaj en “tiel ke”. Mi citu nur unu ekzemplon:

... lia familio falis en mizeron, ke eĉ la lernopago estis ne havigebla.

→ ... lia familio falis en mizeron, tiel ke eĉ la lernopago estis ne havigebla.

Klarigo (解说):

英语是中国人学得最多的外语之一，有些先学英语后学世界语的人会自觉不自觉地在世界语中套用或模仿某些英语的表达方式，因而有时会造成笨重或不地道的世界语语句。英语“so that”(= in such a manner that, 相当于世界语的 tiel ke)结构中的 that 有时可以省略，略去 that 时，意义有点变化，相当于世界语的 por ke 或 pro tio ke。世界语中一般是不宜将“tiel ke”结构中的“tiel”省略掉的。

2. la 1901-traktato

→ la traktato de la jaro 1901

Klarigo (解说):

“辛丑条约”即使在英语中也不宜译为“1901 Treaty”，而应译为“Treaty of 1901”。在世界语中“la traktato de la jaro 1901”的译法语义明确，读出来（la traktato de la jaro mil naŭcent unu）也便于理解。（这个例子严格说应该归入“汉语表达方式的套用”。汉语“辛丑”表时间，但在世界语和英语中“1901”脱离特定上下文就不一定表示时间。）

3. “Maj-kvara” Movado kaj “Maj-trideka” Movado estis ŝanĝitaj en “Kvara-Maja Movado” kaj “Trideka-Maja Movado” respektive.

Klarigo (解说):

这里涉及的实际是日期的世界语译法问题。关于日期的译法，我在“《鲁迅小说集》世界语译稿修改建议（感叹词、标点符号）”的“标点符号”部分的第2条中提到，西方文字中日期写法有两种不同方式：按美国英语的方式的排列次序是月、日、年，而按欧洲大陆和英国方式排列次序则是日、月、年。世界语的数字写法和后一种方式相同，即以日、月、年的顺序排列，例如：1991年10月3日的写法是：la tria de Decembro 1991 (mil naŭcent naŭdek unu)。汉语中日期的表达方式是先说月后说日，这与美国英语的表达方式相同，加之很多中国的世界语者学过英语，因而就有意无意地将“五四运动”和“五卅运动”分别翻译成为“Maj-kvara Movado”和“Maj-trideka Movado”。这种译法有悖于传统的世界语日期表达方式（温按：这里也可以从语言类型的角度来解释这种语言现象。现代汉语是左向分支类型的语言，即从左往右修饰，如“我的朋友父亲的同事的电话”；有的语言如世界语是右向分支的语言，la telefonvoko de la kolego de la patro de mia amiko。英语基本上是右支的，但有局部左向分支现象，如 my teacher's friend。世界语不存在局部的左向分支，所以不宜生搬硬套汉/英语的表达方式），因此应该分别改译为“Kvara-Maja Movado”和“Trideka-Maja Movado”。我查对了一下，《鲁迅小说集》也是以这种形式定稿的：

“Antaŭ kaj post la “Kvara-Maja” Movado Lusin partoprenis en la redakcia komitato de la gazeto “Nova Junularo”, kiu ...”

（温按：我建议如下译法：Antaŭ kaj post la evento en la kvara de Majo [1911],...）

然而这种译法也并不理想，特别是对习惯于英美日期表达方式的世界语者可能会感到有点别扭。拙编《汉语世界语大词典》对这两个词条作了如下处理：

【五卅运动】 [Wǔ Sà Yùndòng] la Movado de la 30-a de Majo (1925) (revolucia movado kontraŭ buĉado de ĉinaj manifestaciantoj fare de imperiistoj en alilandaj koncesioj de Shanghai la 30-an de majo 1925); Trideka-Maja Movado

【五四运动】 [Wǔ Sī Yùndòng] la Movado de la 4-a de Majo de 1919 (politika kaj kultura movado kontraŭ imperiismo kaj feŭdismo); Kvara-Maja Movado

在上面的两个词条中“五四运动”和“五卅运动”被分别译为“la Movado de la 4-a de Majo”和“la Movado de la 30-a de Majo”，并以此作为推荐形式（窃以为这样的译法无论是欧洲大陆的世界语者还是英美的世界语者都会感到习惯的），同时也附上“Kvara-Maja Movado”和“Trideka-Maja Movado”作为可选用的不同翻译形式。

4. ... ekhavinta miraklan forton por redoni vivon al homo, ke li levis siajn piedojn pli alte...

→ ekhavinta miraklan forton por redoni vivon al homo, pro tio li levis siajn piedojn pli alte ...

Klarigo (解说):

这里的从属连词“ke”所引导的从句与主句的在意义上关系不明确，改成“pro tio”后两个分句

之间的因果关系一读便知。

(温注：据中国报道的一些老人讲，英语腔主要是冯文洛偶尔有，因为他在学世界语前长期教英语。徐声越通多种外语，方善境不通英语，都不会套用英语腔调。现在有些年青人在世界语上不下工夫，依靠所谓英语“基础”，常会犯英语腔的毛病。)

Pri Neologismoj (关于新词)

1. paŭti (Noto de Jung: Tiun neologismon preskaŭ neniu komprenas.) (Tiu vorto troviĝas en Suplemento de P.V. Noto de Tikos)

Klarigo (解说):

看来审阅人 Teo Jung 先生对新词 (neologismo) 的使用是比较慎重的。《鲁迅小说集》当时翻译出版时，《世界语插图大词典》还没有出版。它的前身《世界语大词典》(Plena Vortaro) 已经出了《补篇》(Suplemento)，因而 Tikos 先生在 Teo Jung 说的“几乎没有人懂得‘paŭti’ (撇嘴生气) 这个新词”这句话的后面指出：“这个词已经收进了(《世界语大词典》的)补篇中”。后来《世界语插图大词典》将它收为正式词条，但直到现在这个词仍然没有被承认为世界语词汇中的正式词。

2. langvore

→ apatie (Noto de Dresen: Ne taŭgas.)

Klarigo (解说):

“langvore”和“apatie”并没有同义关系。按《世界语插图大词典》的释义“langvoro”指的是“malvigleco, malstreĉiĝo de la korpaj aŭ animaj fortoj, sen difinita kaŭzo” (无精打采, 萎靡, 倦怠), 而“apatio”则是指“stato de spirito, kiun nenio tuŝas, ekscitas aŭ suferigas” (冷漠, 无动于衷)。审稿人 Dresen 女士建议将“langvore”改为“apatie”, 是因为前者在特定的语句中不合用 (Ne taŭgas)。

3. rikŝo (Noto de Dresen: En P.V. “rikiŝo” – Kial? En ĉiuj lingvoj rikŝo.) (Jung diris nenion pri tiu vorto. En Suplemento de P.V. troviĝas la formo “ĵinrikŝo”, notita kiel pli preferinda. Lastatempe Sekelĵ uzis “triciklorikŝo” – noto de Tikos)

Klarigo (解说):

“人力车”是二轮手拖式车, 也称为“黄包车”, 过去也叫过“东洋车”。后一个名称最符合事实, 因为这种车就是从日本传过来的。人力车在英语中称为“rickshaw”, 是由日语的“人力车”的全名读音“ĵinrikisha”转写而来的。英语中的“richshaw”为什么略去了一个音节, 已经难以考证。

世界语的“人力车”译名在新版的《世界语插图大词典》(NPIV) 中有两种: rikiŝo (orienta veturilo por unu aŭ du personoj, tirata de unu viro per timonetoj) 和 ĵinkŝo (= rikiŝo)。从定义看, 前者为推荐用词, 后者是从日语中直接转写过来的。但我认为既然世界语的“人力车”是从日语全名转写来的, ĵinkŝo 就应该改为“ĵinrikiŝo”。

4. adopti alies filon ...

→ adopti filon de alia ... (Noto de Degenkamp: Laŭ “fundamentuloj” korelativoj kun al- — alies, aliam k.a. — estas kritikindaj. Bona solvo ŝajnas al mi aliies, aliam k.a. do simplaj kunmetaĵoj de

ali- kun ies, iam, iu. Miaopinie la duobla “ii” nenial ĝenas.) (K-do Zee tamen ne akceptis la proponon de Degenkamp. Laŭ mi la proponitaj formoj gustas kiel sengusta surrogato de anlies, aliam, k.a., oni malakceptas ilin, ne nur ĉar la duobla ii ĝenas. – noto de Tikos)

Klarigo (解说):

已经有好多中外世界语者对“alies” (别人的), “aliel” (以另一种方式) 等词形及其用法表达了自己的看法, 有赞同的, 有提出质疑的。问题的实质是这类合成词的词形不合世界语的基本构词法。按世界语构词法“alies”、“aliel”等词应为“aliiies”、“aliiiel”……, 但这些词形看上去笨重, 没有人愿意使用。这就是至今仍有人在使用“alies”, “aliel”等词形的原因。

新版《世界语插图大词典》(NPV)收进了“aliel”、“alies”, 但都标注为“就避免使用”(evitinda), 但没有收“aliam”等。这表明“alies”、“aliel”在一定程度上已经得到各国世界语使用者的认可。我相信语言实践最终将迫使《世界语插图大词典》的编者去掉“(evi)”字样。(温按: 人们反对这种用法, 其实是有理由的, 因为它模仿相关词表但不符合相关词表的系统, 如按类比原则 alie 应表示“别处”的意思, 但世界语的传统是 alie 表示“否则”, “不然的话”。

5. gradiĝi (Ambaŭ kontrolintoj malaprobis ĝin. K-do Zee ŝanĝis ĝin en “fini mian lernadon”.)

Klarigo (解说):

将“毕业”译为“gradiĝi”是生搬硬套英语词“graduate” (毕业) 的结果。世界语中从来没有见到过“gradiĝi”这种词形。在世界语中“毕业”视情况可以有多种表达方式。例如:

fini sian studadon [lernadon] en lernejo

fini la kurson [la lernejon, la universitaton]

diplomiĝi (= ricevi diplomon el universitato, lernejo: ekz. diplomiĝi el iu lernejo; diplomiĝi pri medicino; diplomiĝa ceremonio)

diplomitiĝi (= fariĝi diplomito)

licenciĝi (ricevi diplomon pri licencio; 大学本科毕业并获得学士学位)

abiturientiĝi (= fini plenan mezgrandan studadon kaj sukcese trapasis la koncernan ekzamenon; 高中毕业)

请看柴门霍夫《原文集》(Originala Verkaro) 第 234 页上的一段话:

Por la diplomo la kandidato pagas al la prezidanto de la Komitato 10 frankojn, kaj la prezidanto transdonas tiun ĉi sumon en la kason de la Ligo. La nomoj de la diplomitoj estas presataj en la Centra Organo.

从上下文知道, 这里的“diplomito”是指“la ekzamenito, kiu ricevis “Diplomon Esperantan de la unua grado” (获得世界语一级证书的应试者)。

6. asasinanto

→ murdisto (Noto de Dresen: Ĉu bezonas la neologismo?)

Klarigo (解说):

Dresen 女士和 Teo Jung 先生一样, 对新词的使用都比较慎重。她谁为已经有了 murdisto, 何必还要用新词“asasinanto”?

7. frida

→ frosta (Al tiu en la Suplemento de P.V. troviĝanta vorto Degenkamp faris signo de “?”. – noto de Tikos)

Klarigo (解说):

Degenkamp 先生也这样。虽然“frida”对于许多世界语者已经并不陌生，但他还是在这个词的后面上划上问号，表示对这个词存在的必要性有怀疑。

8. Jung proponis klarigojn al multaj vortoj, kiuj aŭ troviĝas en P.V. aŭ en ĝia Suplemento. Tiun konsilon ni ne sekvis. Sube estas tiuj vortoj: (el P. V.)

Klarigo (解说):

Teo Jung 先生提议需要加注解的一些词 (salikoko 虾, suspiri 叹息, spektatoro 观众, nupta 婚礼的, latiso 金属网, 格子架, dura 硬的, guŝo 豆荚, regreso 倒退, rekremento 残渣, askarido 蛔虫, ceruzo 铅白, nekropsio 验尸) 实际上在当时的《世界语大词典》(Plena Vortaro de Esperanto) 及其补篇中都可以查得到, 这表明他对使用新词的谨慎态度。当我们用世界语写作来翻译时, 要心中时时有初中级世界语学习者, 写出来或译出的文字, 要让绝大多数读者不需要查字典就能看得懂。如果我们写出来的东西需要读者不时地翻阅词典才能看得懂, 这会在很大程度上影响读者的阅读情绪的。一个有抱负的作者或译者, 应该努力用最普通的词和最简单的句法结构准确地表达自己的思想, 并以此作为自己追求的最高目标。

换一个角度，换一种思维方式——

推荐“《鲁迅小说集》世界语译稿修改建议”

据悉今年十二月将在广州召开全国世界语者第七次大会, 大会期间将举行纪念方善境百诞追思会。方老是我国已故著名世界语活动家、世界语翻译家。他一生学习和研究世界语, 从事世界语活动, 团结和带动全国世界语者一道只问耕耘、不计收获地为世界语和世界语运动工作, 他的精神感染了全国几代世界语者。在他留给我们的作品中有一份可贵的资料, 即由方老结集整理的“Ŝanĝproponoj al *Noveloj de Lusin faritaj de Dresen, Jung kaj Degenkamp*” (“《鲁迅小说集》世界语译稿修改建议”)。这是方老在中国报道社工作期间所做的一件极为有意义的工作。他把 *Dresen, Jung kaj Degenkamp* 三位外国审阅者对《鲁迅小说集》世界语译文初稿提出的修改建议全部收集整理出来并油印成若干份, 供报道社工作人员内部学习之用。这是一份极其珍贵的资料。我认为, 无论对于学习世界语写作或翻译的人还是对于一般的世界语学习者来说, 实际上它就是一份进修世界语的活教材。这份资料已经由我全部输入电脑, 并逐条加上了解说。

……

一般来说, 我们中国人翻译的世界语文稿, 如果仍由中国人审阅和修改, 由于相同民族语习惯的影响, 有些错误往往不易发现。但如果请外国人来审阅, 有些在中国人看来本属“正常”的表达方式, 就会被外国人的“火眼金睛”当成问题被发现。因此有人认为, 从民族语译出的经典作品的世界语译文应该由操其他民族语的人来审稿, 然后再由译者依据外国审阅者所提的意见进行修改。经过这种方式修改后的译文可以把误译和译得不妥或译得难以理解的语句减少到最低限度, 从而保证译文的质量。然而限于条件一般的译稿是不可能用这种理想的方式来处理的, 事实上, 我国出版的几乎所有译文都是由中国人翻译并由中国人自己审阅和修改的。《鲁迅小说集》世界语译文在前世界语出版社出版的所有书刊中, 是唯一由三位

外国具有高水平的世界语者审读过的，因而它的译文质量是高水平的，出版后受到国内外广大世界语者的称赞和欢迎。

我有这样的感觉：学习这份资料，犹如我们换了一个角度，换了一种思维方式来重新审视和考察我们翻译所依据的汉语原文和世界语译文，可以发现我们原本习惯了的似乎是天经地义的一些表达方式不再正常，不再合乎逻辑，也不再合乎语法。这不但有助于我们世界语的学习，而且也有助于我们的母语学习，加深对两种语言深层结构的理解。

王崇芳